

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา :
กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

The model of drug treat and prevention according to Buddhist principles. : Case study What Buddhakasem, Nam Phong district, Khon Kaen province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ.๒๕๕๘

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610758018

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา :
กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

The model of drug treat and prevention according to Buddhist
principles. : Case study What Buddhakasem, Nam Phong district,
Khon Kaen province.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

พ.ศ.๒๕๕๘

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610758018

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The model of drug treat and prevention according to Buddhist principles. : Case study What Buddhakasem, Nam Phong district, Khon Kaen province.

By

Assistance Professor Dr. Suwin Thongpun

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen campus

B.E.2558

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610758018

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
ผู้วิจัย:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ปีงบประมาณ:	๒๕๕๘
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษา ยาเสพติด และ ๓) เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด จำนวน ๒๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแปรความ ตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามหลักอุปนัยวิธี (Induction method)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยน่านโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน ใช้โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามหลักสูตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละบุคคล เช่น บำบัดด้วยสมุนไพร การออกกำลังกาย เล่นกีฬา การไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ และมีวิธีการป้องกันยาเสพติดโดยจัดโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และโครงการเยาวชนรักษ่าป่าไม้ห่างไกลยาเสพติดเยาวชน เพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลยาเสพติด

๒. แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษา ยาเสพติดเป็นการปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด มี ๒ แนวคิด คือ การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดด้วยการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมและเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้เจ็บป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยารักษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้ป่วยทางกาย โดยอาศัยหลักธรรมในการรักษา ยาเสพติด คือ สัมมัตถาน ๔ คือล ๕ และภาวนา ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการพากเพียร ตั้งใจ ที่จะลด ละ เลิกเพื่อการรักษา และการป้องกันยาเสพติดออกจากชีวิตได้อย่างมีสติ

๓. รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม โดยการใช้ยาสมุนไพรเพื่อทำการรักษาผู้ติดยาเสพติด คือ การออกกำลังกาย การสวดมนต์ปฏิบัติธรรม การอบรมธรรมะ และการทำกิจกรรมเพื่อใช้รักษาผู้ติดยาเสพติด สำหรับแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมโดยใช้หลักธรรมะเป็นแนวทางสำคัญเพื่อป้องกันยาเสพติดคือศีล ๕ ได้แก่ ๑) งดเว้นจากการ

ฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิต ๒) งดเว้นจากการลักทรัพย์ ๓) งดเว้นจากการประพฤตินอกใจ ๔) งดเว้นจากการกล่าวเท็จ และ ๕) งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

Research Title:

Researchers:

Department:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Khonkaen campus

Fiscal Year:

2558/2015

Research Scholarship Sponsor:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

กิตติกรรมประกาศ

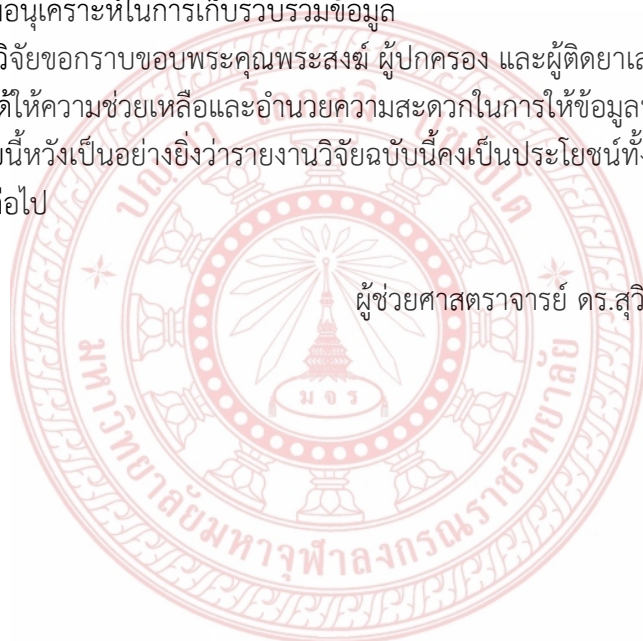
รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนวิจัยจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีงบประมาณ ๒๕๕๘ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระพรหมบัณฑิต อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระมหาสุทิตย์ อากาศโร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และบุคลากรของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนในการทำผลงานด้านการวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลในสำนักงานวิจัยของวิทยาเขตขอนแก่นทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่อการทำวิจัย ตลอดทั้งเพื่อนร่วมงานที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระสงฆ์ ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูลที่เที่ยงตรง

สุดท้ายนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานวิจัยฉบับนี้คงเป็นประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการ และการพัฒนาในสังคมต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น

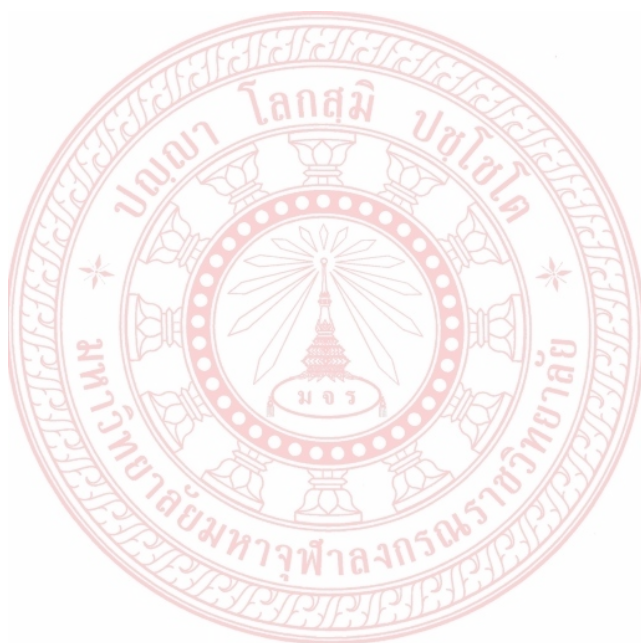
สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	จ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย.....	๔
๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗
๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๑๒
บทที่ ๒ วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม	
อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น.....	๑๓
๒.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด.....	๑๓
๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของยาเสพติด.....	๑๓
๒.๑.๒ ความหมายของยาเสพติด.....	๑๖
๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและช่วยบำบัดผู้ติดยาเสพติด ของวัดพุทธเกษม.....	๒๑
๒.๓ วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม.....	๒๕
๒.๔ ประวัติความเป็นมาของวัดพุทธเกษม อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น.....	๒๗
บทที่ ๓ แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรม	
ในการรักษายาเสพติด.....	๓๑
๓.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.....	๓๑
๓.๑.๑ ความหมายของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.....	๓๑
๓.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.....	๓๒
๓.๑.๓ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕.....	๓๕
๓.๑.๔ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด.....	๓๘
๓.๑.๕ ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด.....	๔๐
๓.๒ การรักษาและการป้องกันยาเสพติด.....	๔๑
๓.๒.๒ หลักการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด.....	๔๕
๓.๓ การรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักทางพระพุทธศาสนา.....	๔๖

๓.๓.๑	สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก.....	๔๗
๓.๓.๒	สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะเล.....	๔๘
๓.๓.๓	สถานบำบัดวัดป่าแพ่ง.....	๔๘
๓.๔	การรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมในการรักษาเสพติด.....	๔๙
๓.๔.๑	หลักสัมมปปธาน ๔.....	๔๙
๓.๔.๒	ศีล ๕.....	๕๖
๓.๔.๓	ภาวนา ๔.....	๕๗
๓.๕	สรุป.....	๕๙
บทที่ ๔	รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม.....	๖๓
๔.๑	รูปแบบการรักษาเสพติดของวัดพุทธเกษม.....	๖๓
๔.๑.๑	การใช้ยาสมุนไพร.....	๖๓
๔.๑.๒	การออกกำลังกาย.....	๖๔
๔.๑.๓	การสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม.....	๖๕
๔.๑.๔	การอบรมธรรมะ.....	๖๖
๔.๑.๕	การทำกิจกรรม.....	๖๙
๔.๒	แนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม.....	๗๐
บทที่ ๕	สรุปผล และข้อเสนอแนะ.....	๗๓
๕.๑	สรุปผล.....	๗๓
๕.๒	ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	๗๘
๕.๓	ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	๗๘
บรรณานุกรม.....		๗๙
ภาคผนวก.....		๘๔
ภาคผนวก ก	แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย.....	๘๕
ภาคผนวก ข	หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล.....	๙๐
ภาคผนวก ค	ประวัติผู้วิจัย.....	๙๒

สารบัญญภาพ

ภาพประกอบที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗
๔.๑ รูปแบบการรักษายาเสพติด.....	๗๐
๔.๒ แนวทางการป้องกันยาเสพติด.....	๗๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหายาเสพติด มาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งใน คณะปฏิวัติ ภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ หลังจากนั้นปี พ.ศ.๒๕๐๔ รัฐบาลได้จัดตั้ง “คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ” ใช้ชื่อย่อว่า ปปส. สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีโดยมีอธิบดีกรมตำรวจเป็น ประธาน สมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีรัฐบาลได้เล็งเห็นว่า การปราบปรามยาเสพติดไม่สามารถแก้ไขได้โดยการดำเนินการเฉพาะกรมตำรวจฝ่ายเดียว จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยก็ได้ดำเนินไปอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบที่ดีขึ้น^๑

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยมาแต่สมัยโบราณ จะเห็นได้ว่าในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านหรือแม้กระทั่งกลุ่มคนทุกชนชั้นมักนิยมส่งบุตรหลานที่เป็นชายไปให้พระเป็นผู้อบรมสั่งสอนทางด้านพระพุทธศาสนา ด้านวิชาการ และทางด้านจริยธรรมในการใช้ชีวิตในสังคมไทยที่ดีงาม จุดนี้เองทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมโตขึ้นมากลายเป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันคนให้ห่างจากยาเสพติดได้เป็นอย่างดี โดยมีพระเป็นผู้นำสอนทางศาสนามาถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชน หรือคนในสังคม มีสติปัญญาและการไตร่ตรองที่ดี ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควร หรือไม่ควรทำ เมื่อทราบแล้วมีปัญหาแล้ว ผู้มีปัญญาย่อมจะสามารถใช้ชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพายาเสพติด เพราะผู้นั้นจะใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตไม่เฉพาะเพียงปัญหายาเสพติดเท่านั้น

ยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ มีประวัติความเป็นมาอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่าง ๆ ในท้องตลาดมากกว่า ๑๒๐ ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือฝิ่น ฝิ่นเข้ามาในประเทศไทยในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด เท่าที่มีหลักฐานครั้งแรก เป็นประกาศใช้กฎหมายลักษณะโจร ในสมัยรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๓ หรือ ประมาณ ๖๐๐ ปีล่วงมาแล้ว

ในขณะที่หลายคนกำลังให้ความสำคัญกับปัญหาการเมืองไทยแต่ปัญหาอีกประการที่หลายคนละเลยไปที่สร้างความรุนแรงในสังคมไม่แพ้ปัญหาการเมืองไทย นั่นก็คือ “ปัญหายาเสพติด” ปัญหายาเสพติดนับเป็นปัญหาสังคมที่มีความร้ายแรงระดับชาติ ทุกสังคมชุมชนต่างได้รับผลกระทบจากปัญหายาเสพติดในทุกวันนี้ คนจำนวนมากกำลังเผชิญกับปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดในสังคมไทย แม้จะได้มีมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้ลักลอบจำหน่ายและเสพยาเสพติด แต่ก็ยังไม่สามารถขจัดยา

^๑วรนุช อุษณกร, ประวัติวันสำคัญที่ควรรู้จัก, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๒๘)

เสพติดให้หมดไปได้ เนื่องจากเป็นขบวนการที่มีความซับซ้อน นับวันปัญหาเสพติดยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

ยาเสพติดเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้หลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกัน ปราบปรามและบำบัดจะพยายามทำหน้าที่อย่างเต็มที่แต่ก็ยังไม่สามารถขจัดปัญหาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทยได้ สาเหตุสำคัญมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม เพื่อน ปัญหาครอบครัว ความอยากรู้อยากรอง การแก้ปัญหาเสพติดจึงถือเป็นวาระเร่งด่วนแห่งชาติโดยมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) โดยยึดหลักที่ว่าผู้ผลิต ผู้ค้า จะต้องได้รับการปราบปรามลงโทษโดยใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด ในขณะที่ผู้เสพคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคมต่อไป

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่เกิดจากองค์ประกอบ ๓ ประกอบ คือ พฤติกรรมของบุคคลตัวยาเสพติดที่แพร่ระบาด และสภาพของสังคมที่มีส่วนผลักดันให้บุคคลหันไปพึ่งยาเสพติด การป้องกันยาเสพติดส่วนมากจะให้ความสำคัญโดยการให้การศึกษาใน ๒ ลักษณะ คือ การศึกษาเรื่องอันตรายของยาเสพติด เพื่อให้เกิดความรู้สึกลัวยาเสพติด และการให้การศึกษาเพื่อสนับสนุนชีวิตที่ดีให้ตรงกับความต้องการของสังคมหรือการสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ไม่ให้สนใจในยาเสพติด

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดในด้านผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดที่เกิดขึ้นจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับระดับปัญหาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดในชุมชนหรือหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่ พ.ศ. ๒๕๕๕ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ประชาชนร้อยละ ๙๗.๙ ระบุว่ามีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดโดยในกลุ่มนี้มีร้อยละ ๒๕.๑ ที่ระบุว่ามีปัญหาในระดับรุนแรงมาก-มากที่สุดและร้อยละ ๒๑.๙ ระบุว่าปัญหาค่อนข้างมากในขณะที่แนวโน้มการจับกุมคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดโดยในปี ๒๕๕๔ มีผู้ถูกจับกุมคดีที่เกี่ยวกับ พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษจำนวน ๓๒๐,๙๗๒ ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๔๘ มากกว่า ๓ เท่าสาเหตุหนึ่งอาจจะเป็นมาจากความเข้มงวดและการปฏิบัติงานอย่างหนักของเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด แต่ในอีกมุมหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นถึงปริมาณของเครือข่ายหรือผู้ที่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งมีจำนวนมากขึ้นเช่นเดียวกันสำหรับประเภทของยาเสพติดที่ถูกจับกุมได้จะพบว่าผู้ต้องหาถูกจับกุมในคดีที่เกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ ๗๕.๘ รองลงมาคือกัญชาแห่ง (ร้อยละ ๖.๘) พืชกระท่อม (ร้อยละ ๔.๗) ยาไอซ์ (ร้อยละ ๔.๔) สารระเหย (ร้อยละ ๒.๔) เฮโรอีน (ร้อยละ ๐.๔) วัตถุออกฤทธิ์อื่นๆ (ร้อยละ ๐.๖) ตามลำดับที่มา : ผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ ปี ๑๕๕๓ สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรมที่มา : สำนักงานตำรวจแห่งชาติรวบรวมโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติที่มา : สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดสำนักงานสถิติแห่งชาติ^๒

มาตรการ สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด สิ่งแรกที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คือ บทบาทของสถาบันทางสังคมไทยในระดับรากหญ้า ซึ่งประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันโรงเรียน และสถาบันศาสนา เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหา และกระทรวงศึกษาธิการได้รับนโยบาย กำหนดมาตรการในการแก้ปัญหาคาการแพร่ระบาดและการป้องกันยาเสพติด โดยใช้กระบวนการทางการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์ในการสกัดกั้นการแพร่ระบาดของยาเสพติด

^๒ <http://www.dmh.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๖.

ติดมิให้ไปสู่เยาวชน มีจุดมุ่งหมายในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่นักเรียน นักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายยาเสพติดที่รัฐบาลกำหนดไว้

วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นอีกวัดหนึ่งที่มีความสำคัญเกี่ยวกับยาเสพติด โดยที่ทางวัดได้นำผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดมารักษาหรือฟื้นฟูโดยการใช่วิธีการทางพระพุทธศาสนา นั่นคือฟื้นฟูทางกายและทางใจควบคู่กันไป โดยทางกายก็มีการให้ตี๋มยา ออกกำลังกายและฝึกวิชาชีพ ส่วนด้านจิตใจก็มีการให้ความรู้ทั้งที่เป็นความรู้ทางโลกคือความรู้สำหรับการที่จะไปประกอบอาชีพ สุจริตหลังจากเลิกยาเสพติด และในขณะเดียวกันก็สอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้รู้สำนึกในคุณของชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ และกตัญญูต่อบุคคลที่เป็นพุพการี หรือบุคคลที่มีพระคุณต่อตนเอง เพื่อไม่ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วหวนกลับคืนไปเสพยาอีก ส่วนเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด ทางวัดก็ได้มีรูปแบบการปกป้องกันตามแบบของพระพุทธศาสนา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการฟื้นฟูและป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นการส่งเสริมและรณรงค์ป้องกันยาเสพติดเข้ามาเผยแพร่ในหมู่ประชาชน สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันโรงเรียน และสถาบันศาสนา ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษาเสพติด

๑.๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย คือ ศึกษาข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๒) กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด ในอำเภอ้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยการจำแนกออกดังนี้

๒.๑ พระสงฆ์	จำนวน ๕ รูป
๒.๒ ผู้ปกครอง	จำนวน ๑๐ คน
๒.๓ ผู้ติดยาเสพติด	จำนวน ๑๐ คน

รวม จำนวน ๒๕ รูป/คน

๓) ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเขตพื้นที่การวิจัย คือ เป็นวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๔) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยเริ่มตั้งแต่พฤษภาคมที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๕๘ ถึง พฤษภาคมที่ ๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๘

๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. กลุ่มเป้าหมาย
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
๓. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

๑๔.๑ กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ปกครองและผู้ติดยาเสพติด ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยการจำแนกออกดังนี้

๑. พระสงฆ์	จำนวน ๕ รูป
๒. ผู้ปกครอง	จำนวน ๑๐ คน
๓. ผู้ติดยาเสพติด	จำนวน ๑๐ คน
รวม	จำนวน ๒๕ รูป/คน

๑๔.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการรักษา ยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๑๔.๓ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อ วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ ๑ มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอที่
 ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

๓) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาโครงการวิจัยก่อนนำไปเก็บข้อมูล

๑๔.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงผู้ให้
 ข้อมูลหลักเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

๒) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมาย พบปะพูดคุยเพื่อสร้าง
 ความคุ้นเคย และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอน เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้
 เตรียมตัวและเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๔) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้ให้
 ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และการสนทนา กับกลุ่มเป้าหมาย

๑๔.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้ การแปรความการตีความ และ
 นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามหลักอุปนัยวิธี (Induction
 method) ๒ ด้าน คือ

๑. รูปแบบการรักษายาเสพติด

๒. แนวทางการป้องกันยาเสพติด

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมีที่เสพสุร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ผู้เสพ ได้แก่
 ยาบ้า เฮโรอีน แอลกอฮอล์ และทินเนอร์

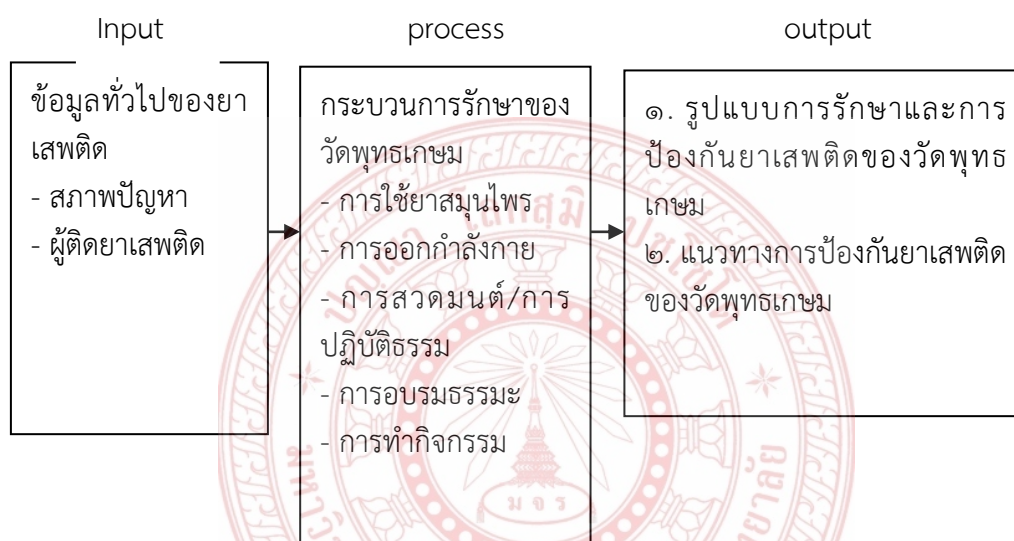
รูปแบบการรักษายาเสพติด หมายถึง เทคนิคและวิธีการรักษายาเสพติดโดยการบูรณา
 การหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปใช้ในการรักษา ได้แก่ สัมมัตถาน ๔ และภาวนา ๔

แนวทางการป้องกันยาเสพติด หมายถึง หลักการหรือหลักปฏิบัติสำหรับผู้ที่เลิกจากยา
 เสพติดเพื่อไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดอีก โดยการอบรมให้ความรู้โดยให้เห็นโทษหรืออันตรายจากสิ่ง
 เสพติด เช่น การอบรมธรรมะ การปฏิบัติธรรม การทำกิจกรรม เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนิน
 วิถีชีวิต ได้แก่ ศิล ๕

วัดพุทธเกษม หมายถึง สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอน้ำพอง จังหวัด
 ขอนแก่น ตั้งอยู่เลขที่ ๖๙ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สังกัดคณะสงฆ์
 มหานิกาย

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ณัฐญา ลิปิพันธ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง สำนักสงฆ์ถ้ากระบอกกับการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด ในทัศนะของนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ ได้ข้อสรุปว่า การที่สำนักสงฆ์ถ้ากระบอกดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดนอกเหนือจากเผยแพร่ธรรมะและจรรยาโลงศาสนา ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๑ เป็นต้นมานั้น มีผลสืบเนื่องมาจากคำสั่งคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ ที่มีคำสั่งให้เลิกเสพฝิ่น และจำหน่ายฝิ่นในประเทศไทยทั่วราชอาณาจักร ภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๐๒ ได้มีศิษย์ยานุศิษย์ไปขอให้เจ้าสำนักถ้ากระบอกช่วยในการอดฝิ่น ในระยะแรกได้ใช้วิธีการถวายสัจจะว่าจะไม่สูบฝิ่นไม่เสพฝิ่นตลอดชีวิต ต่อมาเมื่อผู้มาขอความช่วยเหลือมากขึ้นๆ และพบว่ามีการติดยาเสพติด

ชนิดอื่นๆ ที่ร้ายแรงกว่าผืนอีกหลายชนิด จึงได้พยายามคิดค้นหาสมุนไพรมาถอนยาเสพติด และในที่สุดได้ค้นพบสมุนไพรที่เรียกว่า “ยาตัด”^๓

โกวิท พวงงาม ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติดที่เหมาะสมในระดับจังหวัด กรณีศึกษาพื้นที่ ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่กับโครงสร้างองค์กรแบบราชการที่มีกรอบความคิดสั่งการมาจากส่วนกลาง ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย จึงเสนอให้มีการปรับฐานคิด ในการจัดโครงสร้างในการแก้ปัญหายาเสพติด โดยการจัดโครงสร้างองค์กรแบบผสมผสานที่มีลักษณะเป็นองค์กรแนวราบ หรือแบบเมตริก ที่มีความยืดหยุ่นเปิดโอกาสให้องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรเอกชนรวมทั้งนักวิชาการ เข้ามามีส่วนร่วมหรืออาจจะเรียกว่ามีลักษณะองค์กรร่วมมือแบบไตรภาคีหรือเบญจภาคี หรือการใช้ประชาคมจังหวัดในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยต้องคำนึงถึงสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมของแต่ละจังหวัดโดยปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือฐานความคิดว่าการแก้ไขปัญหายาเสพติด ควรเป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกหน่วยงานที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหายาในลักษณะประชาคมมอราล^๔

อรสา ปานขาว ทำการวิจัยเรื่อง แนวคิด กลยุทธ์และแนวทางการป้องกันยาเสพติด เป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดประชุมปฏิบัติการในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีผู้เข้าร่วมประชุม ๓ กลุ่ม คือ ผู้ปฏิบัติงานการป้องกันยาเสพติดกับกลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา ผู้ปฏิบัติงานงานการป้องกันยาเสพติดกับกลุ่มเยาวชนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละภาคและเจ้าหน้าที่ด้านการป้องกันยาเสพติดของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาแนวคิด กลยุทธ์และปราบปรามยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย สรุปได้ดังนี้^๕

สุวัฒน์ ตูลาธร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด ได้ใช้กรณีศึกษาในชุมชนแห่งหนึ่ง ของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษาวิธีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนและศึกษากิจกรรมของชุมชนที่จะก่อให้เกิดศักยภาพของชุมชน ในการป้องกันยาเสพติดการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การเยี่ยมบ้าน การสังเกตและการใช้แบบสอบถามการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ มีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำในรูปแบบและนอกรูปแบบของชุมชน ชาวบ้าน ผู้ติดยาเสพติดและผู้จำหน่ายยาเสพติดในชุมชนจำนวน ๑๕ ราย และศึกษาโดยใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นคนในหมู่บ้านจำนวน ๖๒ ชุด สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ จากการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดโดยมีหมู่บ้านที่

^๓ ญัฐญา ลิปิพันธ์, “สำนักสงฆ์ถ้ากระบอกกับการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด ในทัศนะของนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒, บทคัดย่อ

^๔ โกวิท พวงงาม, รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดที่เหมาะสมในระดับจังหวัด กรณีศึกษาพื้นที่ ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๔๑, บทคัดย่อ.

^๕ อรสา ปานขาว, รายงานการศึกษาแนวคิดกลยุทธ์และแนวทางการป้องกันยาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร : มปท.,ม.ป.ป. (อึดสำเนา).

ศึกษา ๒ หมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในตำบลเดียวกัน ลักษณะภูมิประเทศใกล้เคียงกันต่างกันที่การนับถือศาสนาและศักยภาพของผู้นำชุมชน ทั้งสองหมู่บ้านมีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นต้นมาผลการศึกษาพบว่า หมู่บ้านที่มีการติดยาเสพติดในระดับสูงผู้นำยังขาดความเข้มแข็งไม่เอาจริงเอาจังต่อปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนยังไม่มีการทำงานเป็นหมู่คณะ และขาดการประสานงานร่วมกันของผู้นำแต่ละประเภทไม่ว่าจะเป็นผู้นำโดยในระบบราชการหรือผู้นำธรรมชาติ การขาดความเข้มแข็งของผู้นำเป็นผลให้ชุมชนขาดความเข้มแข็งด้วยเพราะถือได้ว่าเป็นสมอของชุมชน ส่วนกิจกรรมและปัจจัยอื่นๆ ในชุมชนยังมีน้อยไม่เอื้อต่อการป้องกันแก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งปัญหายาเสพติดในชุมชน^๖

พยอม ใจสะอาด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการป้องกันการยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพปัญหาของผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ๒) สภาพปัญหาของผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑ ที่มีสถานภาพการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันการยาเสพติดโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ๓) สภาพปัญหาการดำเนินงานป้องกันการยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ เมื่อเปรียบเทียบรายด้านพบว่า ด้านระบบการให้คำปรึกษา และด้านระบบบริหารจัดการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ๔) แนวทางการป้องกันการยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑ จัดลำดับให้บริการวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ให้เป็นปัจจุบัน การให้ความรู้เรื่องยาเสพติดตามเนื้อหาวิชา และสอดแทรกในเนื้อหาวิชา การให้การส่งเสริมให้นักเรียนแกนนำได้ทำงานอย่างจริงจังในสถานศึกษาและมีโครงการเพิ่มจำนวนนักเรียนแกนนำ การเพิ่มพื้นที่กิจกรรมให้กับผู้เรียนได้แสดงออกในทางเหมาะสม การมีโครงการเยี่ยมบ้าน การสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครอง การประสานความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่ายและเครือข่ายการทำงาน เป็นแนวทางที่สำคัญ และจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา^๗

อิศรา สมิทธิ์ปริษา ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า นักเรียนมีระดับพฤติกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอยู่ในระดับปาน

^๖สุวัฒน์ ตูลาธร, ศักยภาพของชุมชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด : ศึกษากรณีในชุมชนแห่งหนึ่งของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี, (กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, มปท.,ม.ป.ป. (อึดสำเนา).

^๗พยอม ใจสะอาด, “สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางการป้องกันการยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑”, งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓, บทคัดย่อ.

กลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีกิจกรรมและการประชาสัมพันธ์ในด้านการรณรงค์ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดน้อยกว่าที่ควรจะเป็น^๘

ธนชน อินทจันทร์ ได้ศึกษารูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในภาคอีสานตอนล่าง มีวัตถุประสงค์ ประการแรก เพื่อศึกษาการปฏิบัติในการป้องกันยาเสพติดของบุคลากรอาชีวศึกษาในภาคอีสานตอนล่างในหกด่าน ได้แก่ ด้านการให้การศึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านกิจกรรมทางเลือก ด้านการฝึกทักษะชีวิต ด้านการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน และด้านการปรับสภาพแวดล้อม ประการที่สอง เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรสังกัดอาชีวศึกษาในภาคอีสานตอนล่างทั้งหกด้าน และประการที่สาม เพื่อสร้างรูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในภาคอีสานตอนล่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหาร และครูฝ่ายปกครอง จำนวน ๒๐๕ คน ผู้เชี่ยวชาญ จำนวนหกคน และบุคลากรที่เป็นผู้บริหาร และครูในสถานศึกษาที่ปฏิบัติการป้องกันยาเสพติดได้ดี จำนวน ๒๘๐ คน ผลการวิจัยพบว่า ยาเสพติดที่พบในสถานศึกษาโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ บุหรี่ เหล้า ยาบ้า กัญชา กาวและทินเนอร์ การปฏิบัติการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาโดยรวม รายด้าน และรายข้อ อยู่ในระดับปานกลาง บุคลากรที่มีตำแหน่ง และประสบการณ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการป้องกันยาเสพติด โดยรวมแตกต่างกัน เพศ และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติการป้องกันยาเสพติด โดยรวมไม่แตกต่างกัน รูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาในภาคอีสานตอนล่าง ที่มีความเหมาะสมในหกด่านเรียงตามลำดับ ความสำคัญดังนี้คือ ด้านการปรับสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมทางเลือก ด้านการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน ด้านการให้การศึกษาด้านการฝึกทักษะชีวิต และการประชาสัมพันธ์^๙

วรวงศ์ พงศบุตร ได้ศึกษาการบริหารจัดการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด : กรณีศึกษาสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดพิษณุโลกที่ ๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการของสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ในการบริหารจัดการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดพิษณุโลกที่ ๒ โดยใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการใช้เทคนิค วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบ Snow Ball ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการที่ไม่เฉพาะเจาะจงในส่วนของจำนวนประชากรที่สัมภาษณ์แต่ใช้การสัมภาษณ์จนกว่าจะได้คำตอบที่เพียงพอต่อการวิจัย^{๑๐}

^๘ อิศรา สมมิตรปรีชา, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา”. *งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐, หน้า ๕๘-๕๙.

^๙ ธนชน อินทจันทร์, *รูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในภาคอีสานตอนล่าง*, ว.มรม.(มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๖, หน้า ๖๓.

^{๑๐} วรวงศ์ พงศบุตร, “การบริหารจัดการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด : กรณีศึกษาสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดพิษณุโลกที่ ๒”, *ร.ป.ม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ๒๕๕๓, บทคัดย่อ.

พัชรินทร์ เลี่ยมอยู่ ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ๑) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด วิธีการบำบัด และความเหมาะสมของวิธีการฟื้นฟูฯ กับสังคมไทย อยู่ในระดับมาก ๒) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในด้านความเหมาะสมของวิธีการฟื้นฟูฯ กับสังคมไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะในแนวทางเดียวกัน คือ พนักงานคุมประพฤติ บิดามารดา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ต้องให้ความร่วมมือ สนับสนุน ช่วยเหลือกัน จึงจะทำให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ สามารถกลับตนเป็นคนดีได้และทุกฝ่ายต้องทำงานอย่างบูรณาการจึงจะเกิดผลสูงสุด^{๑๑}

พงษ์ศักดิ์ สว่างผล ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการบำบัดและฟื้นฟู สมรรถภาพผู้เสพติดในโครงการพัฒนาอดอยตุง ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จหรือโอกาสที่ผู้ติดยาเสพติดจะหายขาดมิได้ขึ้นอยู่กับ การบำบัดรักษา “ถอนพิษยา” เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับ การฟื้นฟูสมรรถภาพที่ต่อเนื่องจริงจัง หลังจากการถอนพิษยาแล้วรวมทั้งการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาานพอสมควร รองลงมาคือ การที่ผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดเมื่อผ่านการบำบัดรักษาจนหายขาด ไม่พบสารเสพติดในร่างกายจะหันกลับไปใช้ยาเสพติดอีกหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้ติดยาเสพติด ได้แก่ เป็นชาวเขาเผ่าไหน มีความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี การนับถือบรรพบุรุษ การนับถือผี ฐานะทางเศรษฐกิจ และระยะเวลาที่ติดยาเสพติด ประเด็นสำคัญที่เป็นปัจจัยประกอบสุดท้าย คือ การใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดจริงจัง เพื่อป้องกันและปราบปราม การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องกระทำความคุ้นเคยไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จึงจะทำให้โครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบรรลุวัตถุประสงค์โดยสมบูรณ์^{๑๒}

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การใช้ยาเสพติดนั้นทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้สุขภาพร่างกายทรุดโทรม เกิดผลเสียต่อครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ ทั้งทางด้านบุคคล ครอบครัว ภาวะสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด การป้องกันปัญหาเสพติด รวมทั้งเป็นแนวทางการป้องกันยาเสพติดในชุมชนต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ได้ข้อสนเทศเกี่ยวกับวิธีการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนา

๑.๘.๒ ทำให้ได้ข้อสนเทศเกี่ยวกับหลักการแนวคิดทฤษฎีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาของวัดพุทธเกษม

^{๑๑}พัชรินทร์ เลี่ยมอยู่, “ความคิดเห็นต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสุพรรณบุรี”. *ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์* โครงการจัดตั้งวิทยาเขตสุพรรณบุรี, ๒๕๕๖, บทคัดย่อ.

^{๑๒}พงษ์ศักดิ์ สว่างผล, “โครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพติดในโครงการพัฒนาอดอยตุง”, *วิทยานิพนธ์ ร.ม.* (การเมืองและการปกครอง) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘, บทคัดย่อ.

๑.๘.๓ ทำให้ได้รูปแบบการรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาของ
วัดพุทธเกษม

บทที่ ๒

วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา :
กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอเมืองขอนแก่น ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของยาเสพติด

๒.๑.๒ ความหมายของยาเสพติด

๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและช่วยบำบัดผู้ติดยาเสพติดของวัดพุทธเกษม

๒.๓ วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม

๒.๔ ประวัติความเป็นมาของวัดพุทธเกษม อำเภอเมืองขอนแก่น

๒.๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

ยาเสพติดเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ เป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของยาเสพติด*

ในประเทศไทย ยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ มีประวัติความเป็นมาอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่างๆ ในท้องตลาดมากกว่า ๑๒๐ ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือ ฝิ่น

ฝิ่นเข้ามาในประเทศไทยในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด เท่าที่มีหลักฐานครั้งแรก เป็นประกาศใช้กฎหมายลักษณะโจร ในสมัยรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๐๓ หรือ ประมาณ ๖๐๐ ปี ล่วงมาแล้ว ตามกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติการห้ามซื้อ ขาย เสพฝิ่นไว้ว่า "ผู้สูบฝิ่น กินฝิ่น ขายฝิ่นนั้น ให้ลงพระราชอาญาจง หนักหนา ธิราชบาทว์ให้สิ้นเชิง ทเวนบกสามวัน ทเวนเรือสามวัน ให้จำใส่คุกไว้จนกว่าจะอดได้ ถ้าอดได้แล้ว เรียกเอาทานบน แก่มันญาติพี่น้องไว้แล้ว จึงให้ปล่อยผู้สูบ ขาย กินฝิ่น ออกจากโทษ" แม้ว่าบทลงโทษจะสูง แต่การลักลอบซื้อขายและเสพฝิ่น ก็ยังมีต่อมาโดยตลอด กฎหมายคงใช้ได้แต่ในกรุงศรีอยุธยาเท่านั้น ส่วนหัวเมือง และ เมืองขึ้นที่ห่างพระนครพระกรรณ ไม่มี การเข้มงวดกวดขัน ซึ่งปรากฏว่า ผู้ครองเมืองบางแห่งก็ติดฝิ่น และ ผูกขาดการจำหน่ายฝิ่นเสียเองด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ปัญหา การขายฝิ่น เสพฝิ่น จึงเลิกไม่ได้ตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา

*สำนักงานป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด, สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, แหล่งที่มา :
<http://www.chetupon.ac.th/Yasebtid/Pages/HistoryDrugThai1.html>. ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘

ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงแจกกฎหมาย ป่าวร้องห้ามปราบผู้ชาย ผู้สูบฝิ่น แต่ก็ยังไม่มีผล ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดโทษให้สูงขึ้นไปอีก โดย "ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบฝิ่น กินฝิ่น ชี้อฝิ่นขายฝิ่น และเป็นผู้สมซื้อสมขายเป็นอันขาดที่เดียวถ้ามีฟังจับได้ และมีผู้ร้องฟ้อง พิจารณาเป็น สัจจะให้ลงพระอาญา เขียน ๓ ยก ทเวนบก ๓ วัน ทเวนเรือ ๓ วัน ริบราชบาทว์ บุตรภรรยา และ ทรัพย์สินของ ให้สิ้นเชิง ให้ส่งตัว ไปตะพุ่นหญ้าช้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจมิได้เอาความมาว่ากล่าว จะให้ลง พระอาญาเขียน ๖๐ ที"

ในรัชกาลที่ ๓ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่ตรงกับสมัยที่อังกฤษนำฝิ่นจากอินเดีย ไปบังคับขาย ให้จีนทำให้มีคนจีนติดฝิ่นเพิ่มขึ้น และ ในช่วงเวลานั้น ตรงกับระยะที่คนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมากขึ้น จึงเป็นการนำ การใช้ฝิ่นและผู้ติดฝิ่นเข้ามาในเมืองไทย ตลอดจนมีการลักลอบนำฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยด้วยเรือสินค้าต่างๆ มาก จึงเป็นเหตุให้ การเสพฝิ่น ระบาดยิ่งขึ้น พระองค์จึงได้ทรงมีบัญชาให้มีการปราบปรามอย่างเข้มงวดกวัดขั้นในปี พ.ศ. ๒๓๘๒ ทำให้การค้าฝิ่น และสิ่งอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมายเข้าไปอยู่ในมือของกลุ่มอั้งยี่ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และหัวเมืองชายทะเล สร้างความวุ่นวายจากการ ทะเลาะวิวาทระหว่างกลุ่มอั้งยี่ต่างๆ จนต้องทำให้ทหารปราบปราม

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าการปราบปรามไม่สามารถขจัดปัญหาการสูบ และ ขายฝิ่นได้ และก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายขึ้น จึงทรงเปลี่ยนนโยบายใหม่ ยอมให้คนจีนเสพและขายฝิ่นได้ตามกฎหมาย แต่ต้อง เสียภาษีผูกขาดมีนายภาษีเป็นผู้ดำเนินการ ปรากฏว่าภาษีฝิ่นทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมาก ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงรวบรวมไว้ในหนังสือลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ใน "ตำนานภาษีฝิ่น" ว่าภาษีที่ได้นั้นประมาณว่าถึงปี ละ ๔ แสนบาท สูงเป็น อันดับที่ ๕ ของรายได้ประเภทต่าง ๆ และได้มีความพยายามห้ามคนไทยไม่ให้เสพฝิ่น แต่ก็ไม่ได้ผลเต็มที่

ใน พ.ศ. ๒๕๐๑ คณะปฏิวัติซึ่งปกครองประเทศไทยอยู่ในขณะนั้นได้พิจารณาเห็นว่า การเสพฝิ่นเป็นที่รังเกียจใน วงการ สังคม และเป็นอันตรายแก่สุขภาพและอนามัยอย่างร้ายแรง ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามเลิกการเสพฝิ่นโดยเด็ดขาดแล้ว จึงเห็นเป็น การสมควรให้เลิกการเสพฝิ่น และ จำหน่ายฝิ่นในประเทศไทย จึงมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๑ ให้เลิก การเสพฝิ่น และ จำหน่ายทั่วราชอาณาจักร และ กำหนดดำเนินการให้เสร็จสิ้นเด็ดขาดภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๐๒ โดยกำหนดการตามลำดับดังนี้

๑. ประกาศให้ผู้เสพฝิ่นขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เสพฝิ่นภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๑
๒. ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒ ห้ามมิให้ร้านฝิ่นจำหน่ายฝิ่นแก่ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้สูบฝิ่น
๓. ยุบเลิกร้านจำหน่ายฝิ่นภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๐๒
๔. ให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันจัดตั้งสถานพยาบาล และพักผ่อนผู้ติดฝิ่น
๕. ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ ผู้กระทำความผิดฐานเสพฝิ่นหรือมูลฝิ่น

นอกจากนี้ยังได้แก้ไขกฎหมายว่าด้วยฝิ่น เพิ่มโทษผู้ละเมิดให้สูงขึ้น ซึ่งได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นมา จากประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าวข้างต้น เป็นอันว่านับแต่รุ่งอรุณ ของวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๐๒ การเสพ และ จำหน่ายฝิ่นในประเทศไทยก็เป็นสิ่งผิดกฎหมาย นอกจากรัฐบาลจะได้จัดให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการรักษา และฟื้นฟูแล้ว ปรากฏว่า การปราบปรามก็ได้กระทำเด็ดขาดยิ่งขึ้น มีการประหารชีวิตผู้ผลิต และ ค้ายาเสพติด แต่ปัญหายาเสพติดไม่ได้ลดลง เพียงแต่ การซื้อขายมีการดำเนินการซ่อนเร้น และมีวิธีการที่ลึกลับซึ่งแยบยลยิ่งขึ้น นอกจากนี้ด้วยยาเสพติด ได้เปลี่ยนรูปไปเป็นเฮโรอีน ซึ่งผลิตด้วยการเปลี่ยนตัวยาสำคัญในฝิ่น คือ มอร์ฟีน ด้วยวิธีทางเคมี เป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์ร้ายแรงกว่าฝิ่นก็กลับระบาดในเมืองไทย พบครั้งแรกราวเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๒ เฮโรอีนได้ระบาดในหมู่ติดยาเสพติดอยู่เดิม เพราะสูบได้ง่ายใช้เผาในกระดาษตะกั่วแล้วสูดไอ ไม่ต้องมีบ้องฝิ่น และไม่มีกลิ่นเวลาสูบ การหลบหนีกฎหมายก็ทำได้ง่ายกว่าการสูบฝิ่น

ปัจจุบัน ปัญหายาเสพติดที่ปรากฏอยู่ในหมู่คนไทยมีรูปแบบต่างๆ กันและลักษณะปัญหาแตกต่างกันออกไป ชาวไทยภูเขา ที่อาศัยในภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนหนึ่งมีอาชีพหลักในการปลูกฝิ่น และมีจำนวนไม่น้อยที่สูบและติดยาเสพติดด้วยในหมู่ชาวไทย ในชนบทพื้นราบ ก็มีการสูบฝิ่น ใช้ใบกระท่อม กัญชา ยาม้าหรือยาขยันและยาแก้ปวด อยู่อย่างแพร่หลาย ปัญหาที่ร้ายแรงตามมาคือ การแพร่ระบาดของ การติดยาเสพติดหลายชนิดปนกันอยู่ในขณะนี้ทั้งในต่างจังหวัดและในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะ ยาม้า หรือยาบ้า ได้แพร่ระบาดเข้าในในแทบทุกชุมชน และหมู่บ้านซึ่งนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ในขณะนี้ที่ทุกคนต้องร่วมกันแก้ไข

สรุปได้ว่า ประวัติความเป็นมาของยาเสพติดในประเทศไทยเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่างๆ ในท้องตลาดมากกว่า ๑๒๐ ชนิด และยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือ ฝิ่น

๒.๑.๒ ความหมายของยาเสพติด

ความหมายในพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ยาเสพติดหมายถึง ยาหรือสารเคมี ซึ่งเมื่อเสพหรือสูบเข้าสู่ร่างกายติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งก็จะติดก่อให้เกิดพิษเรื้อรัง ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม ได้แก่ ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน ยานอนหลับ สุรา เป็นต้น^๒

องค์การอนามัยโลกได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ยาเสพติด” หมายถึง ยาหรือสารเคมีที่เสพสูบเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ผู้เสพ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรมมีอาการผิดปกติหรือทรมาณเมื่อขาดยาสารบางอย่างที่เป็นยาเสพติดอาจไม่ทำให้เกิดอาการขาดยาทางร่างกาย แต่เป็นการเสพติดทางจิตใจได้ เช่น บุหรี่ เหล้า กัญชา ซึ่งหากไม่ได้เสพจะมีอาการหงุดหงิด โมโห ฉุนเฉียว กระวนกระวาย อารมณ์ ไม่แจ่มใส จิตใจขุ่นมัว ซึ่งสามารถสรุปลักษณะของยาเสพติดไว้ดังนี้^๓

๑. เมื่อเสพแล้วอยากได้มาเสพอีก

^๒ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕), หน้า ๖๕๕.

^๓ อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม, ลักษณะทั่วไปของผู้ติดยาเสพติด, (วารสารสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๒ มกราคม ๒๕๒๔), หน้า ๔๒.

๒. เมื่อเสพแล้วจะเพิ่มปริมาณ และจำนวนครั้งที่เสพมากขึ้นเรื่อยๆ

๓. เมื่อเสพแล้วจะตกเป็นทาสของยานั้นทั้งกายและจิตใจ

๔. ทำให้เกิดผลร้ายต่อผู้เสพ และสังคมส่วนรวม

สำหรับประเภทยาเสพติดให้โทษชนิดต่างๆ ในปัจจุบันนี้ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ โดยประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ได้ระบุชื่อยาเสพติดไว้ทั้งสิ้น ๑๐๔ ชนิดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก ๔ ประเภท ๔๒ ชนิด รวม ๑๔๖ ชนิด ยาเสพติดเหล่านี้แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ^๔

๑. แบ่งตามฤทธิ์ของยาที่มีต่อร่างกายมนุษย์อันได้แก่

๑.๑ ยากดประสาท ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟิน เหล้าแห้ง จะทำให้ประสาทมึนชาสมองจิตใจ อารมณ์เยือกเย็น เฉื่อยชา และอ่อนคลายลง

๑.๒ ยากระตุ้นประสาทสมอง ได้แก่ แอมเฟตามีน ยาบ้า ยาขยัน ไบโครท่อม จะออกฤทธิ์กระตุ้นเร่งเร้าประสาท ทำให้เกิดการตื่นตัว และกระวนกระวาย ประสาทสมองไหวตัวอยู่เสมอ

๑.๓ ยาหลอนจิตประสาท เช่น LSD Mescaline ทำให้เกิดประสาทหลอน เห็นภาพผิดไปจากปกติ รสสัมผัสเปลี่ยนแปลง รวมทั้งอวัยวะทั้งห้าของร่างกายแปรปรวน มีปฏิกิริยาผิดไปจากความจริงทั้งหมด

๑.๔ ยาที่ออกฤทธิ์หลายอย่าง ทั้งกดประสาท กระตุ้นประสาท และประสาทหลอนหรือยาที่ออกฤทธิ์ผสมผสานกัน เช่น กัญชา เมื่อเสพจำนวนน้อยจะเกิดอาการกดประสาทอยู่ชั่วขณะหนึ่ง ต่อไปถ้าเสพเพิ่มมากขึ้นจะกลายเป็นพิษ มีอาการประสาทหลอนต่อไปได้

๒. แบ่งตามแหล่งที่เกิดของยาซึ่งมีอยู่ ๒ ประเภท

๒.๑ ยาเสพติดธรรมชาติ เป็นยาเสพติดที่กลั่นหรือสกัดได้จากพืช หรือพันธุ์ไม้บางชนิด โดยตรงที่เกิดอยู่แล้ว ตามธรรมชาติ หรือนำสารจากพืชเหล่านี้มาทำกรรมวิธีต่างๆ ทางเคมีแปรธาตุไปเป็นยาเสพติดต่อไปได้ เช่นฝิ่น กัญชา กระทั่ง

๒.๒ ยาเสพติดสังเคราะห์ เป็นยาเสพติดที่ผลิตขึ้นในห้องปฏิบัติการทดลองด้วยกรรมวิธีต่างๆ ทางเคมี นำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ โดยสารที่สังเคราะห์ขึ้นนั้นออกฤทธิ์เหมือนยาเสพติดจากธรรมชาติเช่นกัน เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยานอนหลับ ยาระงับประสาท เป็นต้น

๓. แบ่งตามลักษณะของสารที่ใช้ในวงการแพทย์ สำหรับวงการแพทย์ยังมียา และสารเคมีหลายอย่างที่เป็นสารเสพติดให้โทษกล่าวคือ

๓.๑ พวกที่ ๑ ได้แก่ ฝิ่น หรือสารที่มีส่วนประกอบของฝิ่น เช่น มอร์ฟิน ทิงเจอร์ฝิ่น เฮโรอีน โคเคอีน รวมไปถึงสารสังเคราะห์หลายอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายๆ กัน

๓.๒ พวกที่ ๒ ได้แก่ ยานอนหลับชนิดต่างๆ ที่มีผลโดยตรงต่อสมองส่วนกลาง ยาพวกนี้มีจำหน่ายทั่วไป เช่น พิโนบาปีโทร เหล้าแห้ง ซอลาเนอรัลทิวินาล รวมทั้งยานอนหลับอื่นที่ใช้บาร์บิทูเรท ได้แก่ ไบโรไมค์ คลอโรล ไฮเดรทพารัลดีไฮด์ และยาสังเคราะห์ใหม่ๆ เช่น กลูตาไมล์ และเมตากูอาโลน

^๔ ประจันต์ มณีนิล, ประเภทของยาเสพติดให้โทษ, (วารสารสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๘ มกราคม ๒๕๒๙), หน้า ๒๙.

๓.๓ พวกที่ ๓ ยากระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน และไบกระท่อม

๓.๔ พวกที่ ๔ ยาที่ทำให้ประสาทหลอน ได้แก่ กัญชา แอลเอสดี ยาเหล่านี้ทำให้ประสาทการรับของคนเราผิดไปจากเดิม รวมทั้งสารอย่างอื่นและเห็นบางอย่าง

๓.๕ พวกที่ ๕ สารระเหยต่างๆ เช่น เบ็นซิน ทินเนอร์ และกาวติดเครื่องใช้ต่างๆ

๓.๖ พวกที่ ๖ แอลกอฮอล์ ปัจจุบันองค์การอนามัยโลกจัดให้แอลกอฮอล์ เป็นสารเสพติดอย่างหนึ่งด้วย เพราะเมื่อดื่มจนติดแล้ว จะทำให้ผู้ดื่มมีความต้องการ และเพิ่มปริมาณการดื่มเรื่อยๆ อีกทั้งมีโทษต่อร่างกาย เช่นเดียวกับยาเสพติดอื่นๆ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้แบ่งประเภทยาเสพติดไว้ดังนี้^๕

๑. แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง

๑.๑ ประเภทกดประสาท ได้แก่ ผีน มอร์ฟิน เฮโรอีน ยากลุ่มประสาท สารระเหย ยานอนหลับ

๑.๒ ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน กระท่อม โคคาอีน ยาอี เอ็คตาซี

๑.๓ ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย ยาเค

๑.๔ ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน (อาจกดประสาท กระตุ้นประสาท หรือหลอนประสาทร่วมกัน) ได้แก่ กัญชา

๒. แบ่งตามแหล่งที่มา

๒.๑ จากธรรมชาติ เช่น ผีน มอร์ฟิน กระท่อม กัญชา ฯลฯ

๒.๒ จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน ยาอี เอ็คตาซี ฯลฯ

๓. แบ่งตามกฎหมาย

๓.๑ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ เช่น แอมเฟตามีน เฮโรอีนแอลเอสดี ยาอี ฯลฯ

๓.๒ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ เช่น อีเฟดรีน

๓.๓ พระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. ๒๕๓๓ เช่น ทินเนอร์ กาว แล็กเกอร์

๔. แบ่งตามองค์การอนามัยโลก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๙ ประเภท คือ

๔.๑ ประเภทฝิ่น หรือ มอร์ฟิน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟิน ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟิน เฮโรอีน เพทิดีน

๔.๒ ประเภทบาบิทูเรท รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน ได้แก่ เซโคบาร์บิทัล อะโมบาร์บิทัล พาราลดีไฮด์ เมโพรบามิท ไดอาซีแพม เป็นต้น

๔.๓ ประเภทแอลกอฮอล์ ได้แก่ เหล้า เบียร์ วิสกี้

๔.๔ ประเภทแอมเฟตามีน ได้แก่ แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน

๔.๕ ประเภทโคเคน ได้แก่ โคเคน โบโคคา

๔.๖ ประเภทกัญชา ได้แก่ ใบกัญชา ยางกัญชา

๔.๗ ประเภทไบกระท่อม

^๕สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด,สรุปย่อผลงานวิจัยยาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์,๒๕๒๖), หน้า ๕๖.

๔.๘ ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็นที เมสตาลีน ต้นลำโพง เห็ดเมาบางชนิด

๔.๙ ประเภทอื่นๆ นอกเหนือจาก ๘ ประเภทข้างต้น ได้แก่ สารระเหยต่างๆ เช่น ทินเนอร์ เบนซิน น้ำยาล้างเล็บ ยาแก้ปวด และบุหรี่

ยาเสพติดเป็นสิ่งชักนำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางลบไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการค้าประเวณี หรือแม้กระทั่งปัญหาการว่างงาน ซึ่งล้วนแต่มีปัญหายาเสพติดเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ และในขณะนี้การเสพยาเสพติดมีแนวโน้มว่า ผู้ติดยา มักจะเสพยาพร้อมกับสารเสพติดชนิดอื่นๆ หลายชนิดในเวลาเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า การเสพติดสารเสพติดอย่างผสมกัน เช่น เริ่มต้นจากบุหรี่ กัญชา ฟีน เฮโรอีน เมื่อหาตัวยาทัดตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้ ก็เสพตัวอื่นทดแทนหรือใช้ร่วมกันไปในเวลาเดียวกัน พบว่ามีโรคแทรกซ้อนมากกว่าผู้ที่เสพเพียงชนิดเดียวและมีอาการขาดยารุนแรงกว่า การบำบัดรักษาก็ทำได้ยากกว่าและใช้เวลานาน ดังนั้นการแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดควบคู่กันไปจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวในสังคมลงไปได้

ดังนั้นองค์การอนามัยโลกได้ให้คำนิยามไว้ว่า ยาเสพติด คือยาหรือสารเคมี ที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ผู้เสพ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม มีอาการผิดปกติ หรือทรมาณเมื่อขาดยา สารบางอย่างที่เป็นยาเสพติด อาจไม่ทำให้เกิดอาการขาดยาทางร่างกายแต่ เป็น การเสพติดทางจิตใจได้ เช่น บุหรี่ เหล้า กัญชา ซึ่งหากไม่ได้เสพจะมีอาการหงุดหงิด โมโห ฉุนเฉียว กระวนกระวาย อารมณ์ไม่แจ่มใส จิตใจขุ่นข้อง เรื่องยาเสพติดให้โทษว่า เมื่อเสพแล้วผู้เสพจะเกิดความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจในการที่ได้เสพต่อไป โดยไม่สามารถหยุดเสพได้ จำนวนการเสพก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและจิตใจภายหลัง ซึ่งลักษณะของผู้เสพยาเสพติดจะมีลักษณะดังนี้^๖

๑. มีความต้องการที่รุนแรง พยายามทุกวิถีทางที่ให้ได้ยามา
๒. มีแนวโน้มจะเสพเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อาจจะออกมาในรูปกิน ฉีด ดูด
๓. ทำให้จิตใจและร่างกายต้องพึ่งยาเสพติด

ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๒๐) พ.ศ.๒๕๒๘ มาตรา ๔ ให้ความหมายไว้ว่า ยาเสพติดให้โทษหมายถึง สารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชและส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรือสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความรวมถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำหรับ ตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

ยาเสพติด ตามความหมายโดยทั่วไป หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือรับเข้าสู่ร่างกายซ้ำกันแล้วไม่ว่าโดยวิธีการ

^๖ สุพัตรา สุภาพ, **ปัญหาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๖๗.

ใดๆ เป็นระยะหรือนานติดต่อกันก็ตาม จะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของสารนั้นทางด้านจิตใจหรือรวมทั้งทางด้านร่างกายและอาจเพิ่มปริมาณการเสพติดขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้สุขภาพของผู้เสพติดนั้นเสื่อมโทรมลง ประการสำคัญเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพจะมีอาการผิดปกติ ทางด้านจิตใจหรือรวมทั้งทางด้านร่างกายเกิดขึ้นในผู้เสพได้^๗

จรัส สุวรรณเวลา ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า หมายถึง สาร หรือยาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในร่างกายหรือจิตใจของผู้ที่ได้รับเข้าสู่ร่างกายเป็นผลทำให้ผู้นั้นอยากได้รับหรือจำเป็นต้องได้รับสารนั้นอยู่เป็นอาจิม^๘

การแยกประเภทของยาเสพติด

ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๓๕ (พ.ศ. ๒๕๓๙) เรื่องระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังนี้^๙

๑. ยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น เฮโรอีน เมทแอมเฟตามีน เอ็มดีเอ็มเอ (ยาอี) แอลเอสดี ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่ใช่ประโยชน์ทางการแพทย์

๒. ยาเสพติดให้โทษประเภท ๒ เช่น มอร์ฟีน โคเคอิน เพทิติน เมทาโดน และฝิ่นยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ มีประโยชน์ทางการแพทย์แต่มีโทษมาก ดังนั้นต้องใช้ภายใต้ความควบคุมของแพทย์และใช้กรณีเฉพาะกรณีที่เป็นเท่านั้น

๓. ยาเสพติดให้โทษประเภท ๓ เป็นยาสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นตามทะเบียนตำรับที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงสาธารณสุขแล้ว มีจำหน่ายตามร้านขายยา ได้แก่ ยาแก้ไอที่มีตัวยาคเคอินหรือยาแก้ท้องเสีย ที่มีตัวยาไดเฟนอกซิน เป็นต้น ยาเสพติดให้โทษประเภท ๓ มีประโยชน์ทางการแพทย์และมีโทษน้อยกว่ายาเสพติดให้โทษอื่น

๔. ยาเสพติดให้โทษประเภท ๔ เป็นน้ำยาเคมีที่นำมาใช้ในการผลิตให้โทษ ประเภท ๑ ได้แก่ น้ำยาเคมีอะเซติกแอนไฮไดรด์ (Acetic anhydride) อะเซทิลคลอไรด์ (Acetyl chloride) เอทิลิติน ไดอะเซตท สารเออร์โกเมทริน และคลอซูโออีเฟตริน ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ส่วนใหญ่ไม่มีการมาใช้ประโยชน์ในการบำบัดรักษาอาการของโรคแต่อย่างใด

๕. ยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ได้แก่ พืชกัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น และพืชเห็ดขี้ควาย ยาเสพติดให้โทษประเภทนี้ไม่มีประโยชน์ทางการแพทย์

สรุปได้ว่า ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่เกิดจากการสังเคราะห์ เมื่อรับเข้าสู่ร่างกายแล้ว จะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของสารนั้น ทั้งทางด้านจิตใจ ด้านร่างกาย จนทำให้สุขภาพของผู้เสพติดนั้นเสื่อมโทรมลงได้

^๗ ส่วนการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด, สำนักงาน ป.ป.ส., เรียนรู้ เรื่องยาเสพติด ชีวิตปลอดภัย, (กรุงเทพมหานคร: ห.จ.ก.อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒.

^๘ จรัส สุวรรณเวลา, **ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด**, (เอกสารประกอบการศึกษาอบรมผู้ประสานงานด้านการป้องกันยาเสพติด: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๒), หน้า ๕.

^๙ สุพัฒน์ วีระเวชเจริญชัย, **ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด , ๒๕๔๒), หน้า ๖๑-๖๒.

๒.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและช่วยบำบัดผู้ติดยาเสพติดของวัดพุทธเกษม

บทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและช่วยบำบัดผู้ติดยาเสพติดของวัดพุทธเกษม ถือว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชน เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน วัดไม่เพียงเป็นเพียงสถาบันทางศาสนาเท่านั้นยังเป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ที่คนทั่วไปเข้าไปศึกษาหาความรู้ขอคำแนะนำปรึกษา ทั้งเป็นที่พักพิงอาศัยชั่วคราวหรือการรักษาอาการป่วยต่างๆ ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาพระสงฆ์มีบทบาทเป็นที่เคารพนับถือของสังคม ฉะนั้นจึงเป็นธรรมดาที่ผู้ติดยาเสพติดต้องไปพึ่งพาวัด

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาวัดบางแห่งได้พัฒนาขึ้นเป็นศูนย์ให้บริการรักษาผู้ติดยาเสพติดวัดเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะเป็นที่รู้จักกันดีและมีจำนวนหลายวัด เช่น สำนักสงฆ์ถ้ากระบอก จังหวัดสระบุรี สำนักสงฆ์ถ้าเขาทะเล จังหวัดราชบุรี วัดป่าปาง วัดศรีโสดา และวัดท่าซุงศรีสุ่มังคลาราม จังหวัดเชียงใหม่ วัดเหล่านี้มีวิธีการบำบัดรักษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น วัดศรีโสดา ใช้การรักษาทางด้านจิตใจ โดยให้ผู้ป่วยดำเนินการมาปนิกความเลวร้ายในตนเอง ความหมายคือ การเกิดใหม่ของคนใหม่ที่สะอาด ที่วัดนี้ไม่มีการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค ผู้ป่วยที่ติดยาแทรกฝิ่นและมีปัญหารุนแรงในการถอนพิษยา จะได้รับการบำบัดโดยการกินยาเม็ด ซึ่งมีตัวยาสวมฝิ่นอยู่เล็กน้อยมีบริการให้คำปรึกษาที่เคร่งครัดและจะสอนธรรมะสอดแทรกไปด้วย^{๑๐} ดังนั้นพระสงฆ์กับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของวัดพุทธเกษมจึงมีบทบาทในด้านต่างๆ ต่อชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. บทบาทพระสงฆ์ด้านการศึกษา

ตั้งแต่อดีตวัดกับวังได้ร่วมมือกันในการให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยตลอดจนถึงการศึกษาแผนใหม่ในสมัยรัชกาลที่ ๕ วัดและคณะสงฆ์ยังให้ความร่วมมือจัดการศึกษาของชาติอยู่โดยเฉพาะในระดับมูลศึกษาและประถมศึกษา โดยเฉพาะพระสงฆ์เองเป็นผู้จัดการศึกษา เมื่อถึงรัชกาลที่ ๖ การศึกษาระบบเก่า (ระบบวัด) กับการศึกษาแบบใหม่จึงแยกจากกันอย่างเด็ดขาด หน้าที่ทางการศึกษาโดยตรงของพระสงฆ์ จึงจำกัดอยู่แต่ในวัดและประชาชนในวงแคบเท่านั้นแต่อย่างก็ตาม จากความสำคัญของวัดและพระพุทธศาสนาในอดีตทกให้เกิดประเพณีที่สำคัญที่พระพุทธศาสนาไปเกี่ยวข้องกับการศึกษามาถึงปัจจุบัน

วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชนและพระสงฆ์เป็นครูทำหน้าที่อบรมสั่งสอน เช่น ประเพณีในการเรียน ซึ่งมีความหมายว่าบวชคู่กับเรียน เมื่อบวชแล้วต้องเรียนหรือบวชก็เพื่อเรียนแล้วความหมายเลยไปถึงแค่เรียน เรียนแล้วใครอยู่ฟังอยู่ ไม่ใคร่อยู่ฟังสักไป^{๑๑}

ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษานั้นอาจแบ่งได้ดังนี้^{๑๒}

๑. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
๒. โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
๓. สอนธรรมศึกษา
๔. ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน หรือพระธรรมวิทยากร

^{๑๐} สกายบุ๊กส์, ยาเสพติดและยาบ้า, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๘๗-๙๑.

^{๑๑} พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต), สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗), หน้า ๒-๓.

^{๑๒} กฤษณา นันทเพชร, “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐, หน้า ๑๒.

๕. การศึกษาพระปริยัติธรรม

๖. การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

สรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ด้านการศึกษา เป็นครูพระทำหน้าที่อบรมสั่งสอนซึ่งวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียนของชุมชนตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา

๒. บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรม

ในอดีตการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์จำกัดเฉพาะในขอบเขตวัดและชาวบ้าน ตามประเพณีและโอกาสอันสมควร เช่น การเทศนาสั่งสอนชาวบ้านในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเทศน์ในงานบุญพิธีหรืองานบำเพ็ญกุศลต่างๆ เช่น งานทำบุญบ้าน งานศพ หรือในโอกาสที่ญาติโยมไปวัดเพื่อทำบุญเป็นต้น ในปัจจุบันเมื่อกิจการพระศาสนาเจริญก้าวหน้าเติบโตเป็นปีกแผ่น มีการจัดองค์การทางศาสนา ที่เป็นระบบและแบบแผนประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการขนส่งและการสื่อสาร ช่วยให้การเดินทางไปในถิ่นต่างๆ มีความสะดวกยิ่งขึ้น และสามารถส่งข่าวสารในรูปแบบต่างๆ ถึงคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การเผยแผ่ศาสนาจึงได้ใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าดังกล่าว พระสงฆ์ในยุคปัจจุบันสามารถดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้มากขึ้น บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่แบ่งเป็น ๓ ประการ คือ

๑) พระธรรมจาริก พระสงฆ์ไทยเสียสละเวลาและสมัครใจเดินทางปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในท้องที่จังหวัดต่างๆ

๒) พระธรรมทูต คือ พระภิกษุ สามเณรที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้เสียสละไปพบกับประชาชนในถิ่นต่างๆ

๓) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป เช่น การเทศน์หรือการบรรยายในโอกาสต่างๆ การเผยแผ่โดยผ่านสื่อต่าง การเผยแผ่ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านอื่นๆ

สรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ธรรมเป็นการเสียสละเวลาและการสมัครใจในการเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓. บทบาทพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์

หน้าที่ทางสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์เกิดจากองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ^{๑๓}

๑) การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์เริ่มเกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์ในเรื่องปัจจัย ๔

๒) สภาวะและเหตุการณ์ในสังคมเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

๓) คุณธรรม เมตตาธรรม กรุณาธรรมของพระสงฆ์ที่ต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ และบทบาทของพระสงฆ์ทางสังคมสงเคราะห์ที่ทำได้ดีที่สุด คือ

๑) บทบาททางการศึกษา วัดเป็นสถานที่เรียนหนังสือและเป็นที่ตั้งของโรงเรียน พระสงฆ์เป็นผู้สอนและอบรมเยาวชนให้รู้หนังสือ ให้เป็นผู้มีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

๒) การสาธารณสุข พระสงฆ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันให้การรักษาพยาบาลแก่ชาวบ้านในทุกระดับความเจ็บป่วยเพราะโรคบางชนิดหายด้วยแรงศรัทธาที่ผู้ป่วยมีต่อพระสงฆ์

^{๑๓} สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, อ่างถึงใน วินัย เก่งสุวรรณ, “ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑, หน้า ๒๒.*

๓) การพัฒนาจิตใจของประชาชน พระสงฆ์ให้ธรรมทานแก่ประชาชนจิตใจที่พัฒนาแล้วไม่ วุ่นวายจะเข้าใจในความหมายของคำว่า ธรรมย่อมคุ้มครองผู้ประพฤติธรรมเพื่อให้สามารถช่วยให้เกิด ความสุขสงบทางจิตใจได้มาก

๔) การสงเคราะห์ทางจิต ด้านนี้บทบาทของพระสงฆ์ช่วยบรรเทาปัญหาและมีส่วนช่วย ส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชน

๕) การพัฒนาท้องถิ่น ในชนบทบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำด้านการเสนอความคิด ริเริ่มและระดมความร่วมมือของชาวบ้านในการพัฒนาด้านต่างๆ

สรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์ต้องมีความเมตตาธรรมต้องช่วยเหลือผู้อื่น ให้พ้นทุกข์ และการส่งเสริมด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

๔. บทบาทพระสงฆ์ด้านส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้วยหลักธรรมในการพระพุทธศาสนาว่าด้วยเรื่องธรรมชาติ กฎธรรมชาติการปฏิบัติตาม กฎระเบียบของธรรมชาติและผลที่ได้จากการปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ มนุษย์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เพราะฉะนั้นจึงปรากฏหลักธรรมมากมายที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์ ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธรรมชาติแวดล้อมที่มนุษย์จะต้องอาศัยในการดำรงชีวิต จึงได้สรุป บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบันดังนี้^{๑๔}

๑) การพัฒนาคุณภาพของพลเมือง โดยเฉพาะในด้านคุณธรรมและจริยธรรมงานของ พระสงฆ์ในด้านนี้ได้แก่ การให้บรรพชาอุปสมบทกุลบุตรของชาติทุกระดับให้ได้มาอยู่ในพระวินัย ศึกษาและปฏิบัติพระธรรมวินัย การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่มาทำบุญที่วัดในวันธรรมะสวนะ และในงานทำบุญบำเพ็ญกุศลต่าง การจัดสอนหลักศาสนศึกษาแก่เด็กและประชาชน เช่น การสอน ศิลธรรมในสถานศึกษาต่างๆ

๒) การสงเคราะห์ประชาชนเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ วัด และการพัฒนาคุณภาพของ พลเมือง เช่น การให้ความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลแก่ประชาชนตามประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต การ ประกอบศาสนพิธีในงานทำบุญ บำเพ็ญกุศลต่างๆ การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียน การดูโชคชะตาราசி

๓) การช่วยเหลืองานราชการในฐานะที่พระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์เป็นสมาชิกหน่วยหนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่งของสังคม และเป็นหน่วยที่ได้รับความเคารพนับถือยกย่องจากประชาชนในแต่ละท้องถิ่น เป็นอย่างมาก เช่น ช่วยในการอบรมชี้แจงราษฎรให้รู้จักผิดชอบชั่วดี ช่วยกิจการบริหารตามปกติของ เจ้าหน้าที่รัฐ ช่วยสงเคราะห์ประชาชน โดยรับช่วงงานจากเจ้าหน้าที่รัฐมาให้การสงเคราะห์ประชาชน ในท้องที่ที่วัดตั้งอยู่

สรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ด้านส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นการเนินงานโดย ติดต่อกันระหว่างพระสงฆ์หรือวัดหรือคณะสงฆ์ระดับย่อย กับประชาชนเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและ แวดล้อมที่มนุษย์จะต้องอาศัยในการดำรงชีวิต

ดังนั้นในการประกาศให้วัดเป็นศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดนั้น กรมการศาสนา ได้กำหนดหลักเกณฑ์ความพร้อมของวัดไว้ ๓ ประการ คือ ด้านสถานที่ ความพร้อมของบุคลากรของ

^{๑๔} ข้าหลวง วุฒิจันทร์, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๒๖), หน้า ๓๘-๔๐.

วัดและชุมชนที่ใช้ในการจัดตั้งศูนย์ และจากการจัดทำข้อตกลง ๓ ฝ่าย คือ กรมการศาสนา กรมการแพทย์ สำนักงาน ป.ป.ส. ได้กำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจในการดำเนินงานว่าด้วยความร่วมมือในการสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางนั้นได้กำหนดบทบาทในส่วนของพระสงฆ์ไว้ดังนี้^{๑๕}

๑. จัดทำทะเบียนผู้ป่วยทุกรายและลงบันทึกแรกรับ ลักษณะการเสพยา ระยะเวลาที่เสพยาวันที่จำหน่วย และจำนวนครั้งที่มารับบริการแล้วสำเนาแจ้งเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข

๒. พระสงฆ์ดำเนินการฟื้นฟูและกิจกรรมฟื้นฟู โดยใช้หลักธรรมทางศาสนา

๓. การจำหน่วยผู้ป่วย วัดดำเนินการจำหน่วยและทำแผนที่พักอาศัยของผู้ป่วยและสำเนาส่งกระทรวงสาธารณสุขเพื่อการติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและช่วยบำบัดผู้ติดยาเสพติดต้องมีความพร้อมในอยู่ ๓ ประการ คือ ด้านสถานที่ ความพร้อมของบุคลากรของวัดและชุมชนที่ใช้ในการจัดตั้งศูนย์ เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์นั้นต้องดำเนินการฟื้นฟูและมีกิจกรรมฟื้นฟู โดยใช้หลักธรรมทางศาสนาในการรักษาผู้ติดยาเสพติด

๒.๓ วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม

วัดพุทธเกษมมีวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติด โดยน่านโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน เพื่อคัดกรองผู้เสพยาและผู้ค้า เพราะปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลุกลามเข้าไปในทุกสังคม รวมไปถึงสังคมโรงเรียน ซึ่งเป็นสังคมของเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ทำให้เกิดปัญหามากมายตามมา ชุมชนเกิดความเดือดร้อน วุ่นวาย ครอบครัแตกแยก ยาเสพติดเต็มบ้านเต็มเมือง ภาครัฐได้ให้ความร่วมมือและความสนใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะทำให้ชุมชนกลับมาสู่ความปกติและยาเสพติดลดน้อยลงในขณะที่วัดพุทธเกษมได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอน้ำพอง เพื่อช่วยแก้ปัญหาชุมชน โดยเฉพาะโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชนทางด้านความคิดและด้านพฤติกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานราชการ และมีวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดดังมีรายละเอียดต่อไปนี้^{๑๖}

๑. การจัดโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

โดยโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดใช้หลักสูตรในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละบุคคล ซึ่งมีรูปแบบการบำบัดรักษาและวิธีการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปเสพยาใหม่นี้

(๑) รูปแบบการบำบัด

- เวชบำบัด บำบัดด้วยสมุนไพร
- กายบำบัด โดยการออกกำลังกาย เล่นกีฬา

^{๑๕} ส่วนวิจัยและพัฒนาวิชาการ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, สำนักงาน ป.ป.ส. รูปแบบการดำเนินการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ส.เอเชียเพรส (๑๙๘๙) จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒-๓.

^{๑๖} โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด, (วัดพุทธเกษม: ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอน้ำพอง, ๒๕๕๘), หน้า ๓๐-๔๐.

- จิตบำบัด การไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ
- อาชีพบำบัด โดยการฝึกอาชีพตามความสามารถของผู้บำบัด

(๒) ขั้นตอนในการบำบัด

- ลงทะเบียนโดยการสอบประวัติผู้ป่วย
- รับประทานยาสมุนไพรตามขนาดผู้ป่วย
- การติดตามประเมินผลทุกวันโดยการทานยา
- เข้าโปรแกรมการฝึกอบรมตามหลักสูตร

(๓) หลักสูตร

- เวชบำบัดใช้เวลา ๓ วัน หลังจากผ่านการรับประทานยาแล้ว
- ทำการประเมินผลการบำบัด
- การเข้าโปรแกรมหลักสูตรอบรมการบำบัดฟื้นฟู
- การออกกำลังกาย
- การฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาจิตใจผู้บำบัด
- การแสดงโทษจากการติดยาเสพติด
- การดูแลรักษา

(๔) การบำบัดด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา

โดยใช้วิธีบำบัดรักษาทางพุทธศาสนาไปเสียใจใช้เวลา ๗ วัน ถึง ๓ เดือนโดยฝึกอาชีพตามความสามารถของผู้บำบัด เช่น ทำการเกษตร ช่างซ่อมรถ ช่างไฟฟ้า ช่างวาดเขียน ช่างคอมพิวเตอร์ และช่างตัดผม

๒. การจัดโครงการเยาวชนรักษ่าป่าไม้ห้วงไกลยาเสพติด

ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยทำกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เยาวชนห้วงไกลยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีความมุ่งหวังอีกประการคือ เยาวชนจะมีจิตอาสาด้านสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรู้จักแหล่งอาหาร สมุนไพรจากธรรมชาติ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าแสดงออก และฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมจากสถานการณ์ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้เกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เยาวชนของชาติ เพื่อให้เป็นต้นแบบที่เติบโตด้วยคุณภาพ และเต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ให้รู้จักสามัคคี และสามารถนำหลักคุณธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งปลูกฝังทางการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ และในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ ได้ให้เยาวชนนั้นได้รู้จักโทษของยาเสพติดและร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตพื้นที่อีกด้วย

สรุปได้ว่า วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมใช้โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามหลักสูตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละบุคคล เช่น บำบัดด้วยสมุนไพร การออกกำลังกาย เล่นกีฬา การไหว้พระ

สวดมนต์ นั่งสมาธิ และมีวิธีการป้องกันยาเสพติดโดยจัดโครงการเยาวชนรักษ่าป่าไม้ห่างไกลยาเสพติด เยาวชนจะมีจิตอาสาต้านสิ่งแวดลอม เพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห่างไกลยาเสพติด

๒.๔ ประวัติความเป็นมาของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ประวัติความเป็นมา^{๑๗}

เริ่มต้นจาก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้ทำโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนและผู้นำชุมชนโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนเพื่อสังคม มีผู้ผ่านหลักสูตร จำนวน ๘๖๙ คน ในขณะเดียวกันได้ทำการคัดกรองผู้มีพฤติกรรม ติดยาเสพติด ผู้ค้ายาเสพติด จำนวน ๑๖๓ คน ทำให้มีโครงการต่อเนื่อง ต้องนำมาบำบัดฟื้นฟูเพื่อคืนคนดีสู่สังคมจึงเป็นเหตุให้หาสถานที่จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน อำเภอน้ำพอง เพื่อทำการบำบัดฟื้นฟูแก่บุคคลเหล่านี้ จึงได้ทำการซื้อที่ดิน จำนวน ๖ ไร่ ๓๖ งาน ๕๐,๐๐๐ บาท โดยใช้เงินส่วนตัว หลังจากนั้นได้สร้างเรือนนอน ๑ หลัง เป็นโครงไม้ยูคาลิปตัสหลังคามุงด้วยหญ้า ฟื้นฟูด้วยผ้าใบ ตั้งชื่อว่า “ศูนย์คุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอน้ำพอง” หลังจากบำบัดแล้วก็ส่งบุคคลดังกล่าวกลับสู่ชุมชนและชุมชนเห็นว่าพฤติกรรมดีขึ้นมาก

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ คณะครูนำนักเรียน นักศึกษา เข้าปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพราะชวงนโยบายปราบยาเสพติด ชุมชน องค์กรทั้งภาคเอกชนได้จัดทำกิจกรรมดังกล่าวทำให้อำเภอน้ำพองมีผู้ติดยาเสพติดและค้ายาเสพติดที่ได้ผ่านกระบวนการคัดกรองจำนวน ๑,๒๓๗ คน

ในปี พ.ศ.๒๕๔๘ ทางสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่นได้มีโครงการจัดปฏิบัติธรรมของส่วนราชการเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทางสำนักงานพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๔ ได้เข้าร่วมโครงการนำคณะครู ผู้บริหาร จำนวน ๒,๕๑๓ คน เข้าร่วมปฏิบัติธรรมทำให้ผลการปฏิบัติธรรมเป็นประโยชน์กับคณะครู จึงมีการประชาสัมพันธ์โดยอัตโนมัติทำให้ครูนำคณะนักเรียนเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ซึ่งแพร่หลายไปทั่วภาคอีสาน

ปี พ.ศ.๒๕๔๘ มีกลุ่มเกษตรกรรัฐนำข้าราชการให้เกษตรกร รายย่อย จำนวน ๔,๘๖๔ คน ทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถปรับพฤติกรรมตัวเองได้ เคยกินเหล้าและสูบบุหรี่สามารถเลิกได้ทำให้ครอบครัวมีความสุขหลังจากนั้นหน่วยงานต่างๆ เห็นคุณค่าของการทำประโยชน์ของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เข้าร่วมมาเป็นศูนย์จัดตั้งบริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วม ธนาคารออมสินเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งให้การสนับสนุน ศูนย์เรียน รู้คู่ชุมชน โดยได้ดำเนินการสร้างอาคารให้ ๑ หลัง โยมผู้มีจิตศรัทธาสร้างเรือนนอนหญิงให้ ๑ หลัง ผู้ว่าฯ เจตนารณวัฒน์ ให้การสนับสนุน หอประชุมพร้อมด้วยผู้มีจิตศรัทธา ๑ หลัง ทำให้เป็นสถานที่ที่กำลังจะสมบูรณ์ตามความจำเป็น

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อฝึกกาย วาจา ใจ ให้ชุมชนดำรงตนอยู่ในหลักศาสนาธรรมของพระพุทธศาสนา ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

๒. เพื่อสร้างฐานองค์ความรู้ในการดำรงชีพและการอยู่ในสังคม

^{๑๗}วัดพุทธเกษม ศูนย์อบรมคุณธรรม-จริยธรรมเพื่อความมั่นคงของสถาบันชาติ-ศาสนา-พระมหากษัตริย์,แหล่งที่มา: <http://www.วัดพุทธเกษม.com/15380180/สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗>

๓. เพื่อปูพื้นฐานทางวัฒนธรรมทางสังคมสร้างค่านิยมรูปแบบของพระพุทธศาสนา
๔. เพื่อเสริมสร้างทักษะและพัฒนาอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ให้แก่ชุมชนแบบยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง
๕. เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ ลด ละ เลิก อบายมุข ดำรงตนในสังคมอย่าง เก่ง ดี มีอิสระ
วิสัยทัศน์

ทุกคนมีความต้องการที่จะได้รับความเติมเต็มตามความสามารถรายบุคคล จะได้พัฒนาใน อดีต และรูปแบบที่แตกต่างกันมีความปรารถนาตามธรรมชาติ ที่จะเรียนรู้อย่างอิสระ มีความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ กตัญญู รู้วินัยห่างไกลอบายมุข มีความรับผิดชอบเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดแบบ ประชาธิปไตย และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับแก้ปัญหาในปัจจุบันและอนาคต นำพาตัวเองเข้าไปสู่การมี ประสบการณ์เท่าทันความเป็นจริงแห่งการเรียนรู้เป็นอย่างดี มีความรับผิดชอบ นำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมในทางที่ดีโดยเป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่เกิดขึ้นทั้งในหมู่บ้านชุมชน และศูนย์ฯ

พันธกิจ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอ น้ำพองมีพันธกิจจะเสริมสร้างให้เป็นศูนย์เรียนรู้ของผู้ เข้าขบวนการและชุมชน ด้วยความคาดหวังในการปฏิบัติของผู้ผ่านกระบวนการในระดับสูง เพื่อ อำนวยความสะดวกให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และความรู้สัมพันธทางสังคม โดยแต่ละบุคคล จะมีโอกาสได้ตระหนักถึงการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้เกิดสิ่งต่อไปนี้ คือ

๑. ความสามารถในการประเมินตนเองได้ของแต่ละบุคคล
๒. ทักษะคติในทางบวกของแต่ละบุคคลที่มีต่อตัวเองและผู้อื่น
๓. ความสามารถพึ่งตัวเองได้ และความสามารถของแต่ละบุคคล
๔. ความริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล
๕. ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง
๖. ได้รับความรู้ที่สัมพันธ์กับความต้องการทั้งทางจิตใจและร่างกายและความสามารถของ แต่ละบุคคล

๗. ความคิดวิพากษ์ และความสามารถในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล
๘. ความสามารถของแต่ละบุคคลในการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

เป้าประสงค์

๑. เพื่อเปิดโรงเรียนพุทธเกษตรวิทยาลัยระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ในการสร้างเด็กพันธุ์ ใหม่ จำนวน ๕๐๐ คน
๒. เพื่อให้สวัสดิการคนชราในรูปแบบเป็นบ้านพักคนชรา
๓. เพื่อจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนในระบบสนเทศเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตทั่วโลก
๔. เพื่อจัดทำแปลงเกษตรสาธิตตามแนวทฤษฎีใหม่ปลอดจากสารเคมี
๕. เพื่อจัดตั้งร้านค้าสาธิตชุมชน และธนาคารหมู่บ้าน/ตลาดเกษตรปลอดสารพิษ
๖. เพื่อจัดตั้งศูนย์บำบัดยาเสพติดชุมชนอำเภอ น้ำพอง/ทั่วไป/โครงการ Tucar
๗. เพื่อจัดตั้งวัด เพื่อให้เกิดวิถีชีวิตชุมชนชาวพุทธอย่างแท้จริงในการเป็นอยู่อย่างภูมิ ปัญญาไทยอย่างแท้จริง

๘. เพื่อเป็นศูนย์ฝึกอบรมคุณธรรม ศีลธรรม และศูนย์ฝึกอาชีพ ศูนย์เรียนรู้ประจำอำเภอ
น้ำพอง

ความเป็นมาของของศูนย์บำบัดยาเสพติด

ในปี ๒๕๔๕ รัฐบาลโดยการนำของ พณฯ ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีได้เอานโยบายขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน เพื่อคัดกรองผู้เสพและผู้ค้า เพราะปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลุกลามเข้าไปในทุกสังคม รวมไปถึงสังคมโรงเรียน ซึ่งเป็นสังคมของเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ทำให้เกิดปัญหาสารพัด ชุมชนเกิดความเดือดร้อน วุ่นวาย ครอบครัวแตกแยก ยาเสพติดเต็มบ้านเต็มเมือง ยิงดีที่ทางภาครัฐให้ความสนใจ และให้ความจริงใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะทำให้ชุมชนกลับมาสู่ความปกติ ยาเสพติดลดน้อยลงในขณะเดียวกัน วัดพุทธเกษมได้จัดตั้ง ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอน้ำพอง เพื่อช่วยแก้ปัญหาชุมชน โดยเฉพาะโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน ทางด้านความคิดและด้านพฤติกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานราชการ โดยมีเยาวชนที่มาจากโรงเรียนต่างๆ จำนวน ๘,๔๖๓ คน กำนันผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๘๖๔ คน ประชาชนทั่วไป ๑,๔๙๑ คน รวมไปถึงกลุ่มเป้าหมายตามนโยบายของทางภาครัฐในขณะนั้น คือ เยาวชนที่ติดยาเสพติด จำนวน ๓๑๖ คน ผู้ค้ายาเสพติด จำนวน ๔๖ คน และยังมีประชาชนที่ไม่ได้รับการอบรมในโครงการฯ ที่เป็นผู้เสพยาเสพติดจำนวนกว่า ๑,๑๕๗ คน และผู้ค้ายาเสพติดกว่า ๗๔ คน ที่มาขอรับการช่วยเหลือ ซึ่งหลังจากการเข้ารับการอบรมแล้ว ปรากฏว่าชุมชนมีปัญหาด้านยาเสพติดลดน้อยลง

สถานที่ตั้ง

วัดพุทธเกษมตั้งอยู่เลขที่ ๖๙ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลหนองกุง อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่วัด ๑๗ ไร่ ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๖ เดิมวัดพุทธเกษมเป็นสถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอน้ำพอง (โดยการนำของเจ้าคุณพระอุดมปัญญาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอน้ำพอง เจ้าอาวาสวัดชัยศรี ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง ปัจจุบันท่านได้มรณภาพแล้ว) วัดพุทธเกษมเป็นศาสนสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอน้ำพอง นอกจากเป็นที่พักอาศัยของพระสงฆ์ เป็นสถานประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรม วัดพุทธเกษมยังเป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นที่ตั้งศูนย์ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยดำเนินการจัดโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเยาวชนและผู้นำชุมชน ในพื้นที่อำเภอน้ำพอง และอำเภอใกล้เคียง

๒. เป็นที่ตั้งโครงการลานบุญลานปัญญา ของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

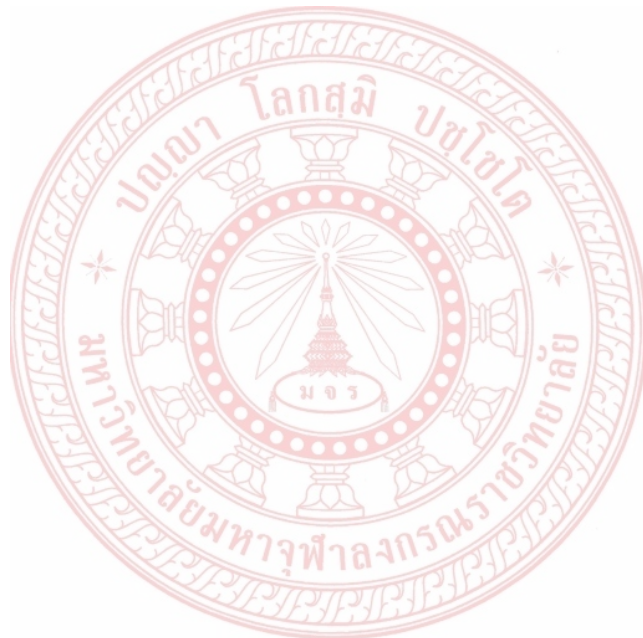
๓. จัดและบูรณาการดำเนินโครงการร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๔ จัดคณะครู และผู้บริหาร เข้าปฏิบัติธรรม นำนักเรียน เข้าอบรมคุณธรรมจริยธรรม

๔. เป็นที่ตั้งโรงเรียนพุทธเกษมวิทยาลัย เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

วัดพุทธเกษมปัจจุบันมีพระครูสุตศาสนการ รองเจ้าคณะอำเภอน้ำพอง เป็นเจ้าอาวาสวัดพุทธเกษม ได้ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเป็นพิเศษ ท่านได้จัดให้มีกิจกรรมคัดกรองผู้มีพฤติกรรมติดยาเสพติด ผู้ค้ายาเสพติด ได้เข้ามาบำบัดรักษา ทำให้หน่วยงานทางราชการให้ความ

สนใจและเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโครงการและกิจกรรมของวัดพุทธเกษม เช่น ศูนย์บริการทางสังคม แบบมีส่วนร่วม ของกรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์เรียนรู้คู่ชุมชน ของธนาคารออมสิน ตลอดจนให้การสงเคราะห์เด็กกำพร้า และคนชรา เป็นต้น

สรุปได้ว่า วัดพุทธเกษมปัจจุบันเป็นที่ตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน และศูนย์บำบัดยาเสพติด เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและความมั่นคงแห่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเป็นสถานที่รักษาพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติด ผู้ค้ายาเสพติด ได้เข้ามาบำบัดรักษาเพื่อคนสู้สังคม

บทที่ ๓

แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและพฤติกรรม ในการรักษาเสพติด

ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา :
กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการรักษาและป้องกัน
ยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบำบัดรักษาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

- ๓.๑.๑ ความหมายของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
- ๓.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
- ๓.๑.๓ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
- ๓.๑.๔ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
- ๓.๑.๕ ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด
- ๓.๒ การรักษาและป้องกันยาเสพติด
- ๓.๓ การรักษาและป้องกันยาเสพติดตามหลักทางพระพุทธศาสนา
- ๓.๔ การรักษาและป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรม ได้แก่
 - ๓.๔.๑ หลักสัมมัตตปธาน ๔
 - ๓.๔.๒ ศีล ๕
 - ๓.๔.๓ ภาวนา ๔
- ๓.๕ สรุป

๓.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

๓.๑.๑ ความหมายของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

๑) ความหมายอย่างกว้าง การฟื้นฟูสมรรถภาพโดยทั่วไป มี ๒ ความหมายคือ
ความหมายแรก คือ การฟื้นฟูสมรรถภาพเกี่ยวกับการรักษาโรคทางการแพทย์โดยตรง
เพียงอย่างเดียว ดังนั้น การฟื้นฟูสมรรถภาพ หมายถึง มาตรการทางการแพทย์ทุกชนิดที่จะทำให้
ผู้ป่วยฟื้นหรือหายจากสภาพการเจ็บป่วยนั้นๆ ภายหลังการรักษาทางยาแล้ว เช่น การกายภาพบำบัด
การฝึกเดิน การออกกำลังกาย การฝึกอวัยวะเทียม เป็นต้น

ความหมายที่สอง การฟื้นฟูสมรรถภาพ หมายถึง การปรับสภาพหรือคงสภาพ ผู้พิการให้
สามารถทำประโยชน์หรือคงเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวมมากที่สุด ในด้านกายภาพ
จิตใจ สังคม งามอาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจเท่าที่ผู้นั้นสามารถเป็นได้ ความหมายนี้เป็นความหมาย
ที่นิยมใช้กันมากสำหรับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ทุพพลภาพหรือพิการและรวมถึงผู้ติดยาเสพติดด้วย

๒) ความหมายอย่างแคบ

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด หมายถึง การรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจให้เลิกใช้ยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หมายถึง การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วยการฟื้นฟูร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด ปรับเปลี่ยนการรับรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสม ทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรับรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงใช้ควบคู่กันมาโดยตลอด เพราะในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้เลิกเสพยาเสพติดได้จริงๆ นั้น ต้องใช้การบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้พวกเขาสามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ^๑

๓.๑.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

แนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติดของประเทศต่างๆ ในโลก มี ๒ แนวคิด แนวคิดแรกคือ การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดด้วยการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมและเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้เจ็บป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยารักษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

แนวคิดที่สอง คือ การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้ป่วยทางกาย เมื่อการปฏิบัติด้วยการรักษาทางการแพทย์ไม่ได้ผล จึงเปลี่ยนมาใช้การลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมต่อมาแทน เมื่อการลงโทษไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดอย่างผู้ป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเน้นให้ความสำคัญในการรักษาทางจิตซึ่งกลายเป็นที่มาของปรัชญาในการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน ที่มาของแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บป่วยที่สำคัญคือการเจ็บป่วยทางจิต สืบเนื่องจากสาเหตุทางด้านจิตใจ ด้านความเจ็บปวด ผิดหวัง หว้าเหวและขาดความรักความเข้าใจ มักไม่ได้รับความเป็นธรรมจากครอบครัวและสังคม จึงเป็นสาเหตุที่ได้รับความบอบช้ำหรือความทุกข์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลต้องหันเข้าหายาเสพติด วิธีการรักษาที่ได้ผลจึงจำเป็นต้องมีการรักษาเยียวยาทางจิตใจด้วย ดังนั้น การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจจำเป็นต้องกระทำไปพร้อมๆ กัน จึงกลายเป็นที่มาของแนวคิดในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดถือเป็นมาตรการทางเลือกอีกทางหนึ่งโดยเน้นไปที่การแก้ไข ฟื้นฟูรักษา ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้เสพยาเสพติดซึ่งอาจมีทั้งระบบการบำบัดรักษาโดยสมัครใจ ระบบการบำบัดรักษาโดยบังคับบำบัด หรือระบบการบำบัดรักษาโดยต้องโทษ

เนื่องจากการลงโทษแก่ผู้ติดยาเสพติดในลักษณะเพื่อเป็นการแก้แค้นหรือในการป้องกันอาชญากรรมในสังคมโดยการใช้เรือนจำนั้นก่อให้เกิดคดีล้นศาลอันเป็นเหตุให้ผู้เสพยาหรือผู้ติดยาเสพติดต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำมากขึ้น ทั้งที่ในบางกรณีผู้เสพยาและครอบครองยาเสพติดได้รับการเบี่ยงเบนออกไปสู่กระบวนการบำบัดรักษามากกว่าเก็บไว้ในเรือนจำจนทำให้อาชญากรกลุ่มที่สมควรอยู่ในเรือนจำอย่างแท้จริงเพื่อประโยชน์สูงสุดของสังคมนั้นไม่ได้รับการบำบัดเยียวยาและปรับปรุงนิสัย

^๑ สิ่งพิทักษ์ ละมุลมอญ, ปัญหาการใช้ดุลยพินิจของศาลในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕,หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ ๑๑,(สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม,๒๕๕๖) หน้า ๖.

เท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ความนิยมใช้เรือนจำและการไม่มีทางเลือกอื่นที่หลากหลายเพียงพอในกระบวนการยุติธรรมไทยเพื่อปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด เพราะฉะนั้น การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงเป็นมาตรการที่จะลดปัญหาคดีชั้นศาล โดยวิธีการหรือระบบ หรือรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของประเทศชาติได้^๒

แนวความคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยา

แนวความคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยานั้นมีอิทธิพลต่อแนวทางปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดให้โทษเป็นอย่างมาก โดยสามารถแบ่งได้ ๓ สำนัก คือ^๓

๑. สำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม (Classical school of criminology)
๒. สำนักอาชญาวิทยาศาสตร์ (Positive school of criminology)
๓. สำนักอาชญาวิทยาป้องกันสังคม (Social defense school of criminology)

ซึ่งแต่ละสำนักนั้นมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ไม่เหมือนกันดังรายละเอียดโดยสรุปดังต่อไปนี้

๑. สำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม (Classical school of criminology)

ตามปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมนั้นเชื่อว่า มนุษย์มีอิสระในทางความคิดมีเสรีภาพในการเลือก รู้จักคำนวณหาเหตุผล รวมทั้งคำนึงถึงผลได้เสียของแนวทางปฏิบัติ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตน กล่าวคือ แนวคิดของสำนักคลาสสิกนี้เชื่อว่าคนประกอบอาชญากรรมเนื่องจากมีเจตนาแรงเสรีในการตัดสินใจ เพราะสังคมนั้นเกิดจากการที่มนุษย์ยินยอมพร้อมใจในการเข้าร่วมกันตามหลักสัญญาประชาคม การลงทัณฑ์ผู้กระทำความผิดจึงมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการยับยั้งผู้กระทำความผิด ตลอดจนบุคคลทั่วไปไม่ให้ยึดถือพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถยานั้นเป็นเยี่ยงอย่าง และเพื่อชดใช้หนี้กรรมต่อสังคม

การที่บุคคลติดยาเสพติดให้โทษนั้น ถูกมองในแง่ความผิดที่ผู้ติดยาเสพติดก่อขึ้น วิธีการปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้คือการลงทัณฑ์ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงประวัติศาสตร์ของประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น พบว่า วิธีการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดจะใช้มาตรการรุนแรง ลงโทษอย่างหนักเพื่อให้เกิดความเข็ดหลาบ

๒. สำนักอาชญาวิทยาศาสตร์ (Positive school of criminology)

ปรัชญาของสำนักอาชญาวิทยาศาสตร์นั้นเน้น “หลักสาเหตุนำมาซึ่งผล (Determinism)” มาเข้าหักล้างและแทนที่กัน “หลักเจตนาอิสระ (Free will)” ของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมโดยเชื่อว่ามนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อม ขาดอิสระเสรีภาพในการกำหนดทางเลือก มนุษย์ละเมิดกฎหมายเพราะอิทธิพลของปัจจัยทางชีวภาพ จิตภาค และทางสังคม ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรคือ

^๒ สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ, ปัญหาการใช้ดุลยพินิจของศาลในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕, อ้างแล้ว หน้า ๗.

^๓ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, ภาพพจน์ของผู้ติดยาเสพติดให้โทษในสายตาประชาชน : ศึกษาสำรวจปัจจัยและผลกระทบในเคหะชุมชนของกรุงเทพมหานคร, เอกสารประกอบการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ อันดับที่ ๔๔.(กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๗-๑๙.

ผู้ป่วย การลงโทษและความรับผิดชอบทางศีลธรรมควรถูกแทนที่ด้วยการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพ

ดังนั้นประเทศไทยในปัจจุบันได้ประยุกต์ใช้ปรัชญาวิทยาศาสตร์ในการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนผู้ป่วย ซึ่งจัดเป็นนโยบายระดับชาติ

๓. สำนักอาชญาวิทยาป้องกันสังคม (Social defense school of criminology)

มีลักษณะเป็นแนวความคิดรวม (Synthesis) ซึ่งกำลังพัฒนาองค์ความรู้ไม่เพียงแต่บูรณาการแนวความคิดทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิม และอาชญาวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการค้นคว้าวิจัยเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นด้วย สาระสำคัญของสำนักอาชญาวิทยาป้องกันสังคมนั้นได้แก่

๑. บุคคลมีอิสระทางความคิดภายใต้ขอบเขตของสภาพแวดล้อม
๒. กฎหมายป้องกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องคงไว้
๓. อาชญากรรมต้องได้รับการกำหนดนิยามตามหลักนิติ-สังคมศาสตร์
๔. การค้นคว้าวิจัยต้องอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์โดยคำนึงถึงค่านิยม
๕. กฎหมายอาญาควรได้รับการพิจารณาแก้ไขให้สอดคล้องกับหลักสังคมและพฤติกรรมศาสตร์
๖. เป้าประสงค์ของสำนักอาชญาวิทยานี้คือ การป้องกันและการบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิด

ดังนั้นหลักการแนวความคิดทางอาชญาวิทยาป้องกันสังคมนี้ เมื่อศึกษาถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่บังคับใช้กับผู้ติดยาเสพติดในประเทศพบว่า มีอิทธิพลต่อการกำหนดมาตรการควบคุมผู้ติดยาเสพติดประเภทเรื้อรัง ผู้ติดยาเสพติดซึ่งผ่านการต้องโทษซ้ำหลายครั้งหลายหนกล่าวคือ กฎหมายได้กำหนดให้มีมาตรการพิเศษที่จะควบคุมผู้ติดยาเสพติดชนิดเรื้อรังแยกแตกต่างกับผู้ติดยาเสพติดธรรมดาโดยทั่วไป ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำผิดซึ่งผ่านการลงโทษมานั้นได้รับการบำบัดรักษาอย่างจริงจังให้หายขาด ขณะเดียวกันก็เป็นการป้องกันสังคมทั่วไปให้ปลอดภัยจากการก่อความเดือดร้อน โดยผู้ติดยาเสพติดอีก เมื่อบุคคลเหล่านี้ได้พ้นโทษและหวนคืนสู่สังคมเดิม^๔

สรุปได้ว่า จากแนวคิดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า สำนักอาชญาวิทยานั้นมีแนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดให้โทษโดยใช้วิธีการแก้ไขและการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด มุ่งเน้นการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

๓.๑.๓ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ ได้บัญญัติถึงบุคคลผู้มีอำนาจและบุคคลที่จะเข้ารับการบำบัดรักษา รวมถึงขั้นตอนต่างๆ ตามกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว^๕

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจถือได้ว่าเป็นวิธีการบังคับรักษาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่จะแยกผู้เสพยาออกจากผู้ค้าเสพติดซึ่งจะทำให้บุคคลเหล่านั้นกลายเป็นแนวร่วมของภาครัฐ

^๔ ชื่นจิตต์ วงษ์โพธิ์ดี, “ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจและบุคลากรทางการแพทย์ต่อแนวความคิดในการปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติดในลักษณะของผู้ป่วย”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔, หน้า ๕๕.

^๕ สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ, ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕, อ่างแล้ว หน้า ๑๕.

แล้วกลับเป็นคนดีผู้สังคมและจะส่งผลให้คดียาเสพติดที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบลดปริมาณลงบางส่วน โดยคดีเหล่านั้นจะเข้าสู่กระบวนการทางเลือกใหม่ตามผลของกฎหมาย

บุคคลที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ กำหนดไว้ และเมื่อเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวแล้วการดำเนินการต่างๆ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ต้องการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดจึงถือว่าผู้ที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นผู้ป่วย ซึ่งผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ ต้องมีคุณสมบัติต่อไปนี้

- ๑) ผู้เสพยาเสพติด
- ๒) ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด
- ๓) ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด
- ๔) ผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติด

โดยบุคคลเหล่านี้จะต้องไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล มิฉะนั้นจะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดได้

นอกจากนั้นพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ยังมีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรบางก พ.ศ.๒๕๒๒ ด้วย ดังนั้น เมื่อผู้เสพยาบ้า ขับรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ การกระทำของผู้นั้นเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๐ ศาลต้องลงโทษฐานเป็นผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษ อันเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุดตามพระราชบัญญัติบางบท พ.ศ.๒๕๒๒ จึงไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕^๖ว่าผู้ใดต้องหาว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ถ้าไม่ปรากฏว่าต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดฐานอื่นซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกหรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพื่อให้ศาลพิจารณามีคำสั่งให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่เกิดจากตัวผู้ต้องหานั้นเอง หรือจากพฤติการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งทำให้ไม่อาจนำตัวผู้ต้องหาไปศาลภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ถ้าผู้ต้องหาไม่อายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ให้พนักงานสอบสวนนำตัวส่งศาลเพื่อมีคำสั่งให้ตรวจพิสูจน์ภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหานั้นมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนการส่งไปตรวจพิสูจน์การเสพหรือการติดยาเสพติด ให้ศาลพิจารณาส่งตัวไปควบคุมเพื่อตรวจพิสูจน์ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดหรือการควบคุมตัวตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยคำนึงถึงอายุ เพศ

^๖ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : กรมคุมประพฤติ, ๒๕๔๕)

และลักษณะเฉพาะบุคคลประกอบด้วย แล้วให้ศาลแจ้งคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทราบ ในระหว่างการตรวจพิสูจน์และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้พนักงานสอบสวนดำเนินกระบวนการสอบสวนคดีต่อไป และเมื่อสอบสวนเสร็จให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการโดยไม่ต้องส่งผู้ต้องหาไปด้วย และแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ ณ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สถานที่เพื่อการตรวจพิสูจน์ การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด หรือการควบคุมตัวอย่างแห่งใด ในระหว่างที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ต้องดำเนินการฝากขังหรือขอคัดฟ้องตามกฎหมาย

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณของยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๗ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และมาตรา ๙๔ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๘ มาตรา ๕๐ มาตรา ๒๓๗ และมาตรา ๒๓๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้^๗

ข้อ ๑ ลักษณะ ชนิดและประเภทของยาเสพติดให้โทษ สำหรับความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษตามมาตรา ๙๔ วรรคหนึ่ง ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ และประเภท ๕ ทุกชนิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

ข้อ ๒ ยาเสพติดให้โทษตามข้อ ๑ สำหรับความผิดฐานเสพและมีไว้ในครอบครอง ความผิดฐานเสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและความผิดฐานเสพและจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ ตามมาตรา ๙๔ วรรคหนึ่ง ต้องมีปริมาณดังต่อไปนี้

(๑) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑

(ก) เด็กซ์โตรโลเซอริยด์ หรือ แอล เอส ดี มีปริมาณไม่ถึงสิบห้าหน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงสามร้อยมิลลิกรัม

(ข) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณไม่ถึงสิบห้าหน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงหนึ่งจุดห้ากรัม

(ค) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ นอกจาก (ก) และ (ข) มีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงสามกรัม

(๒) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒

(ก) โคคาอีนมีน้ำหนักสุทธิไม่เกินหกร้อยมิลลิกรัม

(ข) ผีนมมีน้ำหนักสุทธิไม่เกินสิบห้ากรัม

(ค) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ นอกจาก (ก) และ (ข) มีน้ำหนักสุทธิไม่เกินสามกรัม หรือที่เป็นของเหลวมีปริมาตรสุทธิไม่เกินสองร้อยห้าสิบลิลิตร

(๓) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕

^๗กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณของยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๗, (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๗ ก วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๖)

(ก) กัญชามีน้ำหนักสุทธิไม่เกินสิบห้ากรัม

(ข) ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ นอกจาก (ก) มีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน
หนึ่งร้อยสามสิบห้ากรัม

๓.๑.๔ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด หมายถึง การดำเนินงานเพื่อแก้ไขสภาพร่างกาย และจิตใจ
ของผู้ติดยาเสพติดให้เลิกจากการเสพ และสามารถกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ การ
บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด แบ่งออกเป็น ๓ ระบบคือ^๔

๑. ระบบสมัครใจ หมายถึง ผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาในสถาน
พยาบาลต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชนด้วยความสมัครใจของตนเอง การบำบัดรักษาในระบบนี้มี ๒
แบบคือ แบบผู้ป่วยนอก คือ ผู้ติดยาเสพติดจะไปกินยาที่สถานพยาบาลตามกำหนดนัดโดยไม่ต้องเข้า
อยู่ในสถานพยาบาล ส่วนแบบผู้ป่วยในผู้ติดยาเสพติดต้องอยู่รับการบำบัดรักษาภายในสถานพยาบาล
ทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดระยะเวลาที่สถานพยาบาลกำหนดให้อยู่รับการบำบัดรักษาผู้เข้ารับ
บำบัดรักษาในระบบสมัครใจจะได้รับการยกเว้นโทษ แต่ทั้งนี้จะต้องขอเข้ารับการบำบัดรักษาก่อนที่จะ
พบความผิด

๒. ระบบต้องโทษ หมายถึง ผู้ติดยาเสพติดที่กระทำความผิดและถูกคุมขังจะได้รับการ
บำบัดรักษาในสถานพยาบาลที่กำหนดได้ตามกฎหมาย เช่น ทณฑสถานบำบัดพิเศษกรมราชทัณฑ์
กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรมหรือสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง
กระทรวงยุติธรรม

๓. ระบบบังคับบำบัด หมายถึง ผู้ที่ทางราชการตรวจพบว่ามีสารเสพติดในร่างกายจะต้อง
ถูกบังคับบำบัดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ ในสถานพยาบาลที่
จัดขึ้นตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เป็นระยะเวลา ๖ เดือน และขยายได้จนถึง ไม่เกิน ๓ ปี

การบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มี ๔ ขั้นตอน คือ^๕

๑. ขั้นเตรียมการก่อนบำบัดรักษา (Pre - Admission) เพื่อศึกษาประวัติภูมิหลังของผู้ติดยา
เสพติดทั้งจากผู้ขอรับการรักษา และครอบครัว

๒. ขั้นถอนพิษยา (Detoxification) เป็นการบำบัดรักษาอาการทางกายที่เกิดจากการใช้
ยาเสพติด โดยผู้ขอรับการรักษา สามารถเลือกใช้บริการแบบผู้ป่วยนอก หรือผู้ป่วยใน ก็ได้ตามสะดวก

๓. ขั้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) เป็นการบำบัดรักษาเพื่อปรับเปลี่ยน
ลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ พฤติกรรม เพื่อให้รู้จักตนเอง และมีความเข้มแข็งในจิตใจ เพื่อให้ผู้รับการ
บำบัดมีความเชื่อมั่นในการกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ โดยไม่หวนกลับไปเสพ ซ้ำอีก

๔. ขั้นติดตามดูแล (After - Case) เป็นการติดตามดูแลผู้เลิกยาเสพติดที่ได้ผ่านการบำบัด
ครบทั้ง ๓ ขั้นตอนข้างต้นแล้ว เพื่อให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหาและให้กำลังใจผู้เลิกยาเสพติดให้ดำเนิน
ชีวิตอย่างปกติสุขในสังคมได้ยิ่งขึ้น

^๔กระทรวงกลาโหม. ยาเสพติด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.defence.thaigov.net/inform/drug.htm#top>. เข้าถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

^๕กระทรวงกลาโหม. ยาเสพติด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.defence.thaigov.net/inform/drug.htm#top>. เข้าถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้ารับการบำบัดรักษา^{๑๐}

ปัจจัยที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษานั้นมาจากหลายปัจจัยประกอบกัน คือ ปัจจัยภายใน หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลหรือจากตัวผู้เสพเอง เช่น การเสพยาระยะเวลานาน ร่างกายเสื่อมโทรม มีโรคแทรกซ้อน หรือหาเงินมาเสพต่อไม่ไหว เพราะใช้ปริมาณมากและไม่มียานทำ จำเป็นต้องมารับการรักษา

ปัจจัยภายนอก ผู้ติดยาเสพติดมักจะได้รับแรงกดดันที่ทำให้เขาเข้ามารับการรักษา ได้แก่ อิทธิพลจากครอบครัว ญาติ พ่อ แม่ หรือญาติจับได้ว่าเสพยาเสพติดจึงชักชวนหรือบังคับให้เข้ารับ การรักษา อิทธิพลจากเพื่อน ประสบการณ์ที่มีร่วมกับเพื่อนมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของ พฤติกรรมการเข้ารับการรักษาตามเพื่อน หรือเพื่อนชักชวนให้เข้ารับการรักษา จากสภาพแวดล้อม คือ ต้องการเป็นต้นแบบ/ตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น และอิทธิพลของกฎหมายและนโยบายของรัฐบาล ปัจจุบันรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหายาเสพติดที่เพิ่มความรุนแรงขึ้น มีการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อแก้ไข และลดความรุนแรงของปัญหาและส่งเสริมให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาเพิ่มมากขึ้น การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ มีหลักการโดยทั่วไป ดังนี้^{๑๑}

๑. การเตรียมการตั้งใจที่จะรับการรักษาโดยครบถ้วน
๒. การหยุดยาเสพติดโดยเด็ดขาด
๓. การบำบัดรักษาอาการหรือพิษที่เกิดขึ้นเมื่อหยุดยา
๔. การบำบัดรักษาโรคแทรกซ้อนที่มีอยู่ด้วย
๕. การบำบัดรักษาในด้านการปรับสภาพฟื้นฟูจิตใจ
๖. การสร้างเสริมกำลังใจและการบำรุงร่างกาย
๗. วางแนวทางให้ในการกลับสู่สังคมชุมชน และประกอบอาชีพด้วยตนเอง
๘. การติดตามผลและดูแลภายหลังการบำบัดรักษาแล้ว

สรุปได้ว่า การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เป็นรากฐานโดยทั่วไปสำหรับปฏิบัติทั้งในด้านการแพทย์แผนปัจจุบันและแผนโบราณ และใช้ในประเทศต่างๆ ที่มีปัญหาในด้านยาเสพติดทั้งนี้อาจจะแตกต่างกันในวิธีการและรายละเอียดอันจะต้องประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมของแต่ละสถานที่แต่ก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ทำลายล้างพิษของยาเสพติดให้ออกจากร่างกาย แล้วปรับสภาพเพื่อฟื้นฟูร่างกายและจิตใจให้กลับคืนสู่ความสมบูรณ์ดังเดิม

๓.๑.๕ ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติด

^{๑๐} ศิริวรรณ สุภาคุณ, “สาเหตุที่ผู้ป่วยสารเสพติดแอมเฟตามีนอยู่ไม่ครบขั้นตอนการบำบัดรักษาศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่”, การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖, หน้า ๒๓.

^{๑๑} กระทรวงยุติธรรม, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา, (กรุงเทพมหานคร: กองกิจกรรมชุมชน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๓๗) หน้า ๕๙.

ผลกระทบจากการใช้สารเสพติดที่ก่อให้เกิดโทษต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ ยังคงทำให้เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติได้ ดังนี้^{๑๒}

๑. ผลกระทบโดยตรงต่อตัวผู้เสพ ทำให้สุขภาพทรุดโทรมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น มีรูปร่างผอม ซูบซีด ไม่มีแรง อ่อนเพลียง่าย สมองเสื่อม ความคิดความจำสับสน เป็นโรค ติดเชื้อได้ง่าย เช่น โรคตับอักเสบ ไตอักเสบ โรคระบบทางเดินหายใจ และโดยเฉพาะโรคเอดส์ มีความผิดปกติทางด้านจิตใจและอารมณ์ เช่น ซึมเศร้า วิตกกังวล อารมณ์แปรปรวนง่าย ผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ติดสารเสพติด เป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิตในสังคม ขาดความเชื่อมั่นและไม่สนใจตนเอง ไม่สนใจการทำงาน

๒. ผลกระทบต่อครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

๒.๑ ผลกระทบต่อครอบครัว ทำให้ขาดความรับผิดชอบต่อครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นหัวหน้าครอบครัว มีผลให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น เกิดการทะเลาะวิวาท ขาดสัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี และถ้าเป็นนักเรียน นักศึกษาจะไม่สามารถเรียนหนังสือได้ และต้องเสียเงินเพื่อซื้อสารเสพติดอีกทำให้เป็นภาระครอบครัว

๒.๒ ผลกระทบต่อสังคม ผู้ติดสารเสพติดอาจมีความคิดหรือพฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาสังคมส่วนรวม เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม โสเภณี การว่างงาน และปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น อันเป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่าอย่างน่าเสียดาย

๒.๓ ผลกระทบต่อประเทศชาติ เป็นการทำลายเศรษฐกิจของประเทศชาติ ในปีหนึ่งๆ รัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาจำนวนมาก ให้ต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่า เกิดความไม่สงบสุขของบ้านเมือง เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดก่อให้เกิดโทษต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ และก่อให้เกิดผลกระทบทางอ้อม คือ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติได้

๓.๒ การรักษาและการป้องกันยาเสพติด

๓.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดเป็นการให้ข้อมูล ความรู้แก่ประชาชนอย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องอาศัยยุทธวิธีและเทคนิคต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการป้องกันยาเสพติดเป็นไปด้วยประสิทธิภาพดังแนวคิดและรายละเอียดต่อไปนี้

อรรถวรรณ หุ่นดี ได้กล่าวถึงหลักการป้องกันปัญหายาเสพติด โดยมุ่งเน้นพัฒนา “คน” เป็นสำคัญ ด้วยการให้การศึกษ การปลูกฝังอบรมเลี้ยงดู ให้เยาวชนมีการพัฒนาการและความเจริญออก

^{๑๒} นันทวรรณ เอี่ยมอาลัย, “ความคิดเห็นต่อการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการบำบัดในค่ายบำบัดยาเสพติดพระยาพิชัยณรงค์ศึก จังหวัดอุดรธานี”, การศึกษาอิสระ ส.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗, หน้า ๒๐.

งามตามวัย ให้สุขภาพและจิตที่สมบูรณ์ รู้จักปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว และสังคมมีทัศนคติที่ถูกต้อง ตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้เป็น^{๑๓}

๑. การส่งเสริมให้เกิดการนับถือตนเอง
๒. การส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินชีวิต เช่น การให้มีการแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ ความถนัด ความสนใจ
๓. การสนับสนุนให้ความมุ่งมั่นในการทำงาน และให้รู้จักเผชิญปัญหา
๔. การส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่ดีในบ้าน ที่ทำงาน และชุมชนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และให้ความเคารพในเกียรติภูมิของผู้อื่นด้วย
๕. การพัฒนาทักษะสำหรับตนเองและสังคม ในสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อผลของการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจฉิมา พิตรสาร ได้เสนอแนวทางการป้องกันปัญหาเสพติดโดยการนำแนวคิดของการป้องกันปัญหาเสพติดในรูปแบบจิตวิทยาสังคม ผสมผสานกับแนวทางพัฒนาบุคลิกภาพเด็กและเยาวชนดังนี้^{๑๔}

๑. การให้การศึกษา เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพโดยปลอดจากปัญหาเสพติด
๒. การให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อที่จะให้ประชาชนได้ตระหนักและตื่นตัวกับปัญหาเสพติดมุ่งเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมที่ถูกต้อง โดยอาศัยเทคนิควิธีและสื่อต่างๆ
๓. การพัฒนาบุคลากร เพื่อสร้างบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ
๔. การผลิตสื่อ จะช่วยให้การปฏิบัติงานเผยแพร่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ช่วยสร้างความสนใจ จัดจาง่ายและประหยัดเวลา
๕. การจัดกิจกรรมทางเลือก เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยให้บุคคลรอดพ้นจากปัญหาเสพติดได้ เช่น กีฬา นันทนาการ ดนตรี ออกกำลังกาย เกมส์ต่างๆ กิจกรรมทางศาสนา ค่ายเยาวชน การสงเคราะห์ผู้อื่น การบริการให้คำปรึกษาแนะนำด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ การเสริมรายได้
๖. การวิจัยและประเมินผลในการดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด ไม่ว่าจะใช้วิธีการหรือรูปแบบใดๆ ก็ตาม ย่อมไม่มีกฎเกณฑ์ใดที่ถือเป็นมาตรฐานแน่นอนตายตัวหรือมีประสิทธิภาพโดยสมบูรณ์ แต่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปตลอดเวลา เพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการวิจัยและประเมินผลจึงเป็นวิธีการหรือกิจกรรมที่สำคัญจะทำให้เกิดการพัฒนากิจการดำเนินการป้องกันปัญหาเสพติดให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ดังนั้นการป้องกันยาเสพติดเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดตลอดจนการป้องกันยาเสพติดจากตนเอง ครอบครัว และชุมชนเพื่อให้หลุดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่เป้าหมายโดยไม่พึ่งยาเสพติด ดังแนวคิดของนักวิชาการต่อไปนี้

^{๑๓} อรรชรน หุ่นดี, ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ, (กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, ๒๕๓๑), หน้า ๑๐๘.

^{๑๔} ปัจฉิมา พิตรสาร, “สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙, หน้า ๑๓-๑๘.

นักวิชาการด้านยาเสพติด ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่กว้างขวางมาก การศึกษาต่างๆ ก็ได้แสดงถึงปัญหาการติดยาของประชาชนแต่ละกลุ่มในประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น การมองปัญหายาเสพติด ที่นักวิชาการทั้งหลายได้คำนึงมี ๓ ประการคือ^{๑๕}

๑. ปัญหาของคน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหา บุคคลที่มีปัญหานั้น เนื่องจากความผิดปกติด้านบุคลิกภาพ และจิตใจของบุคคล ๒ พวก คือ คนที่เข้ายาเสพติดและอีกพวกหนึ่งคือคนที่ค้ายาเสพติด

๒. ปัญหาของยา ตัวยาเสพติดหรือยาที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทเองมีฤทธิ์อยู่ในตัวที่จะเข้าไปกระตุ้นระบบประสาทสมอง ทำให้คนเกิดความอยาก มีความสุข เมา หรือลึ้มทุกขื่นในตัวตนนั้นๆ ทำให้ไขว่คว้าที่จะหามาเสพอยู่เป็นเนืองนิจ

๓. ปัญหาของสังคมหรือสิ่งแวดล้อม

๓.๑ สภาพครอบครัว เกิดความกดดันต่อเด็ก หรือสมาชิกในครอบครัว ให้หันเหไปทางเสื่อม เช่น ครอบครัวแตกแยก บิดามารดาขาดความรักความอบอุ่นให้แก่เด็ก บิดามารดาเป็นผู้ติดยาเสพติด ประพฤติชั่วหรือผิดกฎหมายเสียเอง

๓.๒ สภาพเศรษฐกิจ เนื่องจากค่าครองชีพที่สูง ความคับแค้นในการดำรงชีวิตประจำวัน

๓.๓ สภาพสังคม มีมูลเหตุเป็นปัจจัยกว้างที่นำคนไปติดยาเสพติด เช่น การพัฒนาสังคม เป็นไปอย่างรวดเร็ว จนผู้คนปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ยาก สังคมที่รีบร้อนแข่งขันกับเวลา แข่งกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ทำให้ขาดค่านิยม และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมที่ดี ที่จะปลูกฝังให้ต่อต้านสิ่งชั่วร้าย เช่น ยาเสพติดได้ นอกจากนี้ยังขาดการชักจูงที่ดีในชุมชนบางประเภททำให้ผู้คนใช้เวลาว่างไปในทางที่เสื่อมจนนำไปสู่ปัญหาการติดยาเสพติด

สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ในการที่จะผลักดันหรือชักจูงให้บุคคลหันไปเข้ายาเสพติด ตามความเชื่อทฤษฎีสังคม-จิตวิทยา กล่าวว่า “สิ่งแวดล้อมหรือสังคมเป็นปัจจัยช่วยให้เกิดการเข้ายาและช่วยให้เกิดปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการเข้ายา” ปรีชา คัมภีร์ปกรณ^{๑๖} ได้กล่าวถึงปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นไว้ดังนี้

๑) อิทธิพลของครอบครัว

๑. บรรยายกาภายในครอบครัว พ่อแม่ที่เป็นประชาธิปไตยยอมรับฟังความคิดเห็นของลูกจะทำให้ลูกมีความอบอุ่น กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น ลูกก็มีความสุขรักครอบครัว พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะเป็นพฤติกรรมไปในทางที่ดี ตรงข้ามกับครอบครัวที่เข้มงวดเต็มไปด้วยกฎระเบียบต่างๆ ลูกก็มีพฤติกรรมไปในทางเก็บกด ไม่พยายามแสดงความคิดเห็นหลีกเลี่ยงหน้าพ่อแม่เมื่อครอบครัวจนบางครั้งอาจคบเพื่อนเกเร เสพยาเสพติดก็เป็นได้

๒. การอบรมเลี้ยงดู พ่อแม่คอยให้กำลังใจเอาใจใส่ตามที่จำเป็นลูกก็จะแสดงพฤติกรรมที่ดี แต่ถ้าหากทางบ้านขาดความอบอุ่น ลูกก็จะพยายามหาเพื่อนนอกบ้าน ซึ่งถ้าได้เพื่อนไม่ดี อาจทำให้เป็นคนมีปัญหาได้

^{๑๕}อรเพ็ญ นาควัชระ, ปัญหาสิ่งเสพติดและการควบคุม, (ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.), หน้า ๙๐.

^{๑๖}ปรีชา คัมภีร์ปกรณ, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียนวัยรุ่น, (เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น ๑-๗ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๖๑

๓. ต้นแบบของพ่อแม่ พ่อแม่และลูกจะต้องอยู่ด้วยกันเกือบตลอดเวลา ดังนั้นพ่อแม่และแม่ควรจะเป็นต้นแบบที่ดีของลูกได้ เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่แสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองจึงพยายามหาแบบที่ตนเห็นว่าดี หรือเหมาะสม ตามความรู้สึกของตนเอง

๒) อิทธิพลของโรงเรียน ซึ่งมีประกอบที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

๑. ผู้บริหารโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมของโรงเรียนควรมีหลักในการจัดโรงเรียนดังนี้

(๑) โรงเรียนที่ดีควรจัดหลักสูตรการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการอุดมการณ์ชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

(๒) นักเรียนวัยรุ่นจะเป็นคนมีเหตุผล ชอบสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจึงควรใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้เรียนสามารถพิสูจน์ได้

(๓) ควรจัดมิให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

(๔) หลักสูตรการสอนที่ดีไม่ควรขัดแย้งกับการดำเนินชีวิตของครอบครัวของนักเรียน

(๕) กิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

๒. ครู

(๑) จะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติเข้าใจถึงความต้องการและความสนใจของนักเรียนเป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันก็ควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ได้อย่างถูกต้อง

(๒) เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนได้ในทุกด้าน

(๓) ควรจะเป็นที่ปรึกษาของนักเรียนได้ และพยายามเอาใจใส่ที่ไม่เป็นการควบคุมและรุกรานเสรีภาพทั้งในด้านความคิดและการกระทำของนักเรียน

(๔) ครูที่สอนนักเรียนวัยรุ่นจะต้องมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน มั่นใจในความสามารถและความอิสระ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องให้ความรักและความอบอุ่นไปด้วย เพื่อให้นักเรียนเกิดพลังใจและความเชื่อมั่นในตนเอง

๓. เพื่อน ประสบการณ์ที่นักเรียนวัยรุ่นมีกับเพื่อนร่วมโรงเรียนนั้น มีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรม การจัดที่นั่งในห้องเรียน การจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการคบเพื่อนของนักเรียนเป็นอย่างมาก เมื่อนักเรียนวัยรุ่นเรียนชั้นสูงขึ้นไปความสัมพันธ์กับครูจะยิ่งน้อยลง แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนจะมีมากขึ้น ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นไปตามเพื่อนมากกว่าครู

๔. บุคลากรอื่น เช่น คนงาน ภารโรง เจ้าหน้าที่ต่างๆ ซึ่งบุคลากรเหล่านี้อาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนวัยรุ่นได้มาก โดยเฉพาะวัยรุ่นชายบางคนชอบคบกับคนงานภารโรงเพื่อที่ต้องการความช่วยเหลือตนทำกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งในบางครั้งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง

จากการวิจัยของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาที่วิเคราะห์จากกลุ่มผู้ติดยาเสพติดของกนกพรรณ กัลยาณสูตร^{๑๗} พบว่ากลุ่มผู้ติดยาเสพติดเริ่มใช้ยาเสพติดขณะอยู่ในโรงเรียน

๓) อิทธิพลของสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่อาศัย

๑. เป็นต้นแบบของพฤติกรรม นักเรียนวัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ในชุมชน เมื่อเห็นชุมชนทำอย่างไร ก็พยายามเลียนแบบ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ถ้าหากคนในชุมชนนั้นส่วนใหญ่เป็นคนดีก็เป็นต้นแบบที่ดี ถ้าหากต้นแบบไม่ดีพฤติกรรมก็จะเบี่ยงเบนไปจากพฤติกรรมปกติ

๒. สนับสนุนพฤติกรรมของเด็กรุ่น เช่น นักเรียนที่อยู่ในชุมชนเมืองทุกคนต้องมีการแข่งขันกัน มีเวลาน้อยก็จะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนที่มีความประพฤติที่เร่ร่อนแข่งขันกับเวลาและคนอื่นอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น

๓. ขัดขวางพฤติกรรมบางอย่างของนักเรียนวัยรุ่น นักเรียนที่อยู่ในชุมชนแออัดแม้ว่าจะพยายามสร้างเอกลักษณ์ที่ดีของตนเอง แสวงหาความเป็นอิสระ แต่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยให้ทั้งในด้านสถานที่และสมาชิกของชุมชน

๔. ปลุกฝังค่านิยม แนวความคิดต่างๆ ของชุมชนมีผลต่อพฤติกรรมในการปลุกฝังค่านิยมให้นักเรียนวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ทั้งด้านความประพฤติและการวางแผนการประกอบอาชีพของคนในอนาคต

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด คือ การให้ข้อมูล การให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องอาศัยยุทธวิธีและเทคนิคต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้เกิดการนับถือตนเอง การส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินชีวิต การสนับสนุนให้มีความมุ่งมั่นในการทำงาน และให้รู้จักเผชิญปัญหา การส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่ดีในบ้าน ที่ทำงาน และชุมชน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และให้ความเคารพในเกียรติภูมิของผู้อื่นด้วย การพัฒนาทักษะสำหรับตนเองและสังคม ในสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อผลของการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒.๒ หลักการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

การป้องกันยาเสพติดเป็นการดำเนินงานเพื่อลดความต้องการในการใช้ยาเสพติดของประชาชนในทางทฤษฎีการลดความต้องการในการใช้ยาเสพติดจะต้องแยกพิจารณาเป็น ๒ ส่วนด้วยกัน คือ การเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับตัวบุคคล และการเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับระบบภาวะแวดล้อม^{๑๘} โดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้กล่าวถึงการป้องกันปัญหาเสพติดไว้ว่า เป็นการให้การศึกษาข่าวสารความรู้และข้อมูลในเรื่องของยาเสพติดอย่างถูกต้อง ด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่ประชาชน เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันมิให้ประชาชนหันไปใช้ยาเสพติดเป็นทางออก

^{๑๗}กนกพรรณ กัลยาณสูตร, “การวิเคราะห์แนวทางการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษในระบบควบคุมประพฤติผู้ใหญ่”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, ๒๕๓๒.

^{๑๘}สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด, *ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาและยาเสพติด*, (กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๓-๑๔.

เมื่อประสบปัญหาทั้งตนเองและครอบครัว และในขณะเดียวกันก็ดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของของตัวารวมทั้งปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีส่วนผลักดันให้ประชาชนไปใช้ยาเสพติดควบคู่กันไปด้วย และมีแนวทางในการป้องกันการปัญหาเสพติดและปราบปรามยาเสพติดให้มีผู้เสพและผู้ค้า ได้แก่ การใช้แกนนำชุมชนเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นการใช้พลังทางสังคมในชุมชน หมู่บ้านในการกดดันผู้กระทำผิด^{๑๙}

การแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยแก้ไขปัญหาในกลุ่มผู้เสพยาเสพติดในชุมชน หมู่บ้าน และป้องกันไม่ให้เกิดการติดยา โดยการเตรียมความพร้อมผู้ผ่านการบำบัดรักษารวมทั้งครอบครัวและชุมชน หมู่บ้านในการช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษาให้สามารถอยู่ในครอบครัวและสังคมของชุมชน หมู่บ้านได้อย่างปกติสุข^{๒๐}

กล่าวโดยสรุป หลักการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด คือการป้องกันยาเสพติดเป็นการดำเนินงานเพื่อลดความต้องการในการใช้ยาเสพติดของประชาชนในทางทฤษฎีคือ การเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับตัวบุคคล และการเปลี่ยนแปลงที่ให้ความสำคัญกับระบบภาวะแวดล้อม

๓.๓ การรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักทางพระพุทธศาสนา

การรักษาและป้องกันยาเสพติดตามหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษาข่าวสารความรู้ และข้อมูลในเรื่องยาเสพติดตลอดจนการป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนเพื่อให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่เป้าหมายไม่ว่าเป็นการรักษาทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจด้วยวิธีการบำบัดรักษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา เช่น สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะลุ และสถานบำบัดวัดป่าแพ่ง โดยการบำบัดรักษาและป้องกันผู้ติดยาเสพติดมีหลายวิธีโดยเน้นการใช้ยาสมุนไพรเพื่อการบำบัดและถอนพิษยาเสพติดจากร่างกาย อาศัยความมีสติจะในการเลิกเสพยาเสพติดเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการรักษา ซึ่งเป็นการบำบัดรักษาแบบศรัทธาทางศาสนา และสมุนไทย การรักษาผู้ติดยาเสพติดที่คิดโดยคนไทยและเป็นที่ยอมรับและเลื่องลือไปทั่วโลกและเป็นวิธีการที่น่าสนใจและได้ผลดียิ่งอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งคิดริเริ่มและดำเนินการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาใช้หลักเมตตาธรรมและคุณธรรมในการบำบัดรักษาโดยอาศัยความยึดมั่นศรัทธาในศาสนา และใช้สมุนไพรจากพฤษชาติ ดินชาติ ชนิดต่างๆ พื้นบ้านนำมาทดลองค้นคว้าดัดแปลงเป็นโอสถบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในการบำบัดรักษาโดยพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนานี้ได้กระทำเป็นหลักฐานเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปอยู่แล้ว ๓ แห่ง คือ^{๒๑}

๓.๓.๑ สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก

^{๑๙} สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด, ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาและยาเสพติด, อ่างแล้ว, หน้า ๑๗.

^{๒๐} สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๔๑, หน้า ๑๔

^{๒๑} กระทรวงยุติธรรม, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา, (กรุงเทพมหานคร: กองกิจกรรมชุมชน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๓๗) หน้า ๖๘.

สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี โดยมีท่านพระอาจารย์จำรูญ ปานจันทร์ เป็นผู้อำนวยการ ซึ่งได้รับรางวัลแมกไซไซจากประเทศฟิลิปปินส์ ประเภทการบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่ชุมชน โดยเริ่มปฏิบัติมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ โดยญาติผู้ใหญ่ (อา) ของพระอาจารย์จำรูญ เป็นผู้ริเริ่มนำผู้ติดยาเสพติดมาบำบัดโดยสมุนไพร โดยรับรักษาผู้ติดยาเสพติดเพียงครั้งเดียวเท่านั้น มีสถิติเฉลี่ยการรับถึงวันละ ๒๐๐-๒๕๐ คน ใช้เวลาบำบัด ๑๐ วัน จึงนครบกำหนด ยกเว้นการรับในบางฤดูกาล เช่น ระยะเวลาที่พระสงฆ์ต้องเดินธุดงค์ (เมษายน-พฤษภาคม) มีสถิติว่าได้ทำการบำบัดรักษากว่า ๘ หมื่นราย และผู้เสพยาติดยาขาดไม่กลับมาติดยาเสพติดอีกเลยร้อยละ ๗๐%

หลักการบำบัดรักษา ใช้หลักของการถอนพิษยา โดยให้กินยาสมุนไพรและทำให้ผู้กินยาสมุนไพรอาเจียนออกมา และวิธีการอบไอน้ำด้วยสมุนไพรเป็นกายบำบัด สิ่งที่สำคัญที่สุดในการรักษา คือ ให้ผู้ติดยาเสพติดต้องยึดมั่น “สัจจะ” ต่อพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายว่า ไม่แตะต้องยาเสพติดทั้งหลายอีกต่อไปในระยะ ๑๐ วันก็มีการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางด้านร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย และการฝึกงานอาชีพต่างๆ เป็นต้น

ขั้นตอนต่างๆ ของการบำบัดรักษามีระบบที่ดี เช่น มีการทดสอบก่อนรับเป็นการเตรียมการให้ความตั้งใจจริง การรับสมัคร ทำประวัติถ่ายรูปลงทะเบียน เป็นต้น

ถือสัจจะนั้น พระภิกษุจะเป็นผู้กล่าวนำผู้ติดยา ผู้ตั้งใจเข้ามาขอรับการรักษาให้ปฏิญาณตนต่อพระพุทธรูป (ถ้าเป็นพุทธมามะกะ) หรือผู้ที่ต่างศาสนาก็กล่าวตามพระภิกษุโดยถวายสัจจะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่เคารพโดยมีจำกัดศาสนาในการถือสัจจะให้กระทำเมื่อแรกเข้าและถอนยาไปครบ ๕ วัน จะให้ปฏิญาณอีกครั้งเมื่อพักฟื้น ๕ วันแล้วก่อนกลับบ้านต้องมารับสัจจะอีกเป็นครั้งที่สาม

ในการอบไอน้ำด้วยสมุนไพรเป็นการบำบัดทางกายภาพเรียกว่า “ธาราบำบัด” โดยใช้สมุนไพรต้มกับน้ำเดือดแล้วปล่อยไอน้ำให้แก่ผู้ติดยา สมุนไพรที่ใช้ประกอบด้วย ตรีโครี (รักษาหัวใจ) ใบหญ้าคา (ล้างพิษ) ผักขม (รักษาตา) และใบละหุ่ง (รักษาผิว) วิธีการอบตัวด้วยความร้อนจากไอน้ำสมุนไพรจะช่วยเปิดรูขุมขนขับสิ่งสกปรกออกและไอระเหยของสมุนไพรจะซึมเข้าสู่รูขุมขนและลมหายใจจึงช่วยส่งเสริมสุขภาพได้ตามสมควร ทำให้เกิดการขับถ่ายของเสียทางรูขุมขน หลักจากนั้นจึงอาบน้ำเย็นอีกครั้งทำให้ร่างกายสดชื่นสบายเนื้อสบายตัวเหมือนวิธีการอบสมุนไพรของประเทศทางตะวันตกนั่นเอง

สรุปได้ว่า สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกใช้รูปแบบการรักษาโดยการ “ถอนพิษยา” โดยให้กินยาสมุนไพรและทำให้ผู้กินยาสมุนไพรอาเจียนออกมา และวิธีการอบไอน้ำด้วยสมุนไพรเป็นกายบำบัด สิ่งที่สำคัญที่สุดในการรักษา คือ ให้ผู้ติดยาเสพติดต้องยึดมั่น “สัจจะ” ต่อพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายว่า ไม่แตะต้องยาเสพติดทั้งหลายอีกต่อไปในระยะ ๑๐ วันก็มีการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางด้านร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย และการฝึกงานอาชีพต่างๆ

๓.๓.๒ สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะเล

สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะเล จังหวัดราชบุรีกิจกรรมดำเนินโดยพระอาจารย์เมธา ใช้หลักการคล้ายคลึงกันกับของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก แต่การให้ยาถอนพิษนั้นออกฤทธิ์ไปในทางตรงกันข้าม คือ ใช้วิธีการให้หลับตลอดวัน ไม่ใช่ทำให้อาเจียนและใช้บำบัดรักษานาน ๓ เดือน รับรักษาผู้ติดยาเสพติดเพียงครั้งเดียวและต้องมีการปฏิญาณถือ “สัจจะ” เช่นกัน และดูจากสถิติว่าได้ทำการบำบัดรักษาผู้ติดยา

ยามาแล้วกว่า ๑,๐๐๐ รายส่วนมากเป็นวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง และอัตราการหายป่วยไม่กลับมาเป็นผู้เสพยาอีกร้อยละ ๖๐ ใกล้เคียงกับสำนักสงฆ์ถ้ากระบอ

หลักการบำบัดรักษาใช้ถอนพิษยาโดยน้ำสมุนไพรเพื่อให้หลับไปทั้งวัน การถือ “สัจจะ” การฟื้นฟูสมรรถภาพและการบวชเป็นภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การถือสัจจะปฏิบัติต่อพระภิกษุด้วยหลักการใจความเช่นกัน โดยจะไม่ให้มีการแตะกับยาเสพติดตลอดชีวิต การถือสัจจะนี้จะเริ่มในครั้งแรกเมื่อได้รับตัวมาทำการรักษา และกล่าวคำปฏิญาณเพียงครั้งเดียวใช้เวลารักษาประมาณ ๑-๓ เดือน ส่วนการรักษาเป็นยาน้ำหวาน ๑ ถ้วยเล็ก แล้วนอนพักครู่หนึ่ง (๕-๑๐ นาที) ในระยะกลางจะมีอาการเพ้อคลั่งทุรนทุราย เมื่อยาออกฤทธิ์เต็มที่ผู้กินยาจะไม่รู้สึกตัวหรือหลับตื่นๆ โดยตลอดจึงต้องคอยผูกมัดแขนขาหรือตรึงไว้กับเตียง หรือไม้กระดาก และมีผู้ดูแลตลอด ๒๔ ชั่วโมง ในระยะนี้ผู้ติดยาจะพูดเพ้อหรือเปล่งถ้อยคำต่างๆ โดยมีรู้สึกตัว แต่ออกมาจากจิตได้สำนึกเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะอาการเช่นนี้จะ เป็นเพียงวันเดียวเท่านั้นขั้นต่อไปผู้เสพยาติจะอยากนอนพักผ่อนและไม่มีอาการอยากยาเกิดขึ้นอีกเลย

สรุปได้ว่า สถานบำบัดวัดเขาถ้าทะเลใช้รูปแบบการรักษาโดยใช้วิธีเดียวกับสำนักสงฆ์ถ้ากระบอ โดยการ “ถอนพิษยา” หลักการบำบัดรักษาใช้น้ำสมุนไพรเพื่อให้หลับไปทั้งวัน การถือ “สัจจะ” การฟื้นฟูสมรรถภาพและการบวชเป็นภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การถือสัจจะปฏิบัติต่อพระภิกษุด้วยหลักการใจความเช่นกัน โดยจะไม่ให้มีการแตะกับยาเสพติดตลอดชีวิต

๓.๓.๓ สถานบำบัดวัดป่าแพ่ง

สถานบำบัดวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการบำบัดรักษายาเสพติดที่วัดป่าแพ่งในตัวอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ชื่อว่า “สำนักชูปชีวิต เลิกยาเสพติด” ดำเนินการโดยพระอาจารย์ปรีชา อภิวัฒน์โณ ได้เรียนวิธีแพทย์แผนโบราณและศึกษาวิชาสมุนไพรมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๖ เมื่อเริ่มบรรพชาเป็นสามเณรและบวชตลอดมาจนเป็นพระภิกษุ ได้เริ่มทำการรักษาผู้ติดฝิ่น เฮโรอีนมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๑ แต่ก็ไม่เลิกกลับไปบ้างและเปิดรักษาบ้างเป็นบางครั้งคราว เพราะขาดทุนทรัพย์และการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธา

หลักการรักษายาสมุนไพรช่วยรักษาอย่างเดียว โดยไม่มีการปฏิญาณหรือสัจจะร่วมไปด้วยแต่อย่างใด แต่ให้ผู้ติดยานั้นตั้งมั่นรับรองด้วยตนเองและเป็นการรักษาที่ใช้วิธีถอนพิษยารวดเร็วที่สุดกว่าระบบอื่นๆ คือใช้เวลาเพียง ๑๒ ชั่วโมงและไม่เกิน ๑ วัน ก็เสร็จสิ้นการถอนพิษยา

การถอนพิษยาได้มีขั้นตอนทำการรักษาโดยลำดับ ดังนี้

- ๑) ใช้ตัวยาสุมุนไพรมดละเอียด มีสีน้ำตาลอ่อนๆ ค่อนข้างแดงมีกลิ่นหอมตัวยาดังชื่อว้างลิ้มไพร ขนาด ๑ ถ้วยเล็กผสมกับน้ำเชื่อมหรือน้ำหวาน ๑ แก้ว
- ๒) รับประทานในระยะที่เริ่มเกิดอาการอยากยาเสพติด
- ๓) ให้กินไข่ลวก นม และสุบบุหรี่ได้ด้วย ยกเว้นอาหารหนัก
- ๔) ให้ผู้ติดยาที่กินยาช้างลิ้มไพรผสมน้ำหวานต้องนอนทันที
- ๕) เมื่อหลับแล้วต้องผูกมัดขา ข้อเท้า และแขนไว้กับหลักหรือแผ่นกระดานและผูกข้อมือไว้ด้วย

๖) ผู้ติดยาจะมีอาการตื่น อาละวาด เพ้อคลั่งอยู่ช่วงระยะหนึ่ง และระบายคำพูดต่างๆ หรือเล่าเรื่องต่างๆ ออกมา เหมือนตกอยู่ในภวังค์ ระยะนี้ใช้เวลา ๑-๒ ชั่วโมง หรือ ๕-๗ ชั่วโมงก็ได้

๓) ประมาณ ๑๒ ชั่วโมง หรือไม่เกิน ๑ วัน ผู้ติดยาจะเริ่มตื่น และพิษยาเสพติดที่สะสมไว้ จะถูกขับออก รู้สึกตัวเป็นปกติและไม่มีอาการอยากยาเกิดขึ้นเลย

๔) เสรีแล้วให้อาบน้ำมากๆ และอาบน้ำบ่อยๆ ยิ่งดีมาก

๕) ในวันต่อๆ มาให้กินยาถอนพิษเช่นเดิม วันละ ๓ เวลา ซึ่งจะนำไปกินที่บ้านก็ได้ จนกว่า จะรู้สึกหายอยากยาไปจนหมดสิ้น

สรุปได้ว่า สถานบำบัดวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้รูปแบบการรักษาโดยวิธี “ใช้ยา สมุนไพรช่วยรักษาอย่างเดียว” โดยไม่มีการปฏิญาณหรือสัจจะร่วมไปด้วยแต่อย่างใด แต่ให้ผู้ติดยานั้น ตั้งมั่นรับรองด้วยตนเองและเป็นการรักษาที่ใช้วิธีถอนพิษอย่างรวดเร็วที่สุดกว่าระบบอื่นๆ คือใช้เวลา เพียง ๑๒ ชั่วโมงและไม่เกิน ๑ วัน ก็เสร็จสิ้นการถอนพิษยา

๓.๔ การรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมในการรักษาเสพติด

ในการบำบัดรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้ การรักษาและการป้องกันมีประสิทธิภาพ เช่น การสวดมนต์ฟังธรรม นั่งสมาธิ โดยใช้วิธีจิตบำบัดต้อง อาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมัมปชาน ๔ ศีล ๕ และภavana ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรม พื้นฐานในการพากเพียร ตั้งใจ ที่จะลด ละ เลิกสิ่งที่ไม่ดีเพื่อประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม อันจะช่วยยกระดับภูมิธรรมของชีวิตให้สูงขึ้นเพียงแต่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรม ดังกล่าว จึงจักสามารถนำมาใช้เป็น เครื่องมือ แก้ปัญหา การรักษาและการป้องกันยาเสพติดออกจาก ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพหลักธรรมดังนี้

๓.๔.๑ หลักสัมมัมปชาน ๔

ความหมายของสัมมัมปชาน ๔ คำว่า “สัมมัมปชาน” เป็นศัพท์สมาสที่มาจากศัพท์ ๒ คำ คือ สัมมา + ปชาน “สัมมา” แปลว่า โดยชอบ “ปชาน” แปลว่า ความเพียร สัมมัมปชาน ๔ จึง หมายถึง ความเพียรโดยชอบ คือ ความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละ ความเพียรที่ทำไปอย่างคร่งๆ กลาง ๆ ทำแล้วหยุดทำ ไม่เรียกว่า สัมมัมปชาน ความเพียรที่ทำอย่างต่อเนื่องไม่ลดละเท่านั้นจึงเรียกว่า สัมมัมปชาน สามารถแบ่งออกเป็น ๔ อย่าง คือ^{๒๒}

๑. สังวรปชาน คือ ความเพียรเพื่อไม่ทำอกุศลใหม่ (อนุปปนนาน ปापกาน อุกุสลาณ ฆมมาน อนุปปาทาย ฉนท ขนติ วายมตี) แปลว่า สำรวม ระวัง และคำว่าปชาน แปลว่า เพียร พากเพียร ตั้งใจ ดังนั้นคำว่า สังวรปชาน จึงหมายถึงเพียรระวัง ในที่นี้คือการสำรวมระวังเมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้ถูกต้องโพลัมพะ ใจได้รู้ธรรมอารมณ์ ไม่ให้บาปธรรมหรืออกุศล ธรรมเกิดขึ้นภายในจิตใจ สังวรปชาน เป็นธรรมเครื่องกำจัดความเกียจคร้าน สนับสนุนกำลังกาย ใจให้ เข้มแข็งอดทน

๒. ปหานปชาน คือ ความเพียรเพื่อละอกุศลเก่า (อุปปนนาน ปापกาน อุกุสลาณ ฆมมาน ปหานาย ฉนท ขนติ วายมตี) เพียรละ บาปธรรมหรืออกุศลธรรมมี กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสา วิตก และอกุศลธรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไปเสีย

^{๒๒} พระคันธสารากวีวงศ์, โปธิปักขิยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔๒-๔๓.

๓. กาวนาปธาน คือ ความเพียรเพื่อทำกุศลใหม่ (อนุปปนนาน กุสลาณ ฌมมาน อุปปาทย ฉนท ขเนติ วายมตี) เพียรสร้าง หรือเพียรเจริญ ในกุศลธรรมหรือความดี เช่น กุศลกรรมบถ ๑๐ ความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง และโพชฌงค์ ๗ มี สติ ธรรมวิจย วิริยะ ปิติ ปัสสทธิ สมาธิ อุเบกขา ให้เกิดขึ้น

๔. อนุรักษนาปธาน คือ ความเพียรเพื่อเพิ่มพูนกุศลเก่า (อนุปปนนาน กุสลาณ ฌมมาน ติยา อสมโมสาย ภิโยภาวาย เวปุลลกาย ภาวนาย ปาริปุริยา ฉนท ขเนติ วายมตี) เพียรรักษาและส่งเสริม ในกุศลธรรมหรือความดีที่เกิดขึ้นแล้วในจิตใจ คอยถนอมสมาธิที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่น และกระทำใน ความดีให้เจริญงอกงามไพบุลย์ยิ่งขึ้นไป

กล่าวโดยสรุป สัมมปธาน ๔ คือ เพียรรักษาและตั้งใจส่งเสริมในกุศลธรรมให้เจริญงอกงาม

ประเภทของสัมมปธาน ๔

๑. ในสัมมปธานที่อธิบายไว้ในพระอภิธรรมปิฎก^{๒๓}

๑.๑ สัมมปธานวิภังค์ สุตตันตภาชนีย์ ในสัมมปธาน ๔ ได้แก่

๑) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น ป้องกันบาปอกุศล ธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิด

๒) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศล ธรรมที่เกิดแล้ว

๓) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อยังกุศลธรรมที่ยังไม่ เกิดให้เกิด

๔) สร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่ เลือนหาย ภิโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดแล้ว เพียรป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่ เกิดมิให้เกิด เป็นต้น

ธรรมเหล่านั้น หมายถึง บาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด คืออกุศลมูล ๓ คือ โลภะ โทสะ โมหะ และกิเลสที่ตั้งอยู่ในฐานเดียวกับอกุศลมูลนั้น ได้แก่ เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และวิญญาน ขันธที่สัมปยุตด้วยอกุศลมูลนั้น และกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมที่มีอกุศลมูลนั้นเป็นสมุฏฐานธรรม เหล่านี้เรียกว่า บาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด คือการสร้างฉันทะ พยายาม บรรเทาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดด้วยประการฉะนี้

ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ บุคคลทำฉันทะนี้ให้เกิด ให้เกิดด้วยดี ให้ตั้งขึ้น ให้ตั้งขึ้นด้วยดี ให้ บังเกิด ให้บังเกิดเฉพาะ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ฉันทะ

การพยายาม นั้น คือการบรรเทาความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ความพยายาม ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดี เข้าถึงแล้ว ด้วยดี ประกอบแล้วด้วยความพยายามนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า พยายาม

การบรรเทาความเพียร นั้น คือการบรรเทาความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ความ เพียร ภิกษุบรรเทา บรรเทาด้วยดี เสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งความเพียรนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า บรรเทา ความเพียร

^{๒๓} ดูรายละเอียดใน อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๒๕๑/๖๔.

การประคองจิต นั้น คือจิต ใน มโน มานัส มโนวิญญาณธาตุที่เหมาะสมกัน นี้เรียกว่า จิต
ภิกษุประคอง ประคองด้วยดี อุปถัมภ์ค้ำชูจิตนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่าประคองจิต

การมุงมั่น^{๒๔} นั้น คือการปรารภความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ความมุงมั่น
ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว ประกอบแล้วด้วยความมุงมั่นนี้ เพราะฉะนั้นเพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิด
แล้ว ภิกษุสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิตมุงมั่น เพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดแล้ว
อกุศลมูล ๓ คือ โลภะ โทสะ โมหะและกิเลสที่ตั้งอยู่ในฐานเดียวกันกับอกุศลมูลนั้น ได้แก่ เวทนาขันธ
สัญญาขันธ สังขารขันธ วิญญาณขันธที่สัมปยุตด้วยอกุศลมูลนั้น และกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมที่มี
อกุศลมูลนั้นเป็นสมุฏฐานธรรมเหล่านี้เรียกว่า บาปอกุศลธรรมที่เกิดแล้ว ภิกษุสร้างฉันทะ พยายาม
ปรารภความเพียร ประคองจิต มุงมั่นเพื่อละบาปอกุศลธรรมที่เกิดแล้วเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้

การสร้างฉันทะ นั้น คือความพอใจ การทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความ
ฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ ภิกษุทำฉันทะนี้ให้เกิด ให้เกิดด้วยดี ให้ตั้งขึ้น ให้ตั้งขึ้น
ด้วยดี ให้บังเกิดให้บังเกิดเฉพาะ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า สร้างฉันทะ

การพยายาม นั้น คือการปรารภความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า ความพยายาม
ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว ประกอบแล้วด้วยความพยายามนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า พยายาม

การปรารภความเพียร ในความเพียร นั้น การปรารภความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ นี้
เรียกว่า ความเพียร เมื่อปรารภ ด้วยดี เสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งความเพียรนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า
ปรารภความเพียร

การประคองจิต ในจิต นั้น จิต มโน มานัส มโนวิญญาณธาตุที่เหมาะสมกัน นี้เรียกว่า จิต
ภิกษุประคอง ประคองด้วยดี อุปถัมภ์ค้ำชูจิตนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่าประคองจิต

๒. อภิธรรมภาษินีย ในสัมมปัปธาน ๔ ได้แก่^{๒๕}

๑) สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุงมั่น เพื่อป้องกันสภาวะธรรมที่
เป็นบาปอกุศลซึ่งยังไม่เกิดมิให้เกิด

๒) สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุงมั่น เพื่อเพื่อละสภาวะธรรมที่
เป็นบาปอกุศลธรรมซึ่งเกิดแล้ว

๓) สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุงมั่น เพื่อเพื่อทำสภาวะธรรมที่
เป็นกุศลซึ่งยังไม่เกิดให้เกิด

๔) สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุงมั่น เพื่อเพื่อความดำรงอยู่ ไม่
เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์ เจริญ เต็มที่แห่งสภาวะธรรมที่เป็นกุศลซึ่งเกิดแล้ว เพียรป้องกัน
สภาวะธรรมที่เป็นบาปอกุศลซึ่งยังไม่เกิดมิให้เกิด

การสร้างฉันทะ พยายาม ปรารภความเพียร ประคองจิต มุงมั่น เพื่อป้องกันสภาวะธรรมที่
เป็นบาปอกุศลซึ่งยังไม่เกิดมิให้เกิด การเจริญฉันทะที่เป็นโลกุตตระซึ่งเป็นเหตุนำออกจากวัฏฏทุกขีให้ถึง
นิพพาน เพื่อละทิณฐี เพื่อบรรลุมุมิเบื้องต้น สงัดจากกาม บรรลุปฐมฌานที่เป็นทุกขาปฏิบัติทาทัธธา

^{๒๔} ดูรายละเอียดใน อภิ.วิ. (ไทย) ๓๙๐/๓๑๐.

^{๒๕} ดูรายละเอียดใน อภิ.สง.(ไทย) ๓๕/๔๐๘/๓๓๓-๓๔๑.

ภิกษุญา อยู่ในสมัยใด ในสมัยนั้น ภิกษุชื่อว่าสร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันสภาวะธรรมที่เป็นบาปอกุศลซึ่งยังไม่เกิดมิให้เกิด

การสร้างฉันทะ คือการทำความพอใจ ความเป็นผู้ประสงค์จะทำ ความฉลาด ความพอใจ ในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ ภิกษุหาฉันทะนี้ให้เกิด ให้เกิดด้วยดี ให้ตั้งขึ้น ให้ตั้งขึ้นด้วยดี ให้บังเกิดให้ บังเกิดเฉพาะ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า สร้างฉันทะ

การพยายาม ในความพยายาม นั้น ปรรวคความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบาก บั่น ความชวนชวยความพยายาม ความอดุสสาหะ ความทนทาน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความมุ่งมั่น อย่างไม่ทอดอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ความไม่ทอดทิ้งธุระ ความเอาใจใส่ธุระด้วยดี วิริยะ วิริยอินทรีย์ วิริยพละ สัมมาวายามะ วิริยสัมโพชฌงค์ อันเป็นองค์มรรค นับเนื่องในมรรค นี้เรียกว่า ความพยายาม ภิกษุเป็นผู้เข้าไปถึงแล้ว เข้าไปถึงแล้วด้วยดี เข้ามาถึงแล้ว เข้ามาถึงแล้วด้วยดีเข้าถึงแล้ว เข้าถึงแล้ว ด้วยดี ประกอบแล้วด้วยความพยายามนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า พยายาม

การปรรวคความเพียร ในความเพียร นั้นปรรวคความเพียรทางใจ สัมมาวายามะ วิริยสัมโพชฌงค์ อันเป็นองค์มรรค นับเนื่องในมรรค นี้เรียกว่า ความเพียร ภิกษุปรรวค ปรรวคด้วยดี เสพ เจริญ ทำให้มากซึ่งความเพียรนี้ เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่า ปรรวคความเพียร

การประคองจิต ในจิต นั้นจิต มโน มานัส มโนวิญญูณธาตุที่เหมาะสมกัน นี้เรียกว่า จิต ภิกษุประคอง ประคองด้วยดี อุปถัมภ์ค้ำชูจิตนี้ เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า ประคองจิต

๓. ปัญหาปุจฉะ ในสัมมปปธาน ๔ ได้แก่^{๒๖}

๑) สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันสภาวะธรรมที่เป็นบาปอกุศลซึ่งยังไม่เกิดมิให้เกิด

๒) สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น ละสภาวะธรรมที่เป็นบาปอกุศลซึ่งเกิดแล้ว

๓) สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อทำสภาวะธรรมที่เป็นกุศลซึ่งยังไม่เกิดให้เกิด

๔) สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิชโยภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มที่ แห่งสภาวะธรรมที่เป็นกุศลซึ่งเกิดแล้ว

๔. ติกมาติกาปุจฉา ทุกมาติกาปุจฉา^{๒๗}

๑) สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันสภาวะธรรมที่เป็นบาปอกุศลซึ่งยังไม่เกิดมิให้เกิด

๒) สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อละสภาวะธรรมที่เป็นบาปอกุศลซึ่งเกิดแล้ว

๓) สร้างฉันทะ พยายาม ปรรวคความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อทำสภาวะธรรมที่เป็นกุศลซึ่งยังไม่เกิดให้เกิด

^{๒๖} อภิ.วิ. (ไทย). ๓๕/๔๒๗/๓๓๘.

^{๒๗} อภิ.วิ. (ไทย). ๓๕/๔๒๘/๓๓๘.

๔) สร้างฉันทะ พยายาม ปรารถนาความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ ไม่เลื่อนหาย ภัยโยภภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มที่ แห่งสภาวะธรรมที่เป็นกุศลซึ่งเกิดแล้ว

๕. ติกมาติกาวีสัณหา กุสลตีกาวีสัณหา (๑-๒๒)^{๒๘}

สัมมัมปธาน ๔ เป็นกุศลอย่างเดียว สัมมัมปธาน ๔ ที่สัมปยุตด้วยสุขเวทนามี ที่สัมปยุตด้วยอุทกขมสุขเวทนามี เป็นเหตุให้เกิดวิบาก กรรมอันประกอบด้วยตัณหาและทิวฏฐิไม่ยึดถือและไม่เป็นอารมณ์ของอุปาทาน กิเลสไม่ทำให้เศร้าหมองและไม่เป็นอารมณ์ของกิเลส ที่มีทั้งวิตกและวิจารณ์ ที่มีทั้งวิตกมีเพียงวิจารณ์ที่ไม่มีทั้งวิตกและวิจารณ์ ที่สหระตด้วยปีติกมี ที่สหระตด้วยสุขกมี ที่สหระตด้วย อุเบกขากมี ไม่ต้องประหารด้วยโสดาปัตติมรรคและมรรคเบื้องบน ๓ ไม่มีเหตุต้องประหารด้วยโสดาปัตติมรรคและมรรคเบื้องบน ๓ เป็นเหตุให้ถึงนิพพาน เป็นของเสขบุคคล เป็นอัปปมาณะ มีอัปปมาณะเป็นอารมณ์ เป็นชั้นประณีต ที่เป็นภายในตนก็มี ที่เป็นภายนอกตนก็มี ที่เป็นภายในตนและภายนอกตนก็มี มีธรรมภายนอกตนเป็นอารมณ์ เห็นไม่ได้และกระทบไม่ได้

๖. ทุกมาติกาวีสัณหา^{๒๙}

(๑) เหตุโคจรณวิสัย ในสัมมัมปธาน ๔ ไม่เป็นเหตุ แต่มีเหตุ สัมปยุตด้วยเหตุ แต่กล่าวไม่ได้ว่า เป็นเหตุและมีเหตุ หรือมีเหตุแต่ไม่เป็นเหตุ กล่าวไม่ได้ว่า เป็นเหตุและสัมปยุตด้วยเหตุ หรือสัมปยุตด้วยเหตุแต่ไม่เป็นเหตุ สัมมัมปธาน ๔ ไม่เป็นเหตุแต่มีเหตุ

(๒) จุฬันตรทุกวิสัย สัมมัมปธาน ๔ มีปัจจัยปรุงแต่ง ถูกปัจจัยปรุงแต่ง เห็นไม่ได้ กระทบไม่ได้ ไม่เป็นรูป เป็นโลกุตตระ จิตบางดวงรู้ได้ จิตบางดวงรู้ไม่ได้

(๓) อาสวโคจรณวิสัย ไม่เป็นอาสวะ ไม่เป็นอารมณ์ของอาสวะ กล่าวไม่ได้ว่า เป็นอาสวะและเป็นอารมณ์ของอาสวะ หรือเป็นอารมณ์ของอาสวะแต่ไม่เป็นอาสวะ

หลักของสัมมัมปธาน ๔

หลักธรรมและข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุความความเพียรในการบำบัตร์รักษาเสพติดตามหลักธรรม จะเกิดขึ้นได้นั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมสำคัญซึ่งเป็นทั้งข้อปฏิบัติ และเป็นมรรควิธี เพื่อให้เกิดการบรรลุความสำเร็จ หลักธรรมนี้เรียกว่า โภธิปักขิยธรรม หมายถึง ธรรมที่เกื้อกูลให้เกิดการรู้แจ้ง หรือธรรมที่เกื้อหนุนแก่อริยมรรค^{๓๐} ดังนี้

๑. สติปัฏฐาน ๔ แปลว่า ที่ตั้งของสติ หมายถึง การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง^{๓๑} โดยอาศัย กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นฐานมี ๔ อย่าง คือ

๑) กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติพิจารณาส่วนประกอบต่างๆ ที่รวมกันเป็นร่างกายคือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เยื่อในกระดูก ม้าม หัวใจ ตับ พังผืด ไต ปอด ไล่ใหญ่ ไล่น้อย อาหารเก่า อาหารใหม่ มันทมอด ดี เสมหะ หนอง เลือด เหงื่อ มันข้น น้ำตา เพลวมัน

^{๒๘} อภิ.วิ. (ไทย). ๓๕/๔๒๙/๓๓๘.

^{๒๙} อภิ.วิ. (ไทย). ๓๕/๔๓๐/๓๔๐.

^{๓๐} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๑๙๗.

^{๓๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สื่อดะวัน จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

น้ำลาย น้ำมูก ไชข้อ มูตร โดยพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงการรวมตัวกันของ ส่วนประกอบต่างๆ เหล่านั้นไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้ยั่งยืน ไม่ใช่ตัวตน

๒) เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา คือ ความรู้สึกเป็นสุข เป็นทุกข์หรือเฉยๆ เมื่อคราวได้เห็นรูป ได้ยินเสียง ได้ดมกลิ่น ได้ลิ้มรส ได้ถูกต้องสัมผัสด้วยกาย และได้นึกถึงสิ่งต่างๆ ที่เคยสัมผัสมาแล้วทางประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย โดยพิจารณาให้เห็นความเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงความรู้สึก ไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้ยั่งยืนไม่ใช่ตัวตน

๓) จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต คือ ความคิดต่างๆ เช่น พิจารณาว่าจิตมีราคะหรือไม่มีราคะ จิตมีโทสะหรือไม่มีโทสะ จิตมีโมหะหรือไม่มีโมหะ โดยพิจารณาให้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงความคิด ไม่ใช่สิ่งที่เที่ยงแท้ยั่งยืนไม่ใช่ตัวตน

๔) ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม คือ นิรวรณ ๖ ชั้น ๖ อายตนะ โพชฌงค์ ๗ และอริยสัจ ๔ โดยพิจารณาให้เห็นว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น เจริญ บริบูรณ์ และดับไปได้อย่างไร ตามความเป็นจริงของธรรมแต่ละอย่าง

๒. สัมมปธาน ๔ เป็นองค์ธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดญาณ เป็นเรื่องของความเพียร ๔ หรือสัมมาวายามะ ได้แก่ความพยายามในทางที่ชอบ ซึ่งเป็นการปฏิบัติในขั้นของจิตใจ คือในส่วนของ จิตตสิกขา ในข้อธรรมนี้ได้แสดงไว้เป็น ๔ อย่างคือ^{๓๒}

๑) สังวรปธาน ได้แก่เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิตใจ ในขั้นของการปฏิบัติขั้นนี้ ทรงสอนให้ปลุกฝังความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิตอันได้แก่การ สำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรสถูกต้อง โผฏฐัพพะ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ ไม่มีความยินดียินร้ายเกิดขึ้นครอบงำจิตได้ แต่การปฏิบัติเช่นนี้จะต้องอาศัยความ พยายาม ประารภความเพียร คือมีการกระทำที่ติดต่อสืบเนื่องกันไป สามารถสำรวจได้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด ก็ประครองจิตไว้ คือรักษาคุณภาพจิตไว้ในฐานะนั้นๆ แล้วก็พยายามสำรวมระวังต่อไป

๒) ปหานปธาน เพียรพยายามที่ละบาป ละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัย การพิจารณาเห็นโทษของบาป ของอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะ ละบาปอกุศลเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม ประารภความเพียรมีการกระทำติดต่อกันสามารถ ละบาปอกุศลได้ จะมากหรือน้อยก็ตาม ก็พยายามรักษาคุณภาพจิตเอาไว้ในจุดนั้น อย่างที่พระพุทธองค์ สอนไว้ว่า “ให้รักษาความดีไว้ เหมือนเกลือรักษาความเค็มฉะนั้น”

๓) ภาวนापธาน เพียรพยายามที่จะกระทำให้อกุศลเกิด ได้แก่ความดีทั้งหลายที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นว่า กุศลความดีเหล่านั้นจะมากหรือน้อยก็ตาม ให้ปลุกฝังความพอใจในการที่ จะเสริมสร้างกุศลคุณงานความดีให้บังเกิดขึ้น แล้วใช้ความพยายามในการสร้างกุศลโดยมีความเพียรที่ ติดต่อกันไป ไม่ทำๆ หยุดๆ เมื่อสามารถทำความดีได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใดก็ตาม ก็พยายามรักษา คุณภาพจิตไว้สม่ำเสมอ

๔) อนุรักขนาปธาน การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ในขั้นนี้ก็มิฉะ พันธ์เดียวกัน คือต้องปลุกฝังความพอใจ ให้กุศลความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิต และใช้ความพยายามที่ จะรักษาไว้ โดยมีการกระทำสืบต่อกันไป และเมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องสมบูรณ์เช่นนี้แล้วปริมาณของบาป

^{๓๒} อภ.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๖๙/๙๖,๑๔/๒๐,๑๓/๑๙.

อกุศลที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิด ที่เกิดแล้วก็จะถูกลดลงไปตามลำดับ ปริมาณของกุศลที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะดำรงอยู่ตลอดไปดังที่มีคำกล่าวไว้ว่า “ลักษณะเหล่านี้เปรียบเหมือนกับน้ำในสระที่ขุ่น เมื่อเราพยายามป้องกันน้ำที่ขุ่นข้นไม่ให้เข้ามา แล้วก็เอาส่วนที่ขุ่นข้นออกไป นำส่วนที่เป็นน้ำใสเข้ามา ปริมาณความขุ่นข้นก็จะเจือจางไปโดยลำดับๆ ในที่สุดสระน้ำนั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สอย บริโภคดื่มกินได้ จิตใจของบุคคลที่จะใช้ความเพียรพยายามผ่านขั้นตอนมาดังที่กล่าวแล้วก็จะมีความลักษณะเช่นเดียวกัน คือจะเป็นจิตที่สะอาดขึ้นสงบขึ้น”

กล่าวโดยสรุป หลักของสัมมัปปธาน ๔ เป็นหลักธรรมและข้อปฏิบัติเพื่อบรรลุความเพียร และตั้งใจฝึกปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่อให้เกิดการบรรลุความสำเร็จ

๓.๔.๒ ศีล ๕

คำว่า “ศีล” นี้ แปลว่า ปกติ คือทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด, แปลว่า เย็น คือทำให้เป็นคนเยือกเย็น ทำให้เย็นกาย เย็นใจ ไม่ต้องเดือดร้อน เพราะขาดศีล, แปลว่า เกษม คือปลอดภัย ทำให้เบาใจสบายใจ อีกอย่างหนึ่ง คำว่าศีลนี้ มีความหมายเป็น สีสณะ กล่าวคือเป็นมูลราก ส่วนคำว่า “สีสนะ” นี้ ก็คือกิริยาที่รวมเอาไว้อย่างดี หมายถึงความที่กรรมในทวารมีกายกรรมเป็นต้น ไม่กระจัดกระจายโดยความมีระเบียบอันดีอย่างหนึ่ง คือความเข้าไปรับไว้ หมายถึง ความเป็นที่รองรับโดยความเป็นที่ตั้งอาศัยแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย^{๓๓} หรืออีกนัยหนึ่งว่า

ศีล คือ เจตนา หมายถึง เจตนางดเว้นจากบาปธรรมมีปณาดิบาตเป็นต้น

ศีล คือ เจตสิก (ได้แก่กุศลธรรม คือ ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ) ของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปธรรมมีปณาดิบาต เป็นต้น

ศีล คือ การสำรวม หมายถึง ความสำรวมในปาติโมกข์ ความสำรวมอย่างมีสติ สำรวมด้วยความรู้ สำรวมด้วยความอดทน และสำรวมด้วยความเพียรพยายาม

ศีล คือ ความไม่ล่วงละเมิด หมายถึง การไม่ล่วงละเมิดด้วยกาย หรือด้วยวาจาของผู้ที่สมาทานศีลแล้ว

พุทธทาสภิกขุ^{๓๔} ได้อธิบายความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึงความเป็นปกติ หรือปกติภาวะตามธรรมดา หมายถึงความว่า ทำทุกอย่างอยู่ตามหน้าที่ที่ควรจะทำ แต่อยู่ในภาวะปกติ คือ ไม่เดือดร้อนไม่กระวนกระวายไม่ระส่ำระสาย ไม่มีความสกปรกความเศร้าหมองใดๆ เกิดขึ้น โดยเนื้อความ ศีล หมายถึง ระเบียบที่ได้บัญญัติขึ้นไว้สำหรับประพฤติกปฏิบัติกัน เพื่อให้เกิดภาวะปกติขึ้นมาที่กาย ที่วาจา ศีล คือการปฏิบัติเกี่ยวกับระเบียบการเป็นอยู่ทางภายนอก ศีลพัฒนาที่กาย ที่วาจา ให้เป็นกาย วาจา ที่น่าดู เมื่อเรามีศีลเป็นพื้นฐานแล้ว เราจึงจะมีจิตที่เป็นสมาธิได้ง่าย ถ้ามีศีลดี สมาธิก็มีง่าย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)^{๓๕} ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความประพฤติดีทางกาย และวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม,

^{๓๓} พระพุทธโฆสเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อ.จ. อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๓๔} พุทธทาสภิกขุ, ทาน ศีล ภาวนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๓๙), หน้า ๕๖-๕๗.

^{๓๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔๕.

การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ปกติมารยาทที่ปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น ความสุจริตทางกายวาจาและอาชีวะ

กล่าวโดยสรุป ศิล ๕ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดความเป็นปกติ การสำรวม อดทนอดกลั้นต่อโลภะ โทสะ โมหะ ไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นด้วยกาย หรือด้วยวาจา เพื่อให้เกิดเรียบร้อย สงบสุขในสังคม เป็นข้อฝึก ข้อปฏิบัติเบื้องต้นในชีวิตประจำวันสำหรับฆราวาสเพื่อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ต่อไป

๓.๔.๓ ภาวนา ๔

ภาวนา ๔ คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนาซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑) กายภาวนา (กายภาวนา) คือ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งเป็นสิ่งเชื่อมต่อกับอารมณ์ทั้ง ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ที่ใจรับรู้ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกฝนในด้านการใช้งาน คือทำให้อินทรีย์เหล่านั้น มีความเฉียบคม มีความละเอียด มีความคล่องแคล่ว มีความชัดเจน ฝึกฝนในด้านการเลือกสิ่งที่มีคุณค่า และมีประโยชน์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีวิธีหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นภัย เป็นโทษหรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ไม่ให้ทะลักเข้ามาสู่อินทรีย์ โดยมีใจเป็นตัวรับรู้ทั้งหมด

ดังนั้นการพัฒนากายสามารถทำได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การงดเว้นจากสิ่งเสพติดทั้งปวง การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ การหมั่นคอยเอาใจใส่ต่อสุขภาพอยู่เนืองนิตย์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อสุขภาพกายในฐานะที่จะทำให้สุขภาพมีความสมบูรณ์แข็งแรงและสร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับการดำเนินชีวิตในอีกความหมายหนึ่ง กายภาวนา คือการพัฒนากายที่เป็นส่วนของการกระทำหรือการแสดงออกทางกายทั้งปวง โดยควรฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีคุณธรรม อยู่ในจิตใจ ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่นไม่ลักขโมยสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม หลีกหนีจากการดื่มสุราหรือเสพสิ่งเสพติดทั้งหลายที่เป็นพิษภัยต่อร่างกาย ประกอบอาชีพที่สุจริต รวมทั้งการไม่ทำความชั่วทางกายทั้งหลายทั้งปวง

๒) ศิลภาวนา (ศีลภาวนา) คือ การฝึกฝนด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายและวาจา โดยการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี มีความเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข ในการพัฒนาด้านพฤติกรรมหรือศีลจึงจำเอนต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตนและคนหมู่มากในสังคมจะดีเกื้อกูลกันด้วยการมีสภาพชีวิตและการอยู่รวมกันที่จัดระเบียบไวด้วยดี เรียกว่า ศิลการจัดระเบียบชีวิตและการรวมกันให้เรียบร้อย รวมทั้งตัวระเบียบนั่นเอง เรียกว่า วินัย ข้อปฏิบัติต่างๆ ในการจัดสภาพชีวิตและการอยู่รวมในสังคมให้มีระเบียบ เรียกว่า ลีลาขบถ สำหรับการฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรมเพื่อเสริมสภาพชีวิตให้สอดคล้องเกื้อกูลต่อการปฏิบัติในแนวทางที่จะเขาถึงจุดหมายที่ต้องการยิ่งๆ ขึ้นไปเรียกว่าวัตรทั้งหมดนี้เมื่อเรียกกลุ่มๆ รวมๆ แล้วยังพูดว่าศีล^{๓๖}

^{๓๖} พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), **ปฏิบัติธรรมใหญ่ทาง**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘) หน้า ๘๘ - ๘๙.

๓. จิตภาวนา (จิตภาวนา) คือ การฝึกฝนด้านคุณภาพของจิต การฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส ปราศจากสิ่งรบกวน หรือ ทำให้เศร้าหมอง โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง

ดังนั้น การพัฒนาด้านจิตใจ หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็งสามารถต่อสู้กับความรู้สึกฝ่ายอกุศล หรือ บาปทางใจได้ ไตแก การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดี เพราะเมื่อจิตใจ สำรวมดี แล้ว สามารถเอาชนะพณจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้ เพราะบุคคลที่สำรวม จิต ซึ่งมี ธรรมชาติเที่ยวไปไกลเที่ยวไปดวงเดียวไม่ มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำ ย่อมจักสามารถพ้นจาก เครื่องผูกแห่งมารได้และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็ จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ ไม่ศรัทธาคำสอนของ พระพุทธศาสนาไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ตั้งมั่นได้^{๓๓๗}

๔) ปัญญาภาวนา (ปัญญาภาวนา) คือ การฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สรรพสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง จนกระทั่งหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ เมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะช่วยให้อัตนัย สงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสยิ่งขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาด้านปัญญา หมายถึง การพัฒนาตนใหม่มีความฉลาด มีสติปัญญาในเบื้องต้นจะต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอนที่ปรึกษาเพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟังการสนทนา ปรึกษา ชักถาม การอ่าน การคนควา ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเรียกวาทองคประกอบภายนอกที่ดี นั้นเอง^{๓๓๘}

กล่าวโดยสรุป ภาวนา ๔ คือ การเจริญ การฝึกอบรม การพัฒนาตนเองทั้ง ๔ ด้านคือ กาย ศีล จิต และปัญญา

๓.๕ สรุป

แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษาเสพติด เป็น การรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เลิกใช้ยาเสพติด และการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้านร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด ปรับเปลี่ยนการรับรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรับรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงใช้ควบคู่กันมาโดยตลอด เพราะในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้เลิกเสพยาเสพติดได้จริงๆ นั้น ต้องใช้การบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถสร้างเกราะ ป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ สำหรับแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติด มี ๒ แนวคิด คือ การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดด้วยการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมและเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้เจ็บป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยารักษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการปฏิบัติ

^{๓๓๗} พ.ร.บ.(ไทย) ๒๕/๓๘/๓๗

^{๓๓๘} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๔๙๓/๒๓๙

ต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้ป่วยทางกาย เมื่อการปฏิบัติด้วยการรักษาทางการแพทย์ไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาใช้การลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมต่อมาแทนเมื่อการลงโทษไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดอย่างผู้ป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเน้นให้ความสำคัญในการรักษาทางจิตซึ่งกลายเป็นที่มาของปรัชญาในการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด คือ การให้ข้อมูล ให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องอาศัยยุทธวิธีและเทคนิคต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้เกิดการนับถือตนเอง การส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินชีวิต การสนับสนุนให้ความมุ่งหมายในการทำงาน และให้รู้จักเผชิญปัญหา การส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่ดีในบ้าน ที่ทำงาน และชุมชนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และให้ความเคารพในเกียรติภูมิของผู้อื่นด้วย การพัฒนาทักษะสำหรับตนเองและสังคม ในสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อผลของการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมในการรักษาเสพติดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้การรักษาและการป้องกันมีประสิทธิภาพ เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม นั่งสมาธิ โดยใช้วิธีจิตบำบัดต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมัตถิย ๔ ศีล ๕ และภาวนา ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการ پاکเพียร ตั้งใจ ที่จะลด ละ เลิกเพื่อการรักษาและการป้องกันยาเสพติดออกจากชีวิตได้อย่างมีสติมีหลักธรรมดังนี้

๑. หลักสัมมัตถิย ๔

คือ ความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละ ความเพียรที่ทำไปอย่างครึ่งๆ กลาง ๆ ทำแล้วหยุดทำ ไม่เรียกว่า สัมมัตถิย ความเพียรที่ทำอย่างต่อเนื่องไม่ลดละเท่านั้นจึงเรียกว่าสัมมัตถิย สามารถแบ่งออกเป็น ๔ อย่าง คือ

๑) สังวรปทาน คือ เพียรระวังไม่ให้บาปอกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ปลุกฝังความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิต อันได้แก่การสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรสถูกต้อง ไผ่ภูฏัพพะ รู้ธรรมอารมณ์ด้วยใจ ไม่มีความยินดียินร้ายเกิดขึ้นครอบงำจิตได้ แต่การปฏิบัติเช่นนี้จะต้องอาศัยความพยายามหรือความเพียร คือมีการกระทำที่ติดต่อกันไป โดยการรักษาคุณภาพจิตไว้แล้วก็พยายามสำรวมระวังต่อไปเรื่อยๆ ในกรณีการเลิกยาเสพติดต้องตั้งใจเล็กให้ได้จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ การตั้งใจอย่างนี้จำเป็นต้องยึดหลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายในการลดละเลิกยาเสพติดคือสังวรปทาน ได้แก่เพียรพยายามไม่ให้สิ่งที่มีดีไม่งามเกิดขึ้น เช่น ผู้ที่ติดยาเสพติด ก็ต้องไม่กลับไปเสพอีก เป็นต้น

๒) ปทานปทาน คือ เพียรพยายามที่ละบาป ละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของบาป ของอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละบาปอกุศลเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม ถ้าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่มีดีไม่งามต้องเพียรพยายามเลิกให้ได้ การที่จะละนั้นต้องมีความตั้งใจหรือบังคับใจตนเองให้ระงับไม่ให้เกิดขึ้นหรือไม่กระทำสิ่งที่เป็นอกุศลอีก

๓) ภาวนาปทาน คือ เพียรฝึกฝนบำรุงกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น การทำความดีซึ่งเป็นสิ่งที่ทำยากสำหรับคนชั่ว ดังนั้นเมื่อคนชั่วยากจะเป็นคนดีก็ต้องพยายามเพียรและฝึกกระทำหรือบำรุงคุณธรรมความดีให้เกิดขึ้น ในจิตใจให้ได้ สำหรับคนดีแล้วการทำความดีเป็นเรื่องที่ทำงาน ถึงแม้ว่าเป็น

เรื่องทำงานแต่ก็ต้องอาศัยการฝึกเหมือนกันเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

๔) อนุรักษ์ขบทาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว และเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้นจนบริบูรณ์กุศลธรรม หมายถึงสิ่งที่ตั้งงาม ถ้าสิ่งที่ตั้งงามที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ก็เพียรรักษาไว้ หรือเรียกว่าให้ทำต่อไปเรื่อยๆ การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ในขั้นนี้ก็มีนัยเช่นเดียวกัน คือต้องปลูกฝังความพอใจ ให้กุศลความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิต และใช้ความพยายามที่จะรักษาไว้ โดยมีการกระทำสืบต่อกันไป และเมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องสมบูรณ์เช่นนี้แล้วปริมาณของบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิด ที่เกิดแล้วก็จะถูกลดลงไปตามลำดับ ปริมาณของกุศลที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะดำรงอยู่ตลอดไปดังที่มีคำกล่าวไว้ว่า “ลักษณะเหล่านี้เปรียบเหมือนกับน้ำในสระที่ขุ่น เมื่อเราพยายามป้องกันน้ำที่ขุ่นไม่ให้เข้ามา แล้วก็เอาส่วนที่ขุ่นออกไป นำส่วนที่เป็นน้ำใสเข้ามา ปริมาณความขุ่นก็จะเจือจางไปโดยลำดับๆ ในที่สุดสระน้ำนั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สอยบริโภคดื่มกินได้ จิตใจของบุคคลที่จะใช้ความเพียรพยายามผ่านขั้นตอนมาดังที่กล่าวแล้วแล้วจะมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือจะเป็นจิตที่สะอาดขึ้นสงบขึ้น”

๒. หลักภาวนา ๔ คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนาดังต่อไปนี้

๑) กายภาวนา คือ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งเป็นสิ่งเชื่อมต่อกับอารมณ์ทั้ง ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ที่ใจรับรู้ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ โดยการฝึกฝนในด้านการเลือกสิ่งที่มีคุณค่า และมีประโยชน์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีวิธีหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นโทษหรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ไม่ให้ทะลักเข้ามาสู่อินทรีย์ โดยมีใจเป็นตัวรับรู้ทั้งหมด

๒) ศิลภาวนา คือ การฝึกฝนด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายและวาจา โดยการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี มีความเกื้อกูล พึงพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

๓) จิตภาวนา คือ การฝึกฝนด้านคุณภาพของจิต การฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้เศร้าหมอง โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง

๔) ปัญญาภาวนา คือ การฝึกปรี้อปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสรรพสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง จนกระทั่งหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ เมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะช่วยให้จิตนั้น สงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสยิ่งขึ้น

๓. ศิล ๕ คือ ทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ดังนี้

๑) ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิตให้ตกลงไปหมายถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วประพฤติตามหลักคือความเมตตา

๒) อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ หมายถึงการเบียดเบียนหรือแย่งชิงมาเป็นของตนเอง

๓) กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมทางกามเมืองต้องงดเว้นจากการประพฤติดินใน ๓ ข้อ คือ ๑) หญิงที่มีผู้ปกครอง ๒) หญิงที่มีสามี ๓) หญิงที่มีจารีตรักษา (ผู้ประพฤดิธรรม)

๔) มุสาวาทา เวมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าวเท็จเพื่อตนเอง หรือ กล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งผู้อื่น

๕) สุราเมรยมัชชชุปมาทัญญานา เวมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้ง แห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีนเมาอื่นๆ

บทที่ ๔

รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม

รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี สภาพปัญหาการรักษาและการป้องกันยาเสพติดจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าอาวาส พระวิทยากร ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด แล้ววิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นรูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม ได้ดังนี้

๔.๑ รูปแบบการรักษายาเสพติดของวัดพุทธเกษม

รูปแบบการรักษายาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีหลักการปฏิบัติ ๕ ประการ ดังนี้

๔.๑.๑ การใช้ยาสมุนไพร

การใช้ยาสมุนไพรในการรักษาผู้ติดยาเสพติด เป็นวิธีการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของวัดพุทธเกษม ซึ่งเป็นการใช้ยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ตัวยาลายชนิดร่วมกันไม่จะเป็นยาต้ม ยาผง ยาเม็ด เพื่อถอนล้างสารพิษในร่างกาย ซึ่งทางวัดพุทธเกษมจะให้ยาสมุนไพรในการรักษาผู้ติดยาเสพติด ๓ เวลา คือ เวลาเช้า บ่าย และเวลาเย็น ยาสมุนไพรที่รักษาจะเป็นยาต้มที่นิยมรักษาผู้ติดยาเสพติดที่ได้ผลดีและให้ผู้ติดยาเสพติดดื่มครั้งละ ๑ แก้ว ในช่วงที่ท้องว่างดังนี้

๑) ช่วงเช้า จะให้ผู้ติดยาเสพติดดื่มยาสมุนไพรก่อนรับประทานอาหารเช้า

๒) ช่วงบ่าย จะให้ผู้ติดยาเสพติดดื่มยาสมุนไพรประมาณบ่าย ๒ โมงและ

๓) ช่วงเย็นหรือก่อนนอน จะให้ผู้ติดยาเสพติดดื่มยาสมุนไพรประมาณ ๓ ทุ่ม หลังจาก

ทำกิจกรรม เช่น สวดมนต์ ฟังธรรม และปฏิบัติธรรม เพื่อทำการรักษาผู้ติดยาเสพติด

ในการให้ยาสมุนไพรผู้ติดยาเสพติดขณะที่ท้องว่างนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการออกฤทธิ์ของยาสมุนไพร เพื่อถอนล้างสารพิษในร่างกายของผู้ติดยาเสพติด ซึ่งคุณสมบัติของยาสมุนไพรคือ ประการที่หนึ่งเป็นยาสมุนไพรในการขับล้างสารพิษออกจากร่างกาย ยาสมุนไพรหลักที่ใช้คือ รางจืด ซึ่งคุณสมบัติของรางจืดคือเป็นสมุนไพรที่ล้างสารพิษออกจากร่างกายได้ดี ดังที่พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูรย์ เขมธโร)^๑ กล่าวว่า “คุณสมบัติของรางจืดคือสามารถขับสารพิษต่างๆออกจากร่างกายได้ ไม่ว่าจะเป็นพวกสารพิษจากที่ใสในอาหารหรือสารพิษที่ตกค้างจากการฉีดยาฆ่าแมลง ต้มดื่มสามารถขับสารพิษเหล่านี้ออกจากร่างกายได้ไม่เฉพาะยาเสพติดเท่านั้น รางจืดเป็นสมุนไพรที่มีความปลอดภัยสูงมากชนิดหนึ่ง ซึ่งสามารถกินยอดอ่อน ดอกอ่อนเป็นผักได้ นอกจากนี้ยังนิยมกินน้ำหวานจากดอกรางจืดโดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายใดๆ”

ยาสมุนไพรอีกชนิดหนึ่งที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีอาการเบื่อหรือไม่มีอาการยาเสพติดคือ รากมะยม ต้มให้ดื่ม ซึ่งคุณสมบัติของรากมะยมจะออกฤทธิ์ต่อต้านสิ่งที่แปลกปลอมที่เข้าสู่

^๑ สัมภาษณ์ พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูรย์ เขมธโร) เจ้าอาวาสวัดพุทธเกษม, เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ร่างกาย ซึ่งยานี้จะออกฤทธิ์ต่อต้านคือทำให้ผู้ติดยาเสพติดอาเจียนเกิดอาการเบื่อยาเสพติดไม่ให้เกิดที่ จะเสพยาอีกต่อไป

๔.๑.๒ การออกกำลังกาย

การออกกำลังกายของผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้ร่างกายแข็งแรงมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการรักษา ยาเสพติด โดยการบริหารร่างกาย เช่น การวิ่งออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงเย็นก่อนได้รับยา สมุนไพร ซึ่งมีเวลาในการออกกำลังกายดังนี้

ช่วงเช้าเวลา ๐๖.๐๐ - ๐๗.๐๐น. เป็นการออกกำลังกายโดยการเริ่มต้นจากการวิ่ง ประมาณ ๑๕ นาที หลังจากนั้นจะเป็นการบริหารร่างกาย และเป็นการละเล่นเพื่อออกกำลังกาย เช่น การเล่นฟุตบอล แบดมินตัน ตะกร้อ เป็นต้น

ช่วงเย็นเวลา ๑๖.๐๐ - ๑๗.๓๐น. เป็นการออกกำลังกายโดยการเริ่มต้นจากการวิ่ง ประมาณ ๑๕ นาที หลังจากนั้นก็จะเป็นการบริหารร่างกาย และเป็นการละเล่นเพื่อออกกำลังกาย เช่น การเล่นฟุตบอล แบดมินตัน ตะกร้อ ซึ่งทำกิจกรรมเหมือนช่วงเวลาเช้า เป็นต้น

ดังที่พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูริย์ เขมธโร)^๒ กล่าวว่า “การออกกำลังกายเป็นการให้ผู้ที่ติดยาเสพติดได้ผ่อนคลาย และอีกประการหนึ่งเป็นการทำให้ร่างกายแข็งแรง การออกกำลัง กายก็เป็นการขับสารพิษหรือ สารพิษที่อยู่ในร่างกายออกมาทางผิวหนังและทางเหงื่อ” ส่วนนายเอ (นามสมมติ)^๓ ผู้ติดยาเสพติดประเภทยาบ้า กล่าวว่า “การออกกำลังกายทำให้เราลืมอะไรไปหมด เมื่อ เล่นก็พาดใจก็มุ่งอยู่กับกีฬา โดยไม่ต้องไปคิดอะไร แต่ถ้าเวลาว่างไม่มีอะไรทำก็จะทำให้จิตใจเราคิด ไปต่างๆ นานาโดยเฉพาะนึกถึงสิ่งเสพติด เพราะการอยู่เฉยๆโดยไม่ทำอะไรจะเป็นการบังคับจิตใจยาก มากที่จะไม่ให้ยาเสพติด” นายบี (นามสมมติ)^๔ กล่าวว่า “การออกกำลังกายสามารถสร้างความ เข้มแข็งต่อต้านแรงยั่วยุจากการอยากลองยาเสพติด” นายซี (นามสมมติ)^๕ กล่าวว่า “กีฬา หรือการ บริหารร่างกายเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และยังช่วยให้ลืมการอยากลอง ยาเสพติดอีกด้วย”

๔.๑.๓ การสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม

การไหว้พระสวดมนต์ช่วยขจัดความเครียด ซึ่งการสวดมนต์สามารถควบคุมระดับ ความเครียดและช่วยปลดปล่อยความเครียด ทำจิตใจให้เยียบสงบลง เช่น การทำสมาธิ การสวดมนต์ เป็นกิจที่จำเป็นและสำคัญสำหรับชาวพุทธศาสนิกชน เป็นประเพณีนิยมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็น เวลาช้านาน เป็นหลักปฏิบัติเบื้องต้น อันจะนำไปสู่การเรียนรู้และปฏิบัติตาม หลักคำสอนในระดับที่ สูงขึ้นไป อย่างไรก็ตาม การสวดมนต์มีอานิสงส์และคุณประโยชน์มาก เช่น เชื่อว่าได้เข้าเฝ้าพระสัมมาสัม พุทธเจ้าเพราะขณะสวดมนต์อยู่นั้น จิตรำลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรมคำสอน และคุณความดี ของพระสงฆ์สาวก ขณะที่สวดมนต์อยู่นั้น จิตใจจะสงบ ปราศจากความโลภ ความโกรธ ความหลง จิต เป็นสมาธิ เข้มแข็ง อดทน ได้ปัญญาแจ่มแจ้งเห็นจริงถึงสัจธรรมในการดำเนินชีวิต การสวดมนต์ภาวนา

^๒ สัมภาษณ์ พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูริย์ เขมธโร) เจ้าอาวาสวัดพุทธเกษม, เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

^๓ สัมภาษณ์ นายเอ (นามสมมติ), เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

^๔ สัมภาษณ์ นายบี (นามสมมติ), เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

^๕ สัมภาษณ์ นายซี (นามสมมติ), เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

เป็นการสั่งสมบุญบารมี จิตใจสงบ นอนหลับสบายไม่ฝันร้าย การสวดมนต์ เป็นการบริหารร่างกาย อย่างหนึ่ง เช่น การยกมือ การประนมมือ การก้มกราบ การเปล่งออกเสียงทำให้ปอดขยาย ระบบ ทางเดินหายใจดี สร้างภูมิคุ้มกันภัยแก่ร่างกาย ดังที่ นายโอ (นามสมมติ)^๖ กล่าวว่า “การนั่งสมาธิทำให้ จิตใจสงบระลึกถึงสิ่งที่ผ่านมา” นายวี (นายสมมติ) กล่าวว่า “การสวดมนต์ฟังธรรมทำให้จิตใจสงบมี ความอดทนและปลดปล่อยความเครียดออกจากร่างกายและทำให้นึกถึงสิ่งที่ผ่านมาให้รู้จักความผิด ความชั่วและความดี” ดังนั้นในการสวดมนต์ปฏิบัติธรรมวัดพุทธเกษมกำหนดเวลาในการสวดมนต์ ปฏิบัติธรรม เพื่อช่วยให้ผู้ตติยาเสพติดจิตใจสงบ ปลดปล่อยความเครียดได้ดีโดยสวดมนต์ปฏิบัติธรรม ช่วงเช้าและช่วงเย็น ดังนี้^๗

ช่วงเช้าเวลา ๐๕.๐๐ - ๐๖.๐๐ น. ใช้เวลาในการไหว้พระสวดมนต์ ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาทีและปฏิบัติธรรมประมาณ ๓๐ นาที

ช่วงเย็นเวลา ๑๘.๓๐ - ๒๐.๓๐ น. ใช้เวลาในการไหว้พระสวดมนต์ ใช้เวลาประมาณ ๓๐ นาทีและปฏิบัติธรรมประมาณ ๓๐ นาที หลังจากนั้นก็จะเป็นการพักดื่มยาสมุนไพร และฟังธรรมะ ประมาณ ๓๐ นาที

และช่วงเวลา ๒๐.๓๐ น. ให้ผู้ที่ตติยาเสพติดพักผ่อนเพื่อฟื้นฟูร่างกายเพื่อรับกิจกรรมเช้า วันใหม่ต่อไป

๔.๑.๔ การอบรมธรรมะ

การอบรมธรรมะจะให้ผู้ตติยาเสพติดทำช่วงเช้าและช่วงบ่าย ดังนี้

ช่วงเช้า ๐๙.๐๐ - ๑๐.๓๐ น. ใช้เวลาในการอบรมธรรม ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง

ช่วงบ่าย ๑๓.๐๐ - ๑๔.๓๐ น. ใช้เวลาในการอบรมธรรม ใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง

พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูริย์ เขมธโร) กล่าวว่า “การอบรมธรรมะให้กับผู้ตติยาเสพติด เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะธรรมะเท่านั้นที่จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ที่ตติยาเสพติดได้เห็นสังขารของชีวิต ว่าเราเกิดมาเพื่ออะไร เราจะอยู่เพื่ออะไร เมื่อเราตายไปแล้วเราจะไปอย่างไร ทำให้รู้สาระของชีวิต เมื่อผู้ที่ตติยาเสพติดรู้แจ้งเห็นจริงแล้ว โทษของยาเสพติดแล้วก็จะทำให้เขาตั้งใจที่จะลด ละ เลิก ได้ เพราะการที่จะเลิกยาเสพติดนั้นเป็นเรื่องของจิตใจมากกว่า ถ้าใครมีจิตใจที่แน่วแน่ในการเลิกก็จะสามารถเลิกได้ แต่ถ้าถูกบังคับมา ถ้าเลิกได้ก็จะเลิกยากมากหรือถ้าเลิกได้ก็จะกลับมาเสพอีก การอบรมธรรมะถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นสิ่งเดียวที่ทำให้เรามองเห็นสังขารของชีวิต คือเรามีชีวิตเพื่ออะไรและเราจะทำอะไรให้กับตัวเรา ครอบครัว พ่อแม่ และสังคมในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และอีกประการหนึ่งคือเขาสามารถมองเห็นคุณ เห็นโทษ และเห็นคุณค่าของความเป็นคน โดยการรู้ว่ากว่าจะ ได้เกิดมาเป็นคนมันแสนจะยาก ถ้าเรามองเห็นสังขารอย่างนี้แล้วเขาก็จะมีความตั้งใจที่จะเลิก ซึ่งคน ประเภทนี้ถ้าเขาเลิกแล้วเขาจะไม่หวนกลับไปเสพยาอีก มีผู้ที่เลิกจากยาเสพติดหลายคนที่ตั้งปณิธานไว้ว่าจะไม่หวนกลับไปเสพอีก และมีหลายคนหลังจากเลิกยาเสพติดได้แล้วมาขอบคุณ เพื่อทดแทน

^๖สัมภาษณ์ นายโอ (นามสมมติ),เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

^๗สัมภาษณ์ พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูริย์ เขมธโร) เจ้าอาวาสวัดพุทธเกษม,เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

บุญคุณหรืออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บิดามารดาที่เขาได้ล่วงเกินในขณะที่เขาติดยาเสพติด มีพระบางรูปที่บวชแล้วปฏิบัติธรรมจนเป็นพระวิปัสสนาจารย์ บางรูปก็มีจิตอาสาที่จะช่วยพระวิฑายากรสำหรับการออกยาเสพติด เพื่อช่วยรักษาผู้ติดยาเสพติดกลับสู่สังคมได้อย่างปกติ”^๘

หลักธรรมสำหรับการเลิกยาเสพติด

หลักธรรมสำหรับการเลิกยาเสพติดเพื่อช่วยบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้รู้ถึงคุณและโทษจากการเสพติดโดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานำไปยึดถือและปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความตั้งใจที่จะรักษาผู้ติดยาเสพติดตามหลักธรรมต่อไปนี้

๑. หลักสัมมัตตปธาน ๔

หลักสัมมัตตปธาน ๔ คือ การตั้งความเพียรชอบ ซึ่ง มาจากปธานะ หรือ ปธาน คือ การตั้งความเพียรไว้เป็นเบื้องต้นหรือตั้งความเพียรไว้เป็นอันดับหนึ่ง เหมือนกับประธานในที่ประชุม จะเห็นได้ว่าในที่ประชุมประธานจะใหญ่สุด สามารถดำเนินการได้เลย และอีกศัพท์หนึ่ง คือ สัมมะ แปลว่า ชอบ หรือถูกต้อง เมื่อเอา ๒ คำมารวมกันจึงแปลว่าการตั้งความเพียรไว้ชอบหรือตั้งความเพียรไว้เป็นเบื้องต้น ซึ่งมี ๔ ประการดังนี้

๑) สังวรปทาน คือ เพียรระวังไม่ให้เกิดบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ปลุกฝังความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นภายในจิต อันได้แก่การสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรสถูกต้อง โผฏฐัพพะ รู้ธรรมอารมณ์ด้วยใจ ไม่มีความยินดียินร้ายเกิดขึ้นครอบงำจิตได้ แต่การปฏิบัติเช่นนี้จะต้องอาศัยความพยายามหรือความเพียร คือมีการกระทำที่ติดต่อกันไป โดยการรักษาคูณภาพจิตไว้แล้วก็พยายามสำรวมระวังต่อไปเรื่อยๆ ในกรณีการเลิกยาเสพติดต้องตั้งใจเล็กให้ได้จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ การตั้งใจอย่างนี้จำเป็นต้องยึดหลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายในการลดละเลิกยาเสพติดคือสังวรปธาน ได้แก่เพียรพยายามไม่ให้สิ่งที่มีดีไม่งามเกิดขึ้น เช่น ผู้ที่ติดยาเสพติด ก็ต้องไม่กลับไปเสพอีก เป็นต้น

๒) ปหานปทาน คือ เพียรพยายามที่ละบาป ละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของบาป ของอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละบาปอกุศลเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม ถ้าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งามต้องเพียรพยายามเลิกให้ได้ การที่จะละนั้นต้องมีความตั้งใจหรือบังคับใจตนเองให้ระงับไม่ให้เกิดขึ้นหรือไม่กระทำสิ่งที่เป็นอกุศลอีก

๓) ภาวนापทาน คือ เพียรฝึกฝนบำรุงกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น การทำความดีซึ่งเป็นสิ่งที่ทำยากสำหรับคนชั่ว ดังนั้นเมื่อคนชั่วยากจะเป็นคนดีก็ต้องพยายามเพียรและฝึกกระทำหรือบำรุงคุณธรรมความดีให้เกิดขึ้น ในจิตใจให้ได้ สำหรับคนดีแล้วการทำความดีเป็นเรื่องที่ทำงาน ถึงแม้ว่าเป็นเรื่องที่ทำงานแต่ก็ต้องอาศัยการฝึกเหมือนกันเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

๔) อนุรักษปทาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว และเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้นจนบริบูรณ์กุศลธรรม หมายถึงสิ่งที่ดีงาม ถ้าสิ่งที่ดีงามที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ก็เพียรรักษาไว้ หรือเรียกว่าให้

^๘ สัมภาษณ์ พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูริย์ เขมธโร) เจ้าอาวาสวัดพุทธเกษม, เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

ทำต่อไปเรื่อยๆ การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ในขั้นนี้ก็มีย่นเช่นเดียวกัน คือต้องปลูกฝังความพอใจ ให้กุศลความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิต และใช้ความพยายามที่จะรักษาไว้ โดยมีการกระทำสืบทอดกันไป และเมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องสมบูรณ์เช่นนี้แล้วปริมาณของบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิด ที่เกิดแล้วก็จะถูกลดลงไปตามลำดับ ปริมาณของกุศลที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะดำรงอยู่ตลอดไปดังที่มีคำกล่าวไว้ว่า “ลักษณะเหล่านี้เปรียบเหมือนกับน้ำในสระที่ขุ่น เมื่อเราพยายามป้องกันน้ำที่ขุ่นไม่ให้เข้ามา แล้วก็เอาส่วนที่ขุ่นออกไป นำส่วนที่เป็นน้ำใสเข้ามา ปริมาณความขุ่นก็จะเจือจางไปโดยลำดับๆ ในที่สุดสระน้ำนั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สอยบริโภคดื่มกินได้ จิตใจของบุคคลที่จะใช้ความเพียรพยายามผ่านขั้นตอนมาดังที่กล่าวแล้วก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือจะเป็นจิตที่สะอาดขึ้นสงบขึ้น”

ดังที่ พระครูสุตศาสนการ กล่าวว่า “ความตั้งใจชอบหรือผู้ที่มีความตั้งใจถือว่ามิชยไปแล้ว ครึ่งหนึ่ง ดังนั้น จะเข้าสู่กระบวนการออกยาเสพติดจะมีแบบฟอร์มสำหรับให้ผู้ติดยาเสพติดกรอกเพื่อเข้ารับการรักษา ซึ่งเป็นใบสาบานตนเอง นับแต่วันนี้เป็นต้นไป เพื่อจะลดละเลิก เป็นใบที่สำคัญมาก เนื่องจากผู้ติดยาเสพติดได้ตั้งสัจอธิฐานไว้แล้วว่าเราจะเลิกซึ่งเป็นคำสัญญาต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และต่อหน้าพ่อแม่ ญาติมิตร รวมทั้งลูกเมีย และครอบครัว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นคติเตือนใจ เขาอยู่ตลอดเวลาเขาต้องเลิกให้ได้ตามที่ได้ตั้งสัจเอาไว้”^๙

๒. หลักภavana ๔

ภavana ๔ คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนาดังต่อไปนี้

๑) กายภavana (กายภavana) คือ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งเป็นสิ่งเชื่อมต่อกับอารมณ์ทั้ง ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ที่ใจรับรู้ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ โดยการฝึกฝนในด้านการเลือกสิ่งที่มีคุณค่า และมีประโยชน์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีวิธีหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นโทษหรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ไม่ให้ทะลักเข้ามาสู่อินทรีย์ โดยมีใจเป็นตัวรับรู้ทั้งหมด

การพัฒนาการ โดยการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ การงดเว้นจากสิ่งเสพติดทั้งปวง การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ การหมั่นคอยเอาใจใส่ต่อสุขภาพอยู่เนืองนิตย์ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อสุขภาพกายในฐานะที่จะทำให้สุขภาพมีความสมบูรณ์แข็งแรงและสร้างความสุขให้เกิดขึ้นกับการดำเนินชีวิตในอีกความหมายหนึ่ง กายภavana คือการพัฒนาการที่เป็นส่วนของการกระทำหรือการแสดงออกทางกายทั้งปวง โดยควรฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่นไม่ลักขโมยสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ งดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม หลีกหนีจากการดื่มสุราหรือเสพสิ่งเสพติดทั้งหลายที่เป็นพิษภัยต่อร่างกาย ประกอบอาชีพที่สุจริต รวมทั้งการไม่ทำความชั่วทางกายทั้งหลายทั้งปวง

๒) ศิลภavana (ศีลภavana) คือ การฝึกฝนด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายและวาจา โดยการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี มีความเกื้อกูล พึงพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข ในการพัฒนาตามพฤติกรรม หรือศีลจึงจำ

^๙สัมภาษณ์ พระครูสุตศาสนการ (พระมหาไพฑูริย์ เขมธโร) เจ้าอาวาสวัดพุทธเกษม, เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘

เปนนตอการดำเนินชีวิตทั้งของตนและคนหมู่มากในสังคมจะได่เกื้อกูลกันด้วยการมีสภาพชีวิตและการอยู่รวมกันที่จัดระเบียบไว่ด้วยดี เรียกวา ศิลกาการจัดระเบียบชีวิตและการรวมกันไห่เรียบร้อย รวมทั้งตัวระเบียบนั้นเอง เรียกวา วินัย ขอปฏิบัติต่างๆ ในการจัดสภาพชีวิตและการอยู่รวมในสังคมไห่มีระเบียบ เรียกวา สิกขาบท สำหรับการฝกฝนขัดเกลาพฤติกรรมเพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตไห่สอดคล้องเกื้อกูลตอการปฏิบัติในแนวทางที่เข้เขาถึงจุดหมายที่ต้งการยิ่งๆ ขึ้นไปเรียกวาวัตรทั้งหมดนี้เมื่อเรียกคลุมๆ รวมๆ แลวก็พูดวาศีล^{๑๐}

๓. จิตภาวนา (จิตภาวนา) คือ การฝกฝนด้านคุณภาพของจิต การฝกฝนจิตใจไห่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้เศร้าหมอง โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง

ดังนั้น การพัฒนาดานจิตใจ หมายถึง การฝกฝนอบรมจิตใจไห่เข้มแข็งสามารถตอสูกับความรู้สึกฝายอกุศล หรือ บาปทางใจได้ ไต่แก การทำใจไห่เกิดความสำรวมด้วยดี เพราะเมื่อจิตใจสำรวมดี แลว สามารถเอาชนะพนจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้ เพราะบุคคลที่สำรวมจิต ซึ่งมี ธรรมชาติเหี่ยวไปไกลเหี่ยวไปดวงเดียวไม่ มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำ ยอมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้และถาบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็ จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ ไม่ศรัทธาคำสอนของพระพุทธศาสนาไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ต้งามได้^{๑๑}

๔) ปัญญาภาวนา (ปัญญาภาวนา) คือ การฝกฝนปรือปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสรรพสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง จนกระทั่งหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ เมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะช่วยไห่จิตนั้น สงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสยิ่งขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาดานปัญญา หมายถึง การพัฒนาตนไห่มีความฉลาด มีสติปัญญาในเบื้องต้นจะต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอนที่ปรึกษาเพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นไห่เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟังการสนทนา ปรึกษา ซักถาม การอ่าน การคนควา ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนไห่เป็นประโยชน์ ซึ่งเรียกวาองคประกอบภายนอกที่ดีนั่นเอง^{๑๒}

๑.๔.๕ การทำกิจกรรม

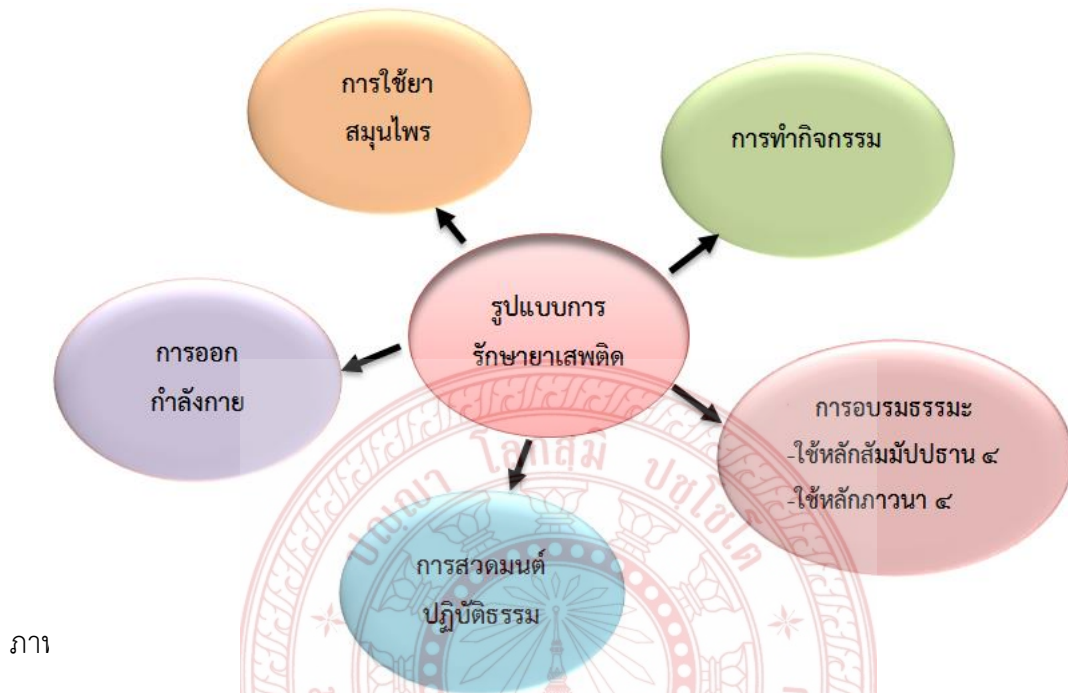
กิจกรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ติดยาเสพติดเพราะผู้ที่ติดยาเสพติดที่เข้ามาบำบัดที่นี้ส่วนมากจะเป็นเยาวชน จากสภาพผู้ที่ติดยาเสพติดแล้วส่วนมากเป็นผู้ที่มีปัญหา เช่น ปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาการเรียน ปัญหาการไม่มีงานทำ รวมแล้วเยาวชนเหล่านี้คือเขาสามารถบำบัดได้ก็จะมีไม่มีงานทำเพราะประการที่ ๑) ไม่มีความรู้หรือใบประกาศหรือปริญญา ๒) ไม่มีอาชีพ ดังนั้น ทางวัดจึงจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์คือเมื่อเขาออกจากยาเสพติดไปแล้วเข้าสามารถหางานทำได้ เช่น จะมีโครงการที่เป็นอาชีพ เช่น โครงการสร้างฟาร์มเลี้ยงไก่ ไ้ โครงการเศรษฐกิจพอเพียงฝกสวนครัวรั้วกินได้ โครงการปลูกแตงโม โครงการเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ โรงเรียนเลี้ยงไก่ ไ้ โครงการกล้าพันธุ์ไม้ งานก่อสร้าง ปลูกฝกหวาน

^{๑๐} พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), **ปฏิบัติธรรมใหญ่ทาง**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘) หน้า ๘๘ - ๘๙.

^{๑๑} ชุ.ธ.(ไทย) ๒๕/๓๘/๓๗

^{๑๒} ม.ม. (บาลี) ๑๒/๔๙๓/๒๓๙

สรุปได้ว่า รูปแบบการรักษายาเสพติดของวัดพุทธเกษมคือการใช้ยาสมุนไพรเพื่อทำการรักษาผู้ติดยาเสพติด คือ การออกกำลังกาย การสวดมนต์ปฏิบัติธรรม การอบรมธรรมะ และการทำกิจกรรมเพื่อใช้รักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งสามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ

๔.๒ แนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม

การป้องกันยาเสพติดถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก การป้องกันยาเสพติดที่ดีที่สุดคือการป้องกันด้วยตนเองคือการที่เจ้าตัวตั้งใจว่าจะไม่ ลอง หรือถ้าเลิกได้แล้วก็จะไม่กลับไปเสพยาอีก ซึ่งเป็นเกาะป้องกันที่มีอยู่ภายในตนเอง หรือเรียกว่ามีภูมิคุ้มกัน สำหรับธรรมที่จะเป็นเกาะป้องกันยาเสพติดหรือเกาะป้องกันตนเองได้แก่ศีล ๕ ดังนี้

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิตให้ตกลงไปหมายถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วประพฤติตามหลักคือความเมตตา กายกรรมคือการกระทำต่างๆ ให้ประกอบไปด้วยความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งส่วนมากนักการเมืองไทย ปัจจุบันนี้การกระทำต่างๆ ไม่ประกอบไปด้วยเมตตา กายกรรม เช่นเมื่อขัดผลประโยชน์ก็จะมีการฆ่ากันเกิดขึ้นโดยที่มีเกรงกลัวต่อบาปกรรมเลย ซึ่งเราจะเห็นบ่อยมากในเรื่องการขัดผลประโยชน์แล้วเกิดการฆ่ากัน

๒. อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ หมายถึงการเบียดเบียนหรือแย่งชิงมาเป็นของตนเองหรือ เอามาเป็นของทางราชการก็ดี เจตนาให้คนอื่นเสียหาย รวมไปถึงการคอร์รัปชั่นด้วย ซึ่งที่เราเห็นกันอยู่ปัจจุบันนี้ถ้าพูดถึงการเมืองแล้วเรื่องคอร์รัปชั่นจะมากที่สุด ซึ่งปัญหาเรื่องนี้แก้ไขยังไม่ได้ตั้งนั้น ผู้ร่วมทางการเมืองต้องตระหนักถึงข้อนี้ถ้าใครไม่มีศีลธรรมก็อย่าเลือกเข้าไปเป็นผู้แทนเพราะเข้าจะไปโกงหรือทุจริต ที่เราเห็นอยู่ทุกวันนี้ นักการเมืองจะหาทรัพย์โดยการทุจริตโดยใช้อำนาจ หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานและอิทธิพลที่ตนมีอยู่เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง พรรคพวกตนเองญาติพี่น้องตนเอง เป็นการเลือกที่รักมักที่ชัง มีการ

กินสินบนฉ้อราษฎร์บังหลวง การทำงานต่างๆ ก็ใช้ระบบอุปถัมภ์ ความไม่เป็นธรรมจึงเกิดขึ้นในสังคม จนทำให้ข้าราชการใช้ช่องทางนี้เป็นเครื่องมือในการกอบโกยผลประโยชน์

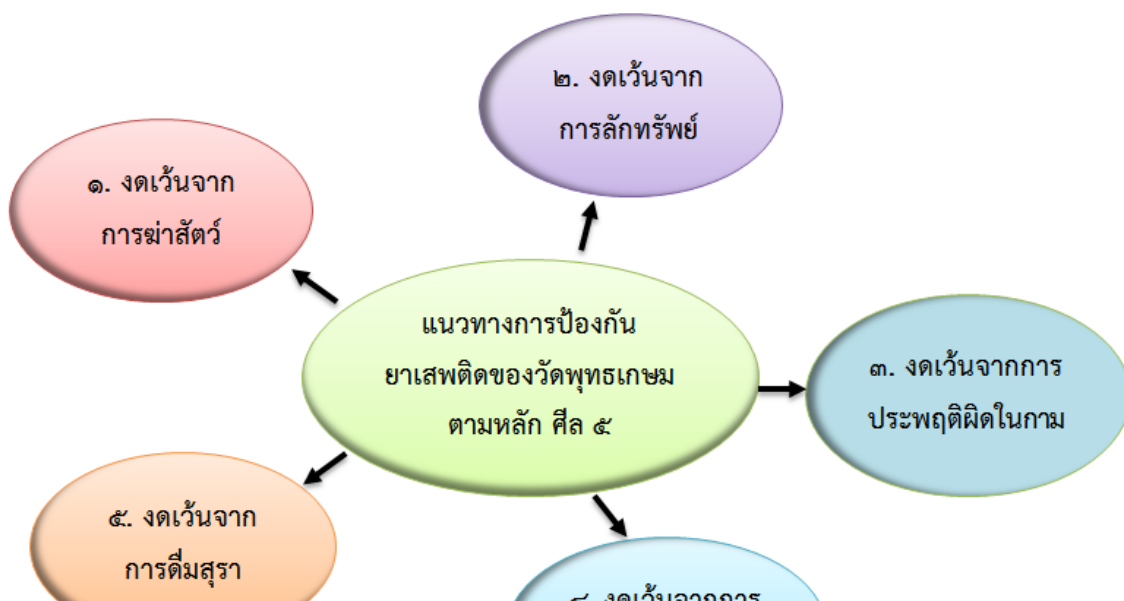
ถ้าเราไม่แก้ปัญหาคอร์รัปชันก็จะทำให้นักการเมืองขาดความเป็นธรรมและความถูกต้องตามกฎหมาย และสังคมปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า การคอร์รัปชันในประเทศไทยเป็นปัญหามาก แม้รัฐบาลจะมีมาตรการป้องกันและแก้ไขก็ไม่สามารถขจัดปัญหาคอร์รัปชันให้หมดไปจากสังคมไทยได้ ทราบไตที่คนไทยยังไม่เลือกคนซื่อสัตย์สุจริตเข้าไปทำหน้าที่การเมือง

๓. กาเมสุ มิจฉา จารวา เวมณิ งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองต้องงดเว้นจากการประพฤติดินใน ๓ ข้อ คือ ๑) หญิงที่มีผู้ปกครอง ๒) หญิงที่มีสามี ๓) หญิงที่มีจากรัตริการ (ผู้ประพฤดิธรรม)^{๑๓} ถ้าผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่เคร่งครัดในหลักธรรมข้อนี้ก็จะทำให้เกิดปัญหาด้าน การค้าโสเภณี การผิดลูกผิดเมีย ซึ่งสังคมไทยถือว่าเป็นปัญหาในระดับต้นๆ เพราะจากข่าวหนังสือพิมพ์ แต่ละวันจะลงข่าวเกี่ยวกับการแย่งชิงคู่ครอง หรือการชิงกันตายเพราะมีภัก หรือการมีชู บ่อยครั้งที่นักการเมืองใหญ่ๆ ดังที่มีความพัวพันเกี่ยวกับการค้าประเวณีหรือการใช้บริการโสเภณีเด็ก เป็นต้น ผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีศีลธรรมข้อนี้ ปัญหาโสเภณีหรือการค้ามนุษย์ก็จะไม่หมดไปจากสังคมไทย

๔. มุสาวาทา เวมณิ งดเว้นจากการกล่าวเท็จ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าวเท็จเพื่อตนเอง หรือกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งผู้อื่น เช่น การเป็นพยานเท็จ หรือทำไปเพื่ออำมสินจ้าง ก็ไม่ควรกล่าวเท็จทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการพูดเท็จเล็กๆ น้อย เพราะการพูดเท็จเป็นบาป การพูดเท็จเล็กน้อยจะเกิดความเคยชินหรือเกิดการไม่กลัวต่อบาปสุดท้ายก็จะนำไปสู่การทำบาปที่ยิ่งใหญ่ขึ้นไปเรื่อยๆ สุดท้ายก็จะกลายเป็นคนไม่กลัวบาป

๕. สุราเมระมะชชะปะมาทักฎฐานา เวมณิ งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีนเมาอื่นๆ และการเสพยาเสพติดอื่นๆ เช่น ผีนเฮโรอีน กัญชา ยาบ้า บุหรี่ แล้วเป็นผู้ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะในการประกอบกิจการทั้งปวงและเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตในการทำงาน ในวัย ในเพศ เป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันทีประกอบด้วยเบญจศีลเบญจธรรมทั้ง ๕ ซึ่งเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้พุทธศาสนิกชนได้ประพฤติปฏิบัติตามเพื่อความเป็นมนุษย์อันจะได้เป็นสมาชิกที่ของสังคม ความสงบสุขในสังคมแต่ละวันจะเกิดขึ้นได้ก็อาศัยหลักมนุษยธรรม หรือ แต่ละคนเป็นคนเต็มคนนั่นเอง

สรุปได้ว่า แนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมโดยใช้หลักธรรมะเป็นแนวทางสำคัญเพื่อป้องกันยาเสพติดคือศีล ๕ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

บทที่ ๕

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาวิธีการรักษา และการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษาเสพติด ๓) เพื่อศึกษารูปแบบการ รักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้ สรุปประเด็นและเนื้อหาสำคัญของการรักษาและป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม ปรากฏดังนี้

๕.๑ สรุปผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ปรากฏดังนี้

๑. วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยนำนโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน เพื่อคัดกรองผู้เสพและผู้ค้า เพราะปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลุกลามเข้าไปในทุกสังคม รวมไปถึงสังคมโรงเรียน ซึ่งเป็นสังคมของเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ทำให้เกิดปัญหามากมายตามมา ชุมชนเกิดความเดือดร้อน วุ่นวาย ครอบครัวแตกแยก ยาเสพติดเต็มบ้านเต็มเมือง ภาครัฐได้ให้ความร่วมมือและความสนใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะทำให้ชุมชนกลับมาสู่ความปกติและยาเสพติดลดน้อยลงในขณะวัดพุทธเกษมได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอเมือง เพื่อช่วยแก้ปัญหาชุมชน โดยเฉพาะโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน ทางด้านความคิดและด้านพฤติกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานราชการและมีวิธีการรักษาและป้องกันยาเสพติดดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การจัดโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดใช้หลักสูตรในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละบุคคล ซึ่งมีรูปแบบการบำบัดรักษาและวิธีการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปเสพใหม่ดังนี้

(๑) รูปแบบการบำบัด ด้วยสมุนไพร ภายบำบัด โดยการออกกำลังกาย เล่นกีฬา จิตบำบัด การไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิและอาชีบบำบัด โดยการฝึกอาชีพตามความสามารถของผู้บำบัด

(๒) ขั้นตอนในการบำบัด ลงทะเบียนโดยการสอบประวัติผู้ป่วย การรับประทานยาสมุนไพรตามขนาดผู้ป่วย การติดตามประเมินผลทุกวันโดยการทานยา เข้าโปรแกรมการฝึกอบรมตามหลักสูตร

(๓) หลักสูตร เวชบำบัดใช้เวลา ๓ วัน หลังจากผ่านการรับประทานยาแล้วทำการประเมินผลการบำบัด การเข้าโปรแกรมหลักสูตรอบรมการบำบัดฟื้นฟู การออกกำลังกาย การฝึกสมาธิ เพื่อพัฒนาจิตใจผู้ป่วย การแสดงโทษจากการติดยาเสพติดและการดูแลคุ้มครอง

(๔) การบำบัดด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยใช้วิธีบำบัดรักษาทางพุทธศาสนาไปเสียใจใช้เวลา ๗ วัน ถึง ๓ เดือนโดยฝึกอาชีพรตามความสามารถของผู้บำบัด เช่น ทำการเกษตร ช่างซ่อมรถ ช่างไฟฟ้า ช่างวาดเขียน ช่างคอมพิวเตอร์ และช่างตัดผม

๒. การจัดโครงการเยาวชนรักษป่าไม้ห้วยไภยาเสพตติ

ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยทำกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เยาวชนห้วยไภยาเสพตติ นอกจากนี้ยังมีความมุ่งมั่นอีกประการคือ เยาวชนจะมีจิตอาสาด้านสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรู้จักแหล่งอาหาร สมุนไพรจากธรรมชาติ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าแสดงออก และฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมจากสถานการณ์ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทำให้เกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เยาวชนของชาติ เพื่อให้เป็นต้นแบบที่เติบโตด้วยคุณภาพ และเต็มเปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม ให้รู้จักสามัคคี และสามารถนำหลักคุณธรรมไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งปลูกฝังทางการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ และในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ ได้ให้เยาวชนนั้นได้รู้จักโทษของยาเสพตติและร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตพื้นที่อีกด้วย

สรุปได้ว่า วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพตติของวัดพุทธเกษมใช้โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพตติตามหลักสูตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพตติ ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละบุคคล เช่น บำบัดด้วยสมุนไพร การออกกำลังกาย เล่นกีฬา การไหว้พระ สวดมนต์ นั่งสมาธิ และมีวิธีการป้องกันยาเสพตติโดยจัดโครงการเยาวชนรักษป่าไม้ห้วยไภยาเสพตติ เยาวชนจะมีจิตอาสาด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และห้วยไภยาเสพตติ

๒. แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพตติและหลักธรรมในการรักษาเสพตติ เป็นการรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพตติทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เลิกใช้ยาเสพตติ และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพตติด้านร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพตติให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพตติ ปรับเปลี่ยนการรับรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมทำให้ผู้ติดยาเสพตติมีการรับรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพตติ การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพตติจึงใช้ควบคู่กันมาโดยตลอด เพราะในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพตติให้เลิกเสพตติได้จริงๆ นั้น ต้องใช้การบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพตติซ้ำ สำหรับแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้เสพตติ มี ๒ แนวคิด คือ การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพตติด้วยการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมและเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพตติเสมือนเป็นผู้เจ็บป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยารักษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพตติเสมือนเป็นผู้ป่วยทางกาย เมื่อการปฏิบัติด้วยการรักษาทางการแพทย์ไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาใช้การลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมต่อมาแทนเมื่อการลงโทษไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาปฏิบัติ

ต่อผู้ติดยาเสพติดอย่างผู้ป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเน้นให้ความสำคัญในการรักษาทางจิตซึ่งกลายเป็นที่มาของปรัชญาในการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด คือ การให้ข้อมูล ให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องอาศัยยุทธวิธีและเทคนิคต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้เกิดการนับถือตนเอง การส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินชีวิต การสนับสนุนให้ความมุ่งมั่นในการทำงาน และให้รู้จักเผชิญปัญหา การส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่ดีในบ้าน ที่ทำงาน และชุมชนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และให้ความเคารพในเกียรติภูมิของผู้อื่นด้วย การพัฒนาทักษะสำหรับตนเองและสังคม ในสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อผลของการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมในการรักษายาเสพติดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้การรักษาและการป้องกันมีประสิทธิภาพ เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม นั่งสมาธิ โดยใช้วิธีจิตบำบัดต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมัตถะ ๔ ศีล ๕ และภาวนา ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการพากเพียร ตั้งใจ ที่จะลด ละ เลิกเพื่อการรักษาและการป้องกันยาเสพติดออกจากชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพดังต่อไปนี้

๑. หลักสัมมัตถะ ๔

คือ ความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละ ความเพียรที่ทำไปอย่างจริงจัง กลาง ๆ ทำแล้วหยุดทำ ไม่เรียกว่า สัมมัตถะ ความเพียรที่ทำอย่างต่อเนื่องไม่ลดละเท่านั้นจึงเรียกว่าสัมมัตถะ สามารถแบ่งออกเป็น ๔ อย่าง คือ

๑) สังวรปทาน คือ เพียรระวังไม่ให้บาปอกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ปลุกฝังความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิต อันได้แก่การสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรสถูกต้อง โภจรรย์พระ วัชรธรรมอารมณ์ด้วยใจ ไม่มีความยินดียินร้ายเกิดขึ้นครอบงำจิตได้ แต่การปฏิบัติเช่นนี้จะต้องอาศัยความพยายามหรือความเพียร คือมีการกระทำที่ติดต่อกันไป โดยการรักษาคุณภาพจิตไว้แล้วก็พยายามสำรวมระวังต่อไปเรื่อยๆ ในกรณีการเลิกยาเสพติดต้องตั้งใจเลิกให้ได้จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ การตั้งใจอย่างนี้จำเป็นต้องยึดหลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายในการลดละเลิกยาเสพติดคือสังวรปทาน ได้แก่เพียรพยายามไม่ให้สิ่งที่มีดีไม่งามเกิดขึ้น เช่น ผู้ที่ติดยาเสพติด ก็ต้องไม่กลับไปเสพอีก เป็นต้น

๒) ปหานปทาน คือ เพียรพยายามที่ละบาป ละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของบาป ของอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละบาปอกุศลเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม ถ้าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่มีดีไม่งามต้องเพียรพยายามเลิกให้ได้ การที่จะละนั้นต้องมีความตั้งใจหรือบังคับใจตนเองให้ระงับไม่ให้เกิดขึ้นหรือไม่กระทำสิ่งที่เป็นอกุศลอีก

๓) ภาวนาปทาน คือ เพียรฝึกฝนบำรุงกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น การทำความดีซึ่งเป็นสิ่งที่ทำยากสำหรับคนชั่ว ดังนั้นเมื่อคนชั่วยากจะเป็นคนดีก็ต้องพยายามเพียรและฝึกกระทำหรือบำรุงคุณธรรมความดีให้เกิดขึ้น ในจิตใจให้ได้ สำหรับคนดีแล้วการทำความดีเป็นเรื่องที่ทำงาน ถึงแม้ว่าเป็นเรื่องที่ทำงานแต่ก็ต้องอาศัยการฝึกเหมือนกันเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

๔) อนุรักษ์ขบทาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว และเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้นจนบริบูรณ์กุศลธรรม หมายถึงสิ่งที่ดีงาม ถ้าสิ่งที่ดีงามที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ก็เพียรรักษาไว้ หรือเรียกว่าให้ทำต่อไปเรื่อยๆ การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ในขั้นนี้ก็มียุทธเช่นเดียวกัน คือต้องปลูกฝังความพอใจ ให้กุศลความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิต และใช้ความพยายามที่จะรักษาไว้ โดยมีการกระทำสืบต่อกันไป และเมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องสมบูรณ์เช่นนี้แล้วปริมาณของบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิด ที่เกิดแล้วก็จะถูกลดลงไปตามลำดับ ปริมาณของกุศลที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะดำรงอยู่ตลอดไปดังที่มีคำกล่าวไว้ว่า “ลักษณะเหล่านี้เปรียบเหมือนกับน้ำในสระที่ขุ่น เมื่อเราพยายามป้องกันน้ำที่ขุ่นไม่ให้เข้ามา แล้วก็เอาส่วนที่ขุ่นออกไป นำส่วนที่เป็นน้ำใสเข้ามา ปริมาณความขุ่นก็จะเจือจางไปโดยลำดับๆ ในที่สุดสระน้ำนั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สอยบริโภคดื่มกินได้ จิตใจของบุคคลที่จะใช้ความเพียรพยายามผ่านขั้นตอนมาดังที่กล่าวแล้วก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือจะเป็นจิตที่สะอาดขึ้นสงบขึ้น”

๒. หลักภาวนา ๔ คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนาดังต่อไปนี้

๑) กายภาวนา คือ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งเป็นสิ่งเชื่อมต่อกับอารมณ์ทั้ง ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ที่ใจรับรู้ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ โดยการฝึกฝนในด้านการเลือกสิ่งที่มีคุณค่า และมีประโยชน์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีวิธีหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นโทษหรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ไม่ให้ทะลักเข้ามาสู่อินทรีย์ โดยมีใจเป็นตัวรับรู้ทั้งหมด

๒) ศิลภาวนา คือ การฝึกฝนด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายและวาจา โดยการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี มีความเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

๓) จิตภาวนา คือ การฝึกฝนด้านคุณภาพของจิต การฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้เศร้าหมอง โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง

๔) ปัญญาภาวนา คือ การฝึกปรี้อปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสรรพสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง จนกระทั่งหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ เมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะช่วยให้จิตนั้น สงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสยิ่งขึ้น

๓. ศิล ๕ คือ ทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อยไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ดังนี้

๑) ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิตให้ตกลงไปหมายถึงสิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วประพฤติตามหลักคือความเมตตา

๒) อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้ หมายถึงการเบียดเบียนหรือแย่งชิงมาเป็นของตนเอง

๓) กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมทางกามเมืองต้องงดเว้นจากการประพฤติดินใน ๓ ข้อ คือ ๑) หญิงที่มีผู้ปกครอง ๒) หญิงที่มีสามี ๓) หญิงที่มีจารีตรักษา (ผู้ประพฤติธรรม)

๔) มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าวเท็จเพื่อตนเอง หรือกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งผู้อื่น

๕) สุราเมระยมีชชะปมาทัญฐานา เวมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีนมอื่น ๆ

๓. รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม คือการใช้ยาสมุนไพรเพื่อทำการรักษาผู้ติดยาเสพติด คือ การออกกำลังกาย การสวดมนต์ปฏิบัติธรรม การอบรมธรรมะ และการทำกิจกรรมเพื่อใช้รักษาผู้ติดยาเสพติด สำหรับแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมโดยใช้หลักธรรมะเป็นแนวทางสำคัญเพื่อป้องกันยาเสพติดคือศีล ๕ ได้แก่ ๑) ปาณาติปาตา เวมณี งดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิตให้ตกลงไปหมายถึง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วประพฤติตามหลักคือความเมตตา ๒) อทินนาทานา เวมณี งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้หมายถึงการเบียดเบียนหรือแย่งชิงมาเป็นของตนเอง ๓) กามเมสุ มิฉฉาจารา เวมณี งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมทางกาเมืองต้องงดเว้นจากการประพฤติดินใน ๓ ข้อ คือ ๑) หญิงที่มีผู้ปกครอง ๒) หญิงที่มีสามี ๓) หญิงที่มีจารีตรักษา (ผู้ประพฤติธรรม) ๔) มุสาวาทา เวมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าวเท็จเพื่อตนเอง หรือกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งผู้อื่น และ๕) สุราเมระยมีชชะปมาทัญฐานา เวมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีนมอื่น ๆ

๕.๒ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. รูปแบบการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม โดยน่านโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน เพื่อคัดกรองผู้เสพยาและผู้ค้า เพราะปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลุกลามเข้าไปในทุกสังคม รวมไปถึงสังคมโรงเรียน ซึ่งเป็นสังคมของเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ

๒. แนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม เป็นการรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เลิกใช้ยาเสพติด และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้านร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด ปรับเปลี่ยนการรับรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรับรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพติด เพื่อบำบัดรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ

๕.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
๒. ควรศึกษารูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

๑. ข้อมูลวิทยุภูมิ

๑.๑ หนังสือ

กระทรวงยุติธรรม. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา**. กรุงเทพมหานคร: กองกิจกรรมชุมชน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๓๗.

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณของยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๗.

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๗ ก วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๖)

โกวิท พวงงาม. **รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่เหมาะสมในระดับจังหวัด กรณีศึกษาพื้นที่ ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๔๑.

จรัส สุวรรณเวลา. **ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด**. เอกสารประกอบการศึกษาอบรมผู้ประสานงานด้านการป้องกันยาเสพติด: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๒๕.

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, ๒๕๒๖.

ธนชน อินทจันทร์. **รูปแบบการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา ในภาคอีสานตอนล่าง**. ว.มร.มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.

ประจันต์ มณีนิล. **ประเภทของยาเสพติดให้โทษ**. วารสารสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. ๒๘ มกราคม ๒๕๒๙.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. **ภาพพจน์ของผู้ติดยาเสพติดให้โทษในสายตาประชาชน : ศึกษาสำรวจปัจจัยและผลกระทบในเคหะชุมชนของกรุงเทพมหานคร**. เอกสารประกอบการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ อันดับปีที่ ๔๔. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์, ๒๕๒๖.

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียนวัยรุ่น**. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น ๑-๗ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒.

พุทธทาสภิกขุ. **ทาน ศีล ภาวนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๓๙.

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : กรมคุมประพฤติ, ๒๕๔๕.

พระพุทธรูปโสเถระ. คัมภีร์วิสุทธิมรรค. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประยูรวงศ์พรินท์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๖.

พระราชวรรมณี (ประยูร ปยุตโต). **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๗.

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๖.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐.

กรุงเทพมหานคร : บริษัท สื่อตะวัน จำกัด, ๒๕๔๕.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต). **ปฏิบัติธรรมใหญ่ทาง**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธ

ธรรม, ๒๕๓๘.

พระคันธสาราภิวงศ์. **โพธิปักขิยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙.

ภาณุพงศ์ จิตะสมบัติ. **สิ่งเสพติด ๒๐๐๐**. สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๔๑.

วรณัฐ อุษณกร. **ประวัติวันสำคัญที่ควรรู้จัก**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๒๘.

สกายบุ๊กส์. **ยาเสพติดและยาบ้า**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด, ๒๕๔๔

ส่วนวิจัยและพัฒนาวิชาการ สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. **สำนักงาน ป.ป.ส.**

รูปแบบการดำเนินการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

บริษัท ส.เอเชียเพรส (๑๙๘๙) จำกัด, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. **สรุปย่อผลงานวิจัยยาเสพติด**.

กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๒๖.

สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด. **ความรู้เบื้องต้นเรื่องยาและยาเสพติด**.

กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๐.

สุภัทรา สถาป. **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๕.

สุพัฒน์ วีระเวชเจริญชัย. **ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : บริษัท

สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๒.

สุวัฒน์ ตูลาธร. **ศักยภาพของชุมชนในการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด : ศึกษากรณีในชุมชน**

แห่งหนึ่งของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาสังคม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, มปท.,ม.ป.ป. (อัดสำเนา).

สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ. **ปัญหาการใช้ดุลยพินิจของศาลในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟู**

สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕. หลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น

รุ่นที่ ๑๑. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม

, ๒๕๕๖.

ส่วนการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติด. **สำนักงาน**

ป.ป.ส. เรียนรู้ เรื่องยาเสพติด ชีวิตปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: ห.จ.ก.อรุณการพิมพ์,

๒๕๔๒.

อรสา ปานขาว. **รายงานการศึกษาแนวคิดกลยุทธ์และแนวทางการป้องกันยาเสพติด**.

กรุงเทพมหานคร : มปท.,ม.ป.ป. (อัดสำเนา).

อรรวรรณ หุ่นดี. **ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ**. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, ๒๕๓๑.

อรเพ็ญ นาควัชร. **ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการควบคุม**. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ชุมชน

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป..

อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม. **ลักษณะทั่วไปของผู้ติดยาเสพติด**. วารสารสำนักงานป้องกันและปราบปราม

ยาเสพติด, ๒๒ มกราคม ๒๕๒๔.

๑.๒ รายงานการวิจัย

กนกพรรณ กัลป์ยานุสุต. “การวิเคราะห์แนวทางการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษในระบบ

ควบคุมประพฤติกู้ใหม่”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒.

กฤษฎา นันทเพชร. “ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**

คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๐.

ชื่นจิตต์ วงษ์โพธิ์ดี. “ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจและบุคลากรทางการแพทย์ต่อแนวความคิดในการ

ปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติดในลักษณะของผู้ป่วย”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๔.

ณัฐญา ลิปิพันธ์. “สำนักสงฆ์ถ้ากระบอกกับการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด ในทัศนะของนักวิชาชีพสังคม

สงเคราะห์”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

, ๒๕๒๒.

นันทวรรณ เอี่ยมอาลัย. “ความคิดเห็นต่อการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการบำบัดในค่ายบำบัดยาเสพติด

พระยาพิชัยเผด็จศึก จังหวัดอุดรดิตถ์”. **การศึกษาศาสตร รม. (สาธารณสุขศาสตร์)**

เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

ปัจฉิมา พิตรสาร. “สภาพและปัญหาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด

กรมสามัญศึกษาในภาคใต้”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย**

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พงษ์ศักดิ์ สว่างผล. “โครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติดในโครงการพัฒนาอดอยดุง”.

วิทยานิพนธ์ ร.ม. (การเมืองและการปกครอง) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘.

พยอมใจ สะอาด. “สภาพปัญหาการดำเนินงานและแนวทางพัฒนาการป้องกันยาเสพติดใน

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต ๑”. **งานนิพนธ์การศึกษา**

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๓.

พัชรินทร์ เลี่ยมอยู่. “ความคิดเห็นต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟู

สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๕ ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสุพรรณบุรี”.

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ โครงการจัดตั้งวิทยาเขตสุพรรณบุรี

, ๒๕๕๖.

รวรงค์ พงศบุตร. “การบริหารจัดการสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด : กรณีศึกษาสถานฟื้นฟู

สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดพิษณุโลกที่ ๒”. **ร.ป.ม.**

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๓.

ศิริวรรณ สุภาคุณ. “สาเหตุที่ผู้ป่วยสารเสพติดแอมเฟตามีนอยู่ไม่ครบขั้นตอนการบำบัดรักษาศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดจังหวัดเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม.** (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว) เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.

สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ อ่างถึงใน วินัย เก่งสุวรรณ. “ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์ทางการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มโรงเรียนกลุ่มที่ ๑๐”. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, ๒๕๔๑.

อิสรา สมิทธิ์ปรีชา. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๐.

๑.๓ สื่่ออิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงกลาโหม. ยาเสพติด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.defence.thaigov.net/inform/drug.htm#top>. เข้าถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

กระทรวงกลาโหม. ยาเสพติด. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :

<http://www.defence.thaigov.net/inform/drug.htm#top>. เข้าถึงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘.

วัดพุทธเกษม ศูนย์อบรมคุณธรรม-จริยธรรมเพื่อความมั่นคงของสถาบันชาติ-ศาสนา-พระมหากษัตริย์. แหล่งที่มา: <http://www.วัดพุทธเกษม.com/15380180/สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗>.

<http://www.dmh.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๕๖.

สำนักงานป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด, สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร, แหล่งที่มา :

<http://www.chetupon.ac.th/Yasebtid/Pages/HistoryDrugThai1.html>.

๑ พฤษภาคม ๒๕๕๘

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา :
กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

- จุดประสงค์ของแบบสัมภาษณ์นี้มุ่งวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา

๒. ข้อความที่ให้สัมภาษณ์ทุกข้อความที่ได้รับมาจะใช้ในงานวิจัยเท่านั้น จะไม่ให้ส่งผลเสียต่อผู้ให้สัมภาษณ์แต่ประการใด

๓. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการรักษายาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ในการให้สัมภาษณ์นี้ ขอความกรุณาได้โปรดให้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง จึงจะกระทำให้การวิจัยครั้งนี้มีผลสรุปที่เที่ยงตรง ซึ่งจะได้เป็นประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางการป้องกันยาเสพติดตามหลักพระพุทธศาสนาต่อไป

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิน ทองปั้น)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาปรัชญา

หัวหน้าโครงการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา :

กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

๑. ชื่อ..... นามสกุล.....

๒. เพศ..... อายุ.....

๓. อาชีพ.....

๔. วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการรักษายาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๒.๑ ท่านมีวิธีการรักษายาเสพติดอย่างไร

๒.๒ ท่านใช้หลักธรรมอะไรในการอบรมให้ผู้ติดยาเสพติด ลด ละ เลิก

๒.๓ ท่านใช้ยาอะไรในการรักษา

๒.๔ ผลของการรักษายาเสพติดหลังจากที่ผ่าน ๓ เดือนไปแล้ว

ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๓.๑ ท่านมีวิธีการในการป้องกันผู้ที่เลิกจากการเสพยาเสพติด โดยไม่ให้กลับมาเสพยาอีกมีวิธีการอย่างไร

๓.๒ ท่านใช้หลักธรรมอะไรในการป้องกันยาเสพติด

แบบฟอร์มใบสาบานตนเอง นับแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้าพเจ้าชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
 บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
 โทรศัพท์.....
 ที่ผ่านมาข้าพเจ้าเคยประพฤติตัวดังนี้

☐ สูบบุหรี่เป็นประจำ	☐ สูบบุหรี่เป็นบางวัน
☐ ดื่มสุราเป็นประจำทุกวัน	☐ ดื่มสุราเป็นบางวัน
☐ เคยเสพยาบ้า	☐ เคยค้ายาบ้า
☐ เคยเสพสารเหย	☐ เคยเสพกัญชา
☐ เคยเล่นการพนัน	☐ เคยทะเลาะวิวาท
☐ เคยลักขโมย	☐ เคยเจ้าชู้

ข้าพเจ้าจึงขอสาบานตนเองว่า จะไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้อีก ถ้าไปกระทำการใดอีกต่อไป
 ขอให้ข้าพเจ้ามีอันเป็นไป เห็นผลทันตา ตามผลของกรรมที่ข้าพเจ้าได้กระทำไว้ ต่อหน้าพระรัตนตรัย
 และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในภพปัจจุบันนี้และอนาคตต่อไป

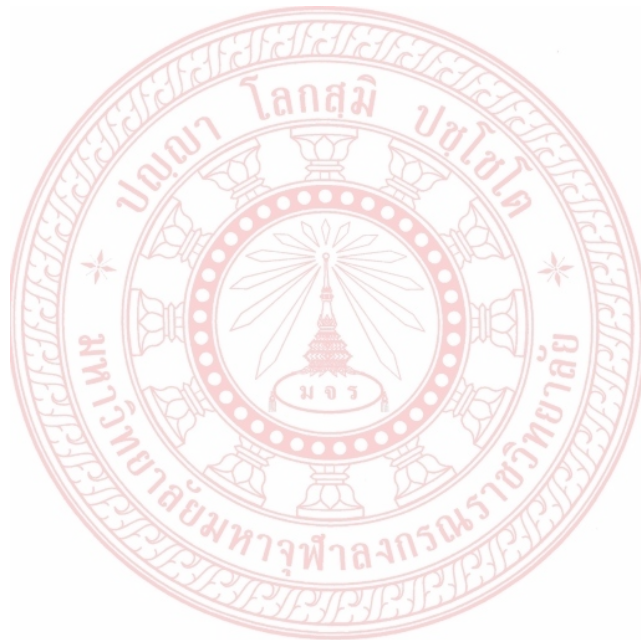
ข้าพเจ้า จึงขอสาบานตนเองว่า งดเว้นจาก ๑. บุหรี่ () ๒. สุรา () ๓. กัญชา () ๔. ยาบ้า ()
 ๕. สารเหย () ๖. ค้ายาบ้า () ๗. เล่นการพนัน () ๘. ทะเลาะวิวาท () ๙. ลักขโมย ()
 เป็นเวลา ๕ ปี () ๑๐ ปี () ๒๐ ปี ตลอดชีวิต ()
 เริ่มตั้งแต่วันที่..... เดือน ปี พ.ศ.

ลงชื่อผู้สาบาน

ลงชื่อผู้รับรอง

.....
()

.....
()

ภาคผนวก ข
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ ศธ

เมษายน ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์การวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เรื่อง **“รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น”** ท่านมีความประสงค์ที่จะสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด ในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัย

ดังนั้น จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงเพื่อให้งานวิจัยได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ส่วนข้อมูลที่ได้จักนำไปใช้ในการวิจัยเท่านั้น และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต,ดร.)

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทอغبั่น
เกิดวันที่	๑๖ กรกฎาคม ๒๕๑๑
สถานที่เกิด	๒ / ๒ บ้านหนองแสง ตำบลสนามตม อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
ที่อยู่ปัจจุบัน	๓๑๑ / ๑ ถนนขอนแก่น - มัญจาคีรี ตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐
สถานที่ทำงาน	คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
วุฒิการศึกษา	
พ.ศ.๒๕๓๖	ปริญญาตรี (พธ.บ.) เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง คณะพุทธศาสตร์ สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
พ.ศ.๒๕๓๘	ปริญญาโท (M.A.) Master of Arts in Philosophy Mysore University, India
พ.ศ.๒๕๔๒	ปริญญาเอก (Ph.D.) Doctor of Philosophy in Philosophy Banaras Hindu University, India
ผลงานทางวิชาการ	
พ.ศ. ๒๕๕๖	หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “การนำหลักพุทธจริยธรรมไปพัฒนาคุณภาพ ชีวิต : กรณีศึกษาชุมชนบ้านกอก อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๖ แหล่งทุน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
พ.ศ. ๒๕๕๘	หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการฟื้นฟูและป้องกันยาเสพติดตาม แนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น” แหล่งทุน วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ ๒๕๕๘
พ.ศ.๒๕๔๔	ตำราเรียนปรัชญาการศึกษา
พ.ศ.๒๕๔๕	เอกสารประกอบการสอนปรัชญาเบื้องต้น
พ.ศ.๒๕๔๖	หนังสือเรียน ช่วงชั้นที่ ๑ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑) พระพุทธศาสนา
พ.ศ.๒๕๔๖	หนังสือเรียน ช่วงชั้นที่ ๒ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔) พระพุทธศาสนา
พ.ศ.๒๕๔๗	หนังสือเรียน ช่วงชั้นที่ ๑ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒) พระพุทธศาสนา
พ.ศ.๒๕๔๗	หนังสือเรียน ช่วงชั้นที่ ๒ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕) พระพุทธศาสนา
พ.ศ.๒๕๔๘	ตำราเรียนตรรกวิทยา